

Křesťanství v Číně.

Napsal praelát Dr. FRANT. XAV. KRYŠTŮFEK, c. k. dvorní rada
a univ. professor.

(DOK.)

Dne 24. ledna 1900 byl Putsiun, vnuk prince Tuana, prohlášen za nástupce bezdětného císaře Kuang-su. Již 30. listopadu 1899 zavraždili Boxerové v Tsinan-Fu, hlavním městě Šantungu, protestantského kazatele Brooksa; v lednu 1900 zničili dráhu Pao-Ting-Fu-skou, v červnu zapálili část Tiensinu a spáchali celou řadu násilností. Generál Nié, který proti nim zakročil, dostal ode dvora důtku. Proti výstrahám místokráľů jižních provincií byl dvůr rozhodnut, tajně podporovati hnutí. Hnutí zachvátilo i obyvatelstvo Pekingu; vypukla boxerská válka. Vyslanci cizích mocností srozuměvše se s úřadem zahraničným (Tsung-Li-Yamen), vyžádali si od velitelů válečných lodí, kotvicích u Taku při ústí Pei-ha, ke své ochraně 420 námořníků do Pekingu. Čínské řadové vojsko spojilo se s Boxery. Anglický admirál Seymour chtěl s 2000 muži proniknouti do Pekingu, ale nemohl, jsa čínským vojskem a Boxery napaden. Princ Tuan byl postaven v čelo Tsung-Li-Jamen a 19. června 1900 dostali vyslanci vyzvání, aby ve 24 hodinách opustili Peking, poněvadž Čína jest s jejich vládami ve stavu válečném. Vyslanci nemohli toho učiniti, nechtějice upadnouti do rukou rozliceného davu, a když německý vyslanec, svobodný pán Ketteler, odebral se do Tsung-Li-Yamen 20. června prostředkovat, byl od jednoho čínského vojáka zastřelen. Po uplynutí lhůty dané vyslancům, učinili čínští generálové Jung-lu a Tung-fu-hsien útok na vyslanectva, která jenom kolísavostí dvora, jenž útok zastavil, byla zachráněna. Vypukla válka. Spojenci shromáždili sbor 52.000 mužů se 144 děly (16.000 Japonců, 15.000 Rusů pod Liněvičem, 7500 Angličanů, 5000 Francouzů, 4000 Američanů, 2500 Němců a 1900 Vlachů). V čele 20.000 vytáhl generál Liněvič a dobyl 17. srpna Pekingu. Císařský dvůr uprchl do Si-njan-fu, hlavního města provincie Šen-si. Také námořní moc spojenců vzrostla na 160 lodí a 30 torpedových člunův. Za vrchního velitele spojených vojsků byl ustanoven dohodou velmocí německý polní maršálek hrabě Waldersee, který však na bojiště se dostavil až koncem září.

Nepokoje rozšířily se nejen na provincii Či-li, nýbrž zachvátily též Šantung a podolí Jang-tse-kiang-ské, a všude byli cizinci a křesťané krutě pronásledováni. V Mandžursku obsadili Rusové celý jih a 2. října Mukden. Četné porážky a pád hlavního města přiměly čínskou vládu, že začala skrze místokrále Li-Hu-Čanga vyjednávat o mír. Spojenci nebyli svorní, a proto protahoval čínský dvůr vyjednávání a boxerské zástupy útočily znova. Maršálek Waldersee obsadil celou provincii Či-li, načež začali Li-Hu-Čang a druhý nový plnomocník princ Čing vážně vyjednávat o mír, který po dlouhém vyjednávání byl konečně učiněn a císařem potvrzen 7. září 1901. Čína musila se zavázati k zaplacení válečné náhrady v obnosu 465 millionů taělův a mezi jinými podmínkami též k náhradě škod cizincům a křesťanům učiněných. Spojenci opustili Peking a císařský dvůr vrátil se 7. ledna 1902 po odchodu cizího vojska do Pekingu. Císař se rozešel se stranou staročínskou čili reakční a zbavil vnuka prince Tuana nástupnictví na trůn. Od této doby vyhybá se Čína všem zápletkám a srážkám s cizími mocnostmi a věnuje se svému vnitřnímu obrození a sesílení vývojem školství a zbudováním veliké armády po způsobu evropském.

Spojenci dosáhli svého hlavního účelu, otevření Číny, ale tento politický úspěch zaplatily křesťanské missie, jsouce prvním a nejbližším předmětem nenávisti cizincův a národního fanatismu, krví křesťanů, nesčíslnými hořícími troskami svých budov a svého majetku¹⁴⁾. V Pekingu tekla krev křesťanů v potocích. Nesčíslné kostely, kaple, nemocnice, sirotčince, školy, kolleje, missionářské domy byly zbořeny a zničeny, daleko přes 30—40.000 křesťanů bylo zavražděno; evropských katolických missionářů bylo zavražděno 39, evropských řeholnic 11, domorodých kněží řeholních a světských vysoko přes 100¹⁵⁾.

Bylof dekretem císařovny-matky všem úřadům v říši r. 1900 zkrátka nařízeno, aby křesťané měli volbu buď odpadnouti od víry nebo propadnouti všem násilnostem a týrání, a missionáři aby z říše byli vypověděni. Čínské časopisectvo chtělo tento dekrét zatušovati, ale přece dostal se na veřejnost¹⁶⁾.

¹⁴⁾ L. c. str. 133, 134.

¹⁵⁾ Kathol. Missionen, roč. 29. „China“, str. 224—226.

¹⁶⁾ L. c., roč. 30. Die neuesten kaiserlichen Dekrete in China, str. 63.

Křesťanské missie měly za své ztráty dostati dle císařských dekrétů náhradu, která se měla přátelským porovnáním s příslušnými provinciálními úřady upravit¹⁷⁾. Obnos slíbené náhrady byl 9,716.507 taělů¹⁸⁾ čili přes 27 millionů marek nebo 29,700.000 korun. Apoštolští vikáři počínali si ve výpočtu škod velmi smířlivě a ústupně a dostávali za to pochvaly mandarinův a místodržitelův, ano i vysokých státních vyznamenání. Tak na př. dostala missie v Honanu náhradu 26.000 taělův a apoštolský vikář severního Honanu Msgre Scarella knoflík 2. stupně s pavím peřím, jeho generální vikář a dva missionáři knoflík 4. stupně, generální vikář jižního Honanu knoflík 2. stupně¹⁹⁾.

Po vjezdu císařského dvora do Pekingu byl pekingský apoštolský vikář Msgre Favier jmenován mandarinem 1. stupně s pavím peřím, vyznamenání to, které mimo knížecí osoby málo kterému cizinci se dostane. Dne 23. února 1902 měl on a jeho výpomocný biskup Msgre Stanislav Jarlin slavné slyšení v císařském paláci; 20 mandarinů prvního stupně pozdravilo je a princ Ksing dovedl je k císaři a císařovně-matce. Favier děkoval císaři za dekréty na ochranu křesťanův. Císařovna, která hlavně slovo vedla, pravila mezi jiným: »Vim, že učení, které hlásáte, jest výborné, a že biskupové a missionáři jsou velmi dobří a vedou lid k dobrému. Všichni mandarini mne ujišťovali, že Vy obzvláště spravedlnost milujete. a po dlouhá léta, co v Číně jste, všechna vyjednávání s úplnou nestranností a pokojemilovností jste vedl, která Vám všeobecnou vážnost zjednala. Zním Vás dle pověsti a jména, a přála jsem si dávno Vás poznati; jsem spokojena. Můžete na mou ochranu spoléhati, pokoj nebude více rušen.« Druhý den potom dala císařovna Favierovi princem Tsinem úředně oznámiti, že Veličenstva povýšila jeho výpomocného biskupa k hodnosti červeného knoflíku a jemu samému ještě vysoké vyznamenání pavích peří připojila²⁰⁾.

Před vypuknutím boxerské války vyšel 15. března 1899 císařský dekrét, pro katolickou církev důležitý. Pravi: »Přejeme si, aby lid a křesťané v pokoji vedle sebe žili, a chtějíce zachování pokoje usnadniti, stanovíme, aby místní úřady s missionáři návštěvy si vy-

¹⁷⁾ L. c., str. 62.

¹⁸⁾ L. c., roč. 31. „China“, str. 134.

¹⁹⁾ L. c., str. 63.

²⁰⁾ L. c., roč. 30., str. 206, 207 „China“.

měňovaly dle následujících článků: 1. Poněvadž ve stupních důstojnosti církevní hierarchie biskupové stupněm a hodností rovnají se místokrálům a místodržitelům, musí se jim též udělití správně právo, učiniti svou návštěvu místokrálům a místodržitelům (t. j. žádati úřední slyšení čili audienci); ostatní hodnostáři, generální vikáři atd. učiní návštěvu ostatním čínským úředníkům, kteří se s jejich hodností srovnávají. Místodržitelé, místokrálové atd. budou opěťovati tyto návštěvy. 2. Biskupové zhotoví listinu kněží od nich autorisovaných, kteří by s úřady vyjednávali a úřední styky s nimi zachovávali, s udáním jména a místa, kde ta missie jest, a odevzdají ji místokrálům a místodržitelům, kteří svým podřízeným dají návod, kterak je mají dle tohoto reglementu přijati. Tito kněží musí býti Evropany; kdyby však čínského jazyka dostatečné známosti neměli, mohou si zatím domorodého kněze vzíti za průvodce a tlumočnicka. 4. Když se v nějaké provincii objeví důležitá missijní věc, musí biskup a missionáři onoho území žádati za prostřednictví vyslance nebo konsula oné mocnosti, které papež (v orig. »císař náboženství«) protektorát udělil. On (vyslanec) projedná a upraví věc buď s Tsung-li-Yamenem (ministerstvem zahraničních záležitostí) nebo s místním úřadem. Pro uvarování okolků mohou biskup a missionáři sami věc s místními úřady projednati. Přijde-li biskup nebo missionář s nějakou věcí k mandarinovi, musí ji tento hned do rukou vzíti a vyříditi.²¹⁾

Původcem tohoto dekrétu a snad jeho skladatelem jest Favier, apošt. vikář severního Peče-li. Povýšení biskupů, generálních vikářův atd. nezáleželo nijak v přírůstku moci a politických práv, nýbrž v tom, že přímé obcování s čínskými vrchními úřady bylo velmi usnadněno a oni jistá čestná práva obdrželi. Ale tento dekrét byl novým císařským dekrétem odvolán 10. dubna 1908. Čínská vláda učinila to bez dohody s francouzským vyslanectvem, s kterým onen první dekrét byl vydán, a vzala si za záminku, že prý někteří členové duchovenstva oněch výsad zneužívali, což však pravda není. Vlastní příčinou jest, že se Čína chce vymaniti z vlivu ciziny a evropských vyslanectev. Prakticky nemá odvolání valného významu; snad bude prospěšněji katolické církvi a jejímu apoštolskému rázu, když politika a missie budou od sebe přísně odděleny.²²⁾

) L. c., roč. 27., str. 276—278 „China“.

²²⁾ L. c., roč. 37., str. 116, 117 „China“.

Čísař Kuang-Su u věku 36 let a císařovna Ce-si u věku 74 let zemřeli r. 1908, a na trůn vstoupilo 4leté dítě Pu-ji, syn prince Čuna, který převzal vladařství do té doby, až bude mladému císaři 21 rok²³⁾).

9. Statistika.

Čína měla r. 1908: 38 apoštolských vikariátů, 4 apoštolské praefektury, 1 misii a 1 diecési Makao; v nich 43 biskupy, 1389 evropských, 609 domorodých čínských kněží, v celku 1998 kněží; k tomu přistupují: 291 frater, 3846 řeholních sester (z nichž jest asi 600 Evropanek), 6992 katechetisté, tedy celý missijní personál 12.800. Missijních stanic jest 13.046, kostelův a kaplí 6025, škol a ústavů 4821 se 118.013 žáky a žákyněmi, 64 semináře s 1749 alumny a 395 ústavů křesťanské lásky a milosrdenství. Katolíků jest 1,141.711 pokřtěných a 420.309 katechumenův²⁴⁾).

Čína jest rozdělena na pět krajů (regiones), ke každému náleží větší nebo menší počet apoštolských vikariátů, jejichž biskupové čas od času slaví krajské čili regionální synody, rokující na nich o společných záležitostech. Nejnověji měli v březnu 1908 synodu apoštolští vikáři druhého kraje, kam náleží Kansu, Severní a Jižní Šensi, Severní a Jižní Šansi, Východní, Severní a Jižní Šantung a missie Illi-Kuldša. Její usnešení byla v Římě zkoumána, schválena a v Či-fu vytištěna²⁵⁾).

Sv. Cyrilla Jerusalemského život a učení o Slovu vtěleném.

Napsal Dr. MARTIN MIKULKA.

(DOK.)

§ 21. Eucharistie jako svátost.

Jsou-li rituální knihy starých sekt nestoriánských zároveň dokladem nepopíratelným, že jejich víra v tajemství lásky je pouze dědictvím převzatým z oné církve, ku které kdysi patřily¹⁰⁴⁶⁾, nalézají čtenář katechésí, jež jsou skoro o sto let starší než jmenované sekty, nauku o Ježiši v nejsv. eucharistii přítomném v mystagogii čtvrté a páté uloženou tak neklamně, že právem nazván

²³⁾ L. c. — ²⁴⁾ L. c., roč. 37., str. 49, 191, 283 „China“.

²⁵⁾ L. c., roč. 39., str. 68 - 70.

¹⁰⁴⁶⁾ Dr. Rich. Špaček, Die hochheilige Eucharistie bei den Nestorianern und Jakobiten, Linz. Quart. 1902, str. 815.

býti může jejich orthodoxní autor »klassickým svědkem« tohoto velikého tajemství. Již přede křtem sv. napověděl posluchačům svým, že chce později mluvit o těch tajemstvích Nového zákona, jež konají se na oltáři ¹⁰⁴⁷⁾; jak slovu svému dostál, praví nám Marquardt ¹⁰⁴⁸⁾: Quod illic praedixerat, hoc in duabus ultimis, quae exstant, orationibus catecheticis XXII. et XXIII. (myst. IV. et V.) praestitit, idque tam praeclare et egregie, ut ex tota antiquitate nihil fere, quod ad eucharistiam attinet, luculentius et praestantius exprompseris. Cyrillova mluva je tak zřetelná a nehledaná, že vyvrací v čtenáři veškeru pochybnost, zda to, čemu učí Cyrill, je věkem ustálenou věroukou či snad učením novým, kterému dal teprve Cyrill v katechésích pravou formu; ani dnešní kazatel nemohl by jasněji mluvit, než mluvil Cyrill. Bellarmin ¹⁰⁴⁹⁾ praví o něm, dotýkaje se této svátosti: Ac de sacramento eucharistiae tam proprie et perspicue loquitur, ut non magis aperte loqui poterit, si vixisset temporibus nostris. Quocirca nihil habent haeretici, quod ex illo nobis obiiciunt, nos vero multa et firmissima testimonia contra illos habemus. ¹⁰⁵⁰⁾

90. Božský Vykupitel slíbil v Kafarnaum ¹⁰⁵¹⁾ po zázračném rozmnožení chlebů, že se dá svým věřícím k požívání; ustanovení nejsv. Svátosti stalo se pak v předvečer jeho utrpení ¹⁰⁵²⁾, čehož důkazem jsou slova Pavlova: že Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen jest, vzal chléb a díky činiv, lámal, dal učeníkům a řekl: Vezměte, jezte; to jest tělo mé. A vzav kalich a učiniv díky řekl: Vezměte, pijte; toto je krev má ¹⁰⁵³⁾.

Ve slovech uvedených nalézá Cyrill nezvratný důkaz dogmatu; aby upozornil posluchače na význam důkazu toho, interrogativem pokračuje ¹⁰⁵⁴⁾: »Když tedy sám prohlásil a řekl o chlebě, *tot je mé tělo*, kdo opováží se býti ještě na váhách? A jestliže potvrdil a řekl, *toto je moje krev*, kdo může ještě pochybovati,

¹⁰⁴⁷⁾ XVIII. 33. — ¹⁰⁴⁸⁾ L. c., str. 72.

¹⁰⁴⁹⁾ De controversiis christ. fidei. T. III. l. II. c. 13.

¹⁰⁵⁰⁾ O nejsv. Svátosti dle katechésí výtečně pojednal Dr. Becker, Der hl. Cyr. v. Jer. über die reale Gegenwart Christi in der hl. Eucharistie. Katholik 1872, str. 422, 539 a 641.

¹⁰⁵¹⁾ Jan 6. M. IV. 4. — ¹⁰⁵²⁾ M. IV. 1.

¹⁰⁵³⁾ Kor. 11, 23. Místo toto zní u sv. Pavla poněkud jinak; Cyrillovi, jak se zdá, tanulo zároveň s místem Pavlovým vypravování evangelijní na mysli.

¹⁰⁵⁴⁾ M. IV. 1.

aby zapřel, že toto jest krev jeho? Mluva tato sama sebou vnucuje nám přesvědčení Cyrillovo o skutečné přítomnosti Ježíšově v nejsv. Svátosti; hromadění slov téhož významu: »potvrdil a řekl«, »prohlásil a řekl« vylučuje veškeren obrazný smysl, ve kterém mohli bychom bráti výrok Kristův, a dovoluje pouze verbální smysl uložený ve slovech: toto je moje tělo, toto je má krev. Otázky samy jsou tak přizpůsobeny, že smysl metaforický vůbec není možný, a že pouze na skutečné tělo a na skutečnou krev Vykupitelovu lze nám myslet. Kdyby nechtěl položit důraz na svoje přesvědčení v tomto směru, nebyl by užil způsobu tázacího. Dokonaleji než v českém překladu obsažen je důkaz dogmatu ve slovech řeckých: *τοῦτό μού ἐστὶ τὸ σῶμα, τοῦτό μού ἐστὶ τὸ αἷμα*, jako by chtěl říci: tělo, jež na mně vidíte, a krev, jež ve mně proudí.

Tážeme-li se, jak se stává z chleba a vína tělo a krev božského Spasitele, odkazuje nás autor na zázrak v Káně galilejské,¹⁰⁵⁵) kde proměnil Kristus vodu ve víno. O tomto proměnění užívá časoslova *μεταβέβληκεν*; ale téhož slova užívá i o proměnění vína v nejsv. krev Kristovu: *τὸ ὕδωρ ποτὲ εἰς οἶνον οἰκειῶν νεύματι μεταβέβληκεν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἀξιόπιστός ἐστιν οἶνον εἰς αἷμα μεταβάλλον?* Kdyby mohl snad ještě někdo z přítomných pochybovati o tom, měl-li Ježíš také moc proměnit chléb a víno v tělo a krev, analogií touto vyvrací Cyrill jeho pochybnost. A neměl k tomu pouze moci, nýbrž dobrota jeho vyžadovala tohoto zázraku. Proto dovolává se sv. Otec poslání Ježíšova jakožto Spasitele našich duší, jemuž muselo záležeti na tom, aby duším zanechal se za pokrm: »Pozván jsa ke svatbě tělesné učinil tento úžasný zázrak: a neměli bychom o něm připustiti, že tím spíše dal synům lože svatebního *tělo své a krev* svou v požívání? Nepraví, že chtěl nám Kristus zanechat podobu neb památku těla a krve, jež není přece možno požívat, nýbrž samo tělo a samu krev. Stopujeme-li analogii zmíněnou ještě dále, ozřejmí nám, že nepřipouští sv. Cyrill v proměňování chleba a vína ani impanace, ani konsubstanciace; neboť v zázraku galilejském voda přestala býti vodou podstatou i zevnějškem, z čehož následuje, že i v eucharistii podstata chleba a vína přestává. Co týká se způsobu jejich, zůstávají nezměněny, čímž ovšem proměnění vody ve víno liší se od zázraku eucharistického.

¹⁰⁵⁵) M. IV. 2. Srvn. Schwane, l. c. str. 993.

Nás zajímá ve vyšší míře sloveso »μεταβέβληκεν«, z něhož odvodil by i sv. Cyrill pro eucharistické proměnění význam »μεταβολή«; poněvadž však téhož slova užívá o zázraku v Káně, kde podstata a způsob vodu v podstatu a způsobu vína přešla, autorové někteří (Münscher, Hagenbach a Baumgarten-Crusius) dovolávají se tohoto místa na dokázanou, že neučil Cyrill pravé transsubstanciace. A přece nachází transsubstanciace právě v Cyrillovi obránce co do pojmu svého; jemu totiž jest μεταβολή při nejsv. Svátosti proměnou podstaty, ač podoba zůstává táž: »Pročež nepatř na chléb a víno jako na holé a obyčejné věci. Jsouť tělo a krev Krista podle potvrzení Páně; neboť ač praví ti ono smysl tvůj, víra ujistiž a posilniž tebe. *Nesud' podle chuti, nýbrž podle víry* beze všeho pochybování budiž přesvědčen, že učinil tebe Kristus hodným daru těla a krve své.«¹⁰⁵⁶) A na jiném místě¹⁰⁵⁷) praví: ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστίν, εἰ καὶ τῇ γεύσει αἰσθητός, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ, καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος οὐκ οἶνός ἐστιν, εἰ καὶ ἡ γεῦσις τοῦτο βούλεται, ἀλλὰ αἷμα Χριστοῦ. Jasněji víru svoji a pojem pravé transsubstanciace Cyrill vyjádřiti nemohl. Z těchto výroků jde na jevo, že sobě autor nepřeje, abychom účinek zázraku v Káně sto-tožňovali s účinkem zázračným slov Vykupitelových při poslední večeři, ač užívá o obou zázracích téhož časoslova.

Novým důkazem, že v nejsv. Svátosti Ježíš Kristus je skutečně přítomen, jest účinek její v nás: »Pročež co nejpevněji věříce ony (způsoby) přijímejme jako tělo a krev Kristovu. ἐν τύπῳ γὰρ ἄρτον δίδοται σοι τὸ σῶμα, καὶ ἐν τύπῳ οἶνον δίδοται σοι τὸ αἷμα, ἵνα γένη μεταλάβων σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ σύσσωμος καὶ συναίματος (concorporalis et consanguineus, téhož těla a téže krve) αὐτοῦ. Tímto způsobem stáváme se totiž nositeli Krista, jelikož rozvádí se po údech našich jeho tělo a jeho krev; tak podle sv. Petra (II. 1, 4) stáváme se účastnými přirozenosti božské«¹⁰⁵⁸).

Co znamená zde slovo »τύπος«? Slovo české »způsob« vystiňuje jeho význam. Neshodovalo by se tedy s pravým učením Cyrillovým, kdyby byl takto se vyjádřil: ἐν ἄρτι τύπῳ, ἐν οἴνῳ τύπῳ, jelikož by pak chléb a víno byly podobou Kristovou, a ne jeho tělem a krví. Co týká se pojmu, s nímž slučuje Cyrill slovo τύπος a slova odvozená, je třeba říci, že neoznačuje vždycky způ-

¹⁰⁵⁶) M. IV. 6. — ¹⁰⁵⁷) M. IV. 9. — ¹⁰⁵⁸) M. IV. 3.

sobu, nýbrž i předobraz, obraz, symbol. Významu *způsobu* však z něho nevylučuje; tak zjevil se třeba při křtu Kristově Duch sv. *συνεργούσης τύπον παραδηλοῦν*¹⁰⁵⁹), ve způsobě holubice, poněvadž pod zevnější způsobou holubice skryta byla podstata Ducha sv. Od pojmu tohoto různý význam má slovo *ἀντίτυπος*; sv. Cyrill nazývá křížmo antitypem Ducha sv.¹⁰⁶⁰): uděleno je vám křížmo, antitypus toho, jenž pomazal Krista. Zůstává-li podstata věci symbolické táž, aniž by se měnila v podstatu věci zobrazené, jest ona pouhým *antitypem* věci této. Upotřebíme-li úvahy k místu uvedenému, pak je *τύπος ἄρτου* způsob chleba, a *τύπος οἴνου* způsob vína, pod nimiž skrývá se však podstata těla a krve Kristovy. Že slovu *τύπος* v tomto posledním významu všude tam je rozuměti, kde se jedná o nejsv. Svátost oltářní, vyplývá i ze slov, jimiž výslovně se tvrdí, že nesmíme souditi ze zevnější způsobu, z tvaru, barvy, hmatu, vůně a chuti chleba a vína na vnitřní podstatu jejich, poněvadž víra nás učí, že ve způsobách těch skrývá se pravé tělo a pravá krev Vykupitelova.

Kdo požívá tělo a krev Pána Krista, stává se téhož těla a téže krvi s ním a jest nositelem Krista, poněvadž Ježíše Krista má v sobě. Nový to důkaz, že ve Svátosti oltářní je přítomen Kristus s tělem a krví svou; jinak bychom se nestávali sv. přijímáním téhož těla a téže krvi s ním, a nemohlo by se o nás říci, že se stáváme nositeli Krista, neboť autor odůvodňuje výslovně význam tento přítomností Ježíšovou: jelikož rozvádí se po údech našich jeho tělo a jeho krev. Tato slova odmítají veškeren výklad metaforický, veškeru pouze duchovní, milostnou přítomnost bez reální. Právě se o tělu a krvi Kristově, že rozvádějí se po údech našich, což znamená tolik, že jsou pravým pokrmem a pravým nápojem, které proměněny jsou v naše tělo a naši krev zažíváním rozcházejí se do celého těla. Má-li se Kristus tímto způsobem státi skutečným pokrmem, nesmí chléb a víno býti pouhou podobou, holým symbolem, ani pouhou silou (virtus), poněvadž by se o nich nemohlo říci, že bývají na způsob zažitého pokrmu nesený hmotnou krví do celého těla. Sv. přijímáním stá-

¹⁰⁵⁹) XVII. 6.

¹⁰⁶⁰) M. III. 1. Slova *ἀντίτυπος* užívá M. V. 20 v tomto spojení: *ἀντίτυπος σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ*, poněvadž to, co zdá se na oko chlebem a vínem, již není chlebem a vínem, nýbrž tělo a krev.

váme se účastni božské přirozenosti Kristovy; poznámka tato je dokladem, že je celý Kristus na oltáři přítomen, ne pouze dle lidské přirozenosti, nýbrž i dle božské; pouze tak může nás činiti účastnými božství svého.

Touto přítomností pravého těla Kristova pod způsobou chleba odůvodňuje Cyrill, proč vyslovil se prorok o Vykupiteli beroucím na sebe kříž: »Pojďte a vhodme dřevo do chleba jeho«¹⁰⁶¹); jestliže uzná tě Pán za hodna, poznáš později, že vzalo tělo jeho podle evangelia způsobu (*τύπον*) chleba¹⁰⁶²). Toto pravil katechumenům přede křtem; tenkrát snažil se zachovati svědomitě mlčení o tajemství lásky, proto zmiňuje se o něm pouze mimochodem; po křtu sv. výslovně přítomnost Kristovu tvrdí a dokazuje, jelikož posluchači jeho stali se již hodnými tajemství toho. V jakém smyslu vykládal Cyrill onen výrok prorocký, snadno vysvitne, uvážíme-li, že dřevem naznačuje dřevo kříže, na kterém viselo rozpjato pravé tělo Spasitelovo; proto ten »chléb«, o němž prorok mluví, je pak totožný s tělem Božského Spasitele¹⁰⁶³).

91. Nastává nám otázka, co působí sv. přijímání v nás? Že prospívá duším naším, snaží se Cyrill dokázati stavě eucharistii v poměr s obětními dary pohanskými¹⁰⁶⁴). Tím, že po vzývání modly patří dary ty bůžku, přechází na ně jakási nečistota a přinášejí záhubu těm, kteří je požívají. Vzýváním staví se pod škodlivou moc ďáblou a účinek jejich nemůže býti jiný, než jaký vyvolává ďábel každým hřichem, zejména prvopočátečním, totiž že škodí požívání jich na těle i na duši, působíc smrt. Eucharistie však vede a živí nás k životu na těle i na duši: tělu je zárukou oslavení, duši pokrmem k životu věčnému, jež božský Spasitel přislíbil¹⁰⁶⁵), když kdysi rozprávěje se židy pravil: Nebudete-li jísti tělo mé a pít krev mou, nebudete mítí života v sobě (Jan 6.) Kromě této obživující síly rozmnožuje sv. přijímání posvěcující milost v srdcích našich. Již chleby předkladné měly jakousi moc

¹⁰⁶¹) Jerem. 11, 19. — ¹⁰⁶²) XIII. 19, n. 8.

¹⁰⁶³) Harnack, Kl. Dgmgesch., str. 97 praví, že žádný ze starých spisovatelů církevních nemyslí na historické tělo Kristovo při této svátosti; exegese Cyrillova k onomu místu prorokovu zdá se však přece poukazovati na tělo, ve kterém byl Vykupitel ukřižován. Ovšem nazýváje eucharistii «*ὁ πνευματικὸς ἄρτος*» myslí asi na přítomnost těla oslaveného.

¹⁰⁶⁴) M. I. n. 4. — ¹⁰⁶⁵) M. IV. 4.

posvěcující, byly však pouhým předobrazem chleba nebeského a kalicha spásonosného v N. z., jež posvěcují tělo a duši¹⁰⁶⁶). Ze slov božského Spasitele, která uvádí Cyrill, jde zároveň na jevo přesvědčení sv. Otce, že je přijímání nutno necessitate praecepti pro každého, kdo chce dosíci spasení.

Nejsvětější Svátost je tedy pravý pokrm a sv. přijímání je stolem proti zlému duchu. Nový to účinek v nás, že nás silí v duchovním boji, naplňuje nás duchovní útechou. Před Kristem hledal duch lidský útěchu oddávaje se službě model; síla čerpaná byla téže podstaty s ďáblem, původcem úcty té: poskvrněna, znečištěna a plna ďábelské moci; posilňovala tedy vůli lidskou ve zlém. Svaté přijímání mělo býti prostředkem proti moci ďáblův. Předvídaje David¹⁰⁶⁷): »Strojíš stůl před obličejem mým proti mojim nepřátelům, pomazuješ olejem hlavy mé, kalich můj naléváš, až oplývá«, měl na mysli sv. přijímání, stůl mystický a rozumný, při němž obcujeme s Bohem; sv. přijímání silí duši k boji se zlým duchem a oduševňuje člověka, odvrací žádost od hříchu.¹⁰⁶⁸)

92. Božský Vykupitel chce býti ve svátosti této naší stravou, mluvě k nám slovy Šalamounovými: Pojď, jez s radostí chléb svůj¹⁰⁶⁹); praví »pojď«, povoláváje člověka, aby ho obšťastnil. Ale bez přípravy přistoupiti ke stolu Páně není nikomu dovoleno. V první řadě jest dbáti čistoty srdce a milosti posvěcující: po všečen čas budiž šat tvůj bělostný; neboť Bohu líbí se skutky tvé.¹⁰⁷⁰) Mluví tak Cyrill k posluchačům svým, jejichž duše stala se křtem sv. bílou a skutky jejich bohumilými, byvše dříve »vanitas vanitatum«,¹⁰⁷¹) poněvadž postrádali milosti posvěcující, i napomíná jich tedy, aby šat ten stkvoucí zachovali, chtějí-li i na dále hodně přijímatí Krista, oni, kteří nosí bílý šat (Zjev. 3, 5.) znovuzrození, a »olej« Ducha sv. (I. Jan 2, 20) přijali na hlavu svou; kteří jedí »chléb« (Kaz. 9, 7.) života a krev eucharistickou pijí (I. Kor. 11, 26.) v radosti srdci svých. Kdo přistupuje ke stolu Páně, má býti zároveň nadchnut pevnou vírou ve přítomnost Ježíše Krista: »Posilni ducha svého přijímaje chléb ten jakožto duchovní, a vyjasni tvář a mysl svou, kterouž kěz odhalenu maje čisté nose svědomí, hledě na slávu Páně tu jako v zrcadle, kráčíš z oslavy

¹⁰⁶¹) M. IV. 5. — ¹⁰⁶⁷) Žalm 22, 5.

¹⁰⁶⁸) M. IV. 7. — ¹⁰⁶⁹) Kaz. 9, 7. — ¹⁰⁷⁰) 9, 8. — ¹⁰⁷¹) M. IV. 8.

k oslavě v Kristu Ježíši Pánu našem, jemuž čest a moc i sláva na věky věkův. Amen«. ¹⁰⁷²⁾

Proč napomínal by důrazně k náležitě přípravě, kdyby Kristus, Beránek nejčistší, jenž miluje čistotu duší, přijímáním nesděloval se nám skutečně? A tuto víru v přítomnost Ježíšovu nazývá *vyjasněním tváře a mysli*, poněvadž milostí Boží jsouce sílení jsme s to, abychom pozorovali Krista v eucharistii. V následujících pak slovech dává nám katecheta opět na srozuměnou, kterého Krista vírou spatřujeme v eucharistii; toho totiž, kterého ve skutečnosti spatříme kdysi v slávě jeho na nebi.

93. Nelze neuznati, že ani theolog nové doby nedovedl by se vyjádřiti o Manně nebeské určitěji a zároveň nadšeněji, než to činí Cyrill. Dle jeho učení *celý* Kristus je pod každou způsobou přítomen; neboť nazývá způsoby »ὁ πνευματικὸς ἄρτος«, »ὁ πνευματικὸς οἶνος« ¹⁰⁷³⁾, což značí pouze duchovní chléb a víno, nýbrž duchem obdařený chléb a duchem obdařené víno, z nichž zůstávají pouze způsoby. Není tedy přítomno mrtvé tělo a mrtvá krev, nýbrž obé oživeno jest duší. Ale kromě duše je v nich přítomno i božství, které zároveň s lidskou přirozeností se nám podává: »Jsouce uznáni za hodny požívati tělo rozumného Beránka, přijímejme hlavu zároveň s nohama, rozumějící hlavou přirozenost božskou, nohama přirozenost lidskou«. ¹⁰⁷⁴⁾ Že celý Kristus jest přítomen, následuje také z toho, že Cyrill srovnává tajemství vtělení s tajemstvím eucharistickým: dokonalý učitel nemluvňátek stal se dítětem s dětmi, aby neuvědomělým vnukl moudrost; nebeský chléb sestoupil na zemi, aby lačníci nakrmil; jako dítě bylo člověk a Bůh, a v obojí přirozenosti pod způsoby pokrmu vezdejšího dává se nám požívati.

Tato přirovnání nutí souditi na přítomnost celého Krista na oltáři. Poněvadž je však oslavený Ježíš Kristus nedílný, nemůže neexistovati celý i v nejmenší částě, což vysvítá již z toho učení, že ač obdržel každý z posluchačů jen část konsekrovaného chleba a vína, přece přijal Krista celého. Kromě toho učí Cyrill pravdě této napomínaje přijímající nejsv. Svátost, aby měli se na

¹⁰⁷²⁾ M. IV. 9. — ¹⁰⁷³⁾ M. IV. 8.

¹⁰⁷⁴⁾ XII. 1: οἱ τοῦ νοητοῦ προβάτου τῶν κρεῶν μεταλαβεῖν καταξιούμενοι κεφαλὴν μετὰ τῶν ποδῶν μεταλάβωμεν, κεφαλῆς μὲν τῆς θεότητος νοουμένης, ποδῶν δὲ τῆς ἀνθρωπότητος ἐκλαμβανομένης.

pozoru před zneuctěním i nejmenší částičky, čímž by zneuctili celého Krista: přijímej je (tělo Páně) maje se na pozoru, aby se ti nic z něho neztratilo. Co totiž necháš spadnouti, jako by ti bylo ubráno z vlastních údvů! ¹⁰⁷⁵⁾

Toto pojednání vylučuje veškeru pochybnost, je-li Ježíš Kristus skutečně přítomen v nejsv. Svátosti oltářní; patří sice Cyrill již 4. stol., avšak tak určitou nauku nemohl vynalézt sám, aniž měl zřetel na tradici, na niž odvolává se přece ku konci katechése o této svátosti: tyto tradice zachovejte netknuté ¹⁰⁷⁶⁾. A tak stavě na učení zaručeném, je historickým svědkem víry v reální přítomnost Kristovu předků svých, tak že pozbývá oprávněnosti své pochybování Harnackovo: Kein Kirchenvater hat hier scharf geschieden: der realistische wurde zum Spiritualisten und der Spiritualist zum Mystagogen; aber die Sündenvergebung trat zurück. Dem entsprechend gestaltete sich auch die Vorstellung von dem Verhältnisse der sichtbaren Elemente zum Leibe Christi. Zvláště jeho následující věta stává se bezpodstatnou učením Cyrillovým: Ein Problem (ob symbolisch oder realistisch) ist von niemandem empfunden worden: das Symbol ist das wirkungs-kräftige Geheimnis (Vehikel), und das Geheimnis war ohne Symbol nicht denkbar ¹⁰⁷⁷⁾. Cyrill vylučuje pouhý symbol a učí venkoncem reální přítomnosti Kristově, jíž i smysly ustoupiti musí; nejsou tedy způsoby chleba a vína pouhým nositelem milosti, nýbrž zevnějšími elementy zakrývajícími podstatu těla a krve. ¹⁰⁷⁸⁾

¹⁰⁷⁵⁾ M. V. 21. — ¹⁰⁷⁶⁾ M. V. 23. — ¹⁰⁷⁷⁾ Kl. Dgmg., str. 97.

¹⁰⁷⁸⁾ Tuto realistickou nauku Cyrillovu doznává proti Harnackovi sám luterský theolog Thomasius (D. g. 1887, str. 416), jenž sbližuje Cyrilla s Janem Zlat., o kterém praví: „er lehrt nicht nur die Realität des Leibes u. Blutes Christi im Abendmahl, sondern aufs bestimmteste die Identität desselben mit dem von der Jungfrau geborenen, gekreuzigten, gestorbenen, auferstandenen“; pro tuto nauku dovolává se Cyrilla za svědka učení luterského o reální přítomnosti Krista v eucharistii (str. 424). — S pravdou nesouhlasí, co praví Harnack o vývoji učení eucharistického (Dg., str. 98): Daß die römische Kirche in diesem Prozesse der Katholisierung der Gemeinden durchweg die Führung gehabt hat, ist eine sicher zu beweisende geschichtliche Thatsache. Slovy těmi je řečeno asi tolik: v Římě vyvinulo se učení to nejprve a bylo pak sděleno s ostatními církvemi. Dalo by se to snad tvrditi o západě; ale že východ, a to mužové jako Rehoř Nyss., Cyrill, Jan Zlat., stáli pod vlivem Říma. nemajíce zření ku tradicím vlastních církví, říci se sotva dá. Konečně již dávno před nimi učí Klement Alex. a Origenes orthodoxii, vykládáme-li výroky jejich správně, což značí tedy tolik, že i bez vlivu Říma nauka naše, poněvadž všem známa, v orientě byla rozšířena a udržována.

§ 22. *Eucharistie jako obět.*

Slovem »obět« v širším smyslu rozumíme dar Bohu z dobré vůle věnovaný. Nejen věci zevnější můžeme obětovati Bohu, nýbrž i sebe sama; proto je obět vše, co činíme z lásky k Bohu: modlitba, sebezapírání, utrpení, almužna. Avšak vše to je oběti v širším slova smyslu. Pravá obět existuje tenkrát, když věc, která patří jinak nám, bývá zmařena, čímž dokonale, vzdávajice se panství na ni, uznáváme panství Boží, jemuž vše je podrobno. Obět ve smyslu tomto přinášíme pouze Bohu, poněvadž pouze jemu náleží vše; někomu jinému přiznati oběti neomezené panství na jakoukoli věc, je modlářstvím, jelikož uvádí se takovou poctou stvoření na místo Stvořitelovo. Má-li býti eucharistie obětí v pravém slova smyslu, jest nám ukázati z učení Cyrillova, že se Ježíš Kristus při mši sv. ve svém svátostném stavu Otci nebeskému obětuje a k vůli němu zničuje, čímž přináší jeho majestátu nejvyšší hold; z toho pak vynikne, proč mohla první století křesťanská eucharistii zváti obětí: ἡ προσφορὰ τοῦ σώματος καὶ αἵματος.¹⁰⁷⁹⁾

94. Ježíš Kristus jest jediná, pravá a Boha důstojná obět;¹⁰⁸⁰⁾ všechny ostatní byly pouhými předobrazy vztahující se na příští obět, jež za hříchy světa měla býti přinesena. Převráceným nápodoběním oběti pravé byly oběti zvířat u pohanů, poněvadž vztahovaly se na demony, tedy nepřátele Boží¹⁰⁸¹⁾: »Co obětuji pohané, obětuji demonům, ne Bohu« (I. Kor. 10, 20). Židé pak slavili oběti své jako nějakou tajemnou předzvěst příští oběti, kterou je Kristus sám¹⁰⁸²⁾. Tím tedy, že uvádí Cyrill oběti pohanské a židovské do poměru s eucharistií jako darem obětním, naznačuje, že mluví o skutečné oběti.

Co týká se Klementa, viz Hillen, Clem. Alex. de Euch. doctrina, Diss. aug. Warendorpii 1861. Co do Origena Thomasius, l. c. str. 412 a Probst, Kirchl. Disziplin in den 3 ersten christ. Jahrh., Tübingen 1873.

¹⁰⁷⁹⁾ Harnack, l. c. str. 95. Kellner, Missa, stehende Bezeichnung f. d. Messopfer (Theol. Quart., Ravensb. 1901, str. 427).

¹⁰⁸⁰⁾ Occ. 5: καὶ αὐτὸς ὁ προσφέρων καὶ αὐτὸς ὁ ὑπὲρ κόσμου θυσία προσφερόμενος... αὐτὸς ἡ ὀλοκαύτωσις καὶ αὐτὸς ἡ μάχαιρα τοῦ πνεύματος... αὐτὸς ὁ ποιμὴν καὶ αὐτὸς τὸ ἀρνίον. αὐτὸς ὁ θύτης καὶ αὐτὸς ὁ θυόμενος. αὐτὸς ὁ ἀναφορόμενος καὶ αὐτὸς ὁ τὴν θυσίαν δεχόμενος. — ¹⁰⁸¹⁾ VI. 11.

¹⁰⁸²⁾ XIII. 3: εἶτα τὸ μὲν ἐπὶ Μωσέως πρόβατον μακρὰν ἀπήλασε τὸν ὀλεθρεύοντα, τὸ δὲ τοῦ θεοῦ πρόβατον τὸ αἶρον τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου πολὺ μᾶλλον οὐκ ἠλευθέρου τῶν ἁμαρτιῶν; ἀλλὰ τὸ μὲν αἶμα τοῦ ἀλόγου προβάτου τὴν σωτηρίαν παρείχε τὸ δὲ τοῦ μονογενοῦς πολὺ μᾶλλον οὐ σώζει;

Důstojně a dosti zevrubně popisuje Cyrill liturgii, která s proměňováním byla spojena, v mystagogii páté; v ní nejen zdaleka, nýbrž výslovně nazývá eucharistii obětí, a to na rozdíl od oběti kříže, obětí nekrvavou, kterouž dosahuje Kristus, čeho obětí dosáhnouti se má, totiž usmíření Boha: když dokonána byla duchovní obět (*πνευματικὴ θυσία*), nekrvavý způsob bohopocty (*ἀναίμακτος λατρεία*), nad onou obětí smírnou zapřisáháme Boha... za všechny, kdo potřebují pomoci, modlíme se a přinášíme tento obětní dar.¹⁰⁸³)

Co jest však v této oběti, kterou my nazýváme mši sv., darem obětním? Jest jím Ježíš Kristus sám, »sancta et perquam tremenda victima«¹⁰⁸⁴), ve které Krista usmrceného obětujeme za hříchy své¹⁰⁸⁵). Koná se tu tedy skutečně nekrvavá památka krvavé oběti usmrceného Beránka, kterážto památka dostává z oběti kříže silu svou, nakloňujíc nám Boha přes hříchy naše.

Kterými slovy děje se při mši sv. transsubstanciace, z katechése se nedočítáme; zmiňuje se však Cyrill o slovech sv. Pavla, jimiž ustanovena byla nejsv. Svátost, chce asi zároveň poukázati jimi na formu této svátosti. Kromě toho praví všeobecně z ohledu na disciplinu arcani: nejmilostivějšího Boha žádáme, aby poslal Ducha sv. na předložené dary, aby učinil chléb tělem Kristovým, víno Kristovou krví; vždyť čehokoli dotkne se Duch sv., to bývá posvěceno a proměněno¹⁰⁸⁶). Ale při těchto slovech nesmíme vlastně mysliti na formu svátosti; Cyrill dotýká se jimi spíše modlitby k Duchu sv., která předcházela konsekraci a posvěcovala dary obětní. Pojednáváje o ceremoniích mešních pomíjí proměňování mlčením úplně, přecházeje hned na to, co následovalo po konsekraci.

Pravá obět musí obsahovati zničení darův obětních, proto nesmí scházeti ani v oběti mešní; toto zničení stává se ke konci mše sv. přijímáním, ve kterém přestávají způsoby chleba a vína. Předmětem sv. přijímání jsou tytéž dary, jež byly obětovány a konsekrovány při mši; proto napomíná přistupující ke stolu Páně: Kdož přijímají, nekáže se jim požívati chléb a víno, nýbrž *ἀντίτυπος σώματος καὶ αἵματος*¹⁰⁸⁷) (Toultée překládá »signum et sacramentum« těla a krve); proto i jáhen praví přistupujícím: přijmiž tělo Kristovo¹⁰⁸⁸). Poněvadž dalo se v Jerusalemě sv. přijímání pod

¹⁰⁸³ M. V. 8. — ¹⁰⁸⁴) M. V. 9. — ¹⁰⁸⁵) M. V. 10. — ¹⁰⁸⁶) M. V. 7.

¹⁰⁸⁷) M. V. 20. — ¹⁰⁸⁸) M. V. 21.

obojí způsobou, vyzývá konečně Cyrill své posluchače: Po přijímání těla Kristova přístup také ku poháru krve ¹⁰⁸⁹)!

95. Neméně zajímavá jest svědectví Cyrillovo, jedná-li se o otázku, v jakém úmyslu obětovala církev prvních století mši sv. První křesťané modlili se po proměnění za všeobecný pokoj církvi, za pořádek ve světě, za císaře, vojsko a spoluobčany, za nemocné a za všechny, kteří potřebují pomoci Boží ¹⁰⁹⁰); byly to tytéž modlitby, které my nazýváme *memento za živé*. Po nich činila se zmínka těch, kteří zemřeli a oslaveni jsouce prosbami svými mohou nám pomoci: hlavně patriarchů, prorokův, apoštolů, mučedníkův, »aby Bůh vyslyšel na jejich prosby a orodování modlitby naše« ¹⁰⁹¹). Výrokem tím učí Cyrill, že *uctívání svatých a víra v jejich přímělu* byly církvi jerusalemské naukou tak starou, jak byla stará liturgie, kterou katechése předvádí. Po *memento za živé* a po vzývání svatých následuje *memento za mrtvé*: ὑπὲρ τῶν προκεκοιμημένων ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν ἐν ἡμῖν προκεκοιμημένων, μεγίστην ὄνησιν πιστεύοντες ἔσσεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται ¹⁰⁹²). Trojí nauky stává se autor slovy těmi svědkem: 1. že křesťané v Jerusalemě od jakživa *vzpomínali při mši sv. duši zemřelých*, poněvadž věděli, že k dobru jejich prospívati může »sancta et perquam tremenda victima«; 2. že *modlitby za zemřelé nejsou bezvýsledny*, nýbrž že lze jimi přispěti duším zemřelých ku pomoci, a 3. jelikož modlitby ty zatracencům prospěti nemohou, že jsou duše některé na místě středním mezi nebem, místem vyvolených, a peklem, místem zavržených, čili že *existuje očistec*. Věda dobře, že jsou mezi posluchači jeho mnozí, kteří nepřiznávají modlitbám za zemřelé žádného účinku, obrací se na ně a příkladem dokládá učení své: Víím, že mnozí takto mluví: co spomáhá duši vyšedší z tohoto světa ve hříších anebo bez hříchů, když na ni vzpomínáme v modlitbách? Což, jestliže král nějaký pošle do vyhnanství muže, od nichž byl uražen, a jestliže jejich příbuzní uvinuvše věnec, přinesou jej králi v dar za ty, kteří byli potrestáni, zdaž neodpustí jim tresty jejich? Týmž způsobem modlíce se i my k Bohu za zemřelé, i když byli hříšníky, nevinneme pouze věnec, nýbrž Krista usmrceného obětujeme za hříchy své, věduce, že nejľaskavější Bůh i jim i nám bude milostiv ¹⁰⁹³).

¹⁰⁸⁹) M. V. 22. — ¹⁰⁹⁰) M. V. 8. — ¹⁰⁹¹) M. V. 9. — ¹⁰⁹²) M. V. 9. — ¹⁰⁹³) M. V. 10.

Kdo uvědomí sobě, že sv. Cyrill víru svoji čerpal z knih, jejichž původci dávno před ním žili, že kázal, co slyšel od svých předchůdců, že tytéž pravdy, které rozvádí v katechésích, na cestách svých po čas vyhnanství hlásal na přechytných místech jiných po Syrii a Malé Asii, aniž se kde dostal do rozporu s katolíky, dovede posouditi stáří Cyrillova učení a jeho všeobecnost. Nedá se přece mysliti, že s učením podobným bez tradičního podkladu mohl se sám vytasiti, aniž mu kdo odporoval. Náleží století 4., ale svojí otevřeností a sečtělostí zasahuje svědectví jeho hluboko do uplynulých věkův.

Hlava třetí.

§ 23. *Jména Vykupitelova.*

V Písmě sv. přivlastňují se Kristu Pánu různá jména, jež označují jeho poslání nebo nevýslovné účinky jeho lidské přirozenosti¹⁰⁹⁴). Aby nikdo nedal se tím másti a nevykládal si je o více Kristech¹⁰⁹⁵), užíváme v symbolu jerusalémském slov: »věřím v *jednoho* Pána Ježíše Krista«; vždyť v Kristu existuje pouze jedno synovství od Otce, tedy i jedna osobnost¹⁰⁹⁶): pravý Kristus je pouze jeden. Jména jemu připisovaná jsou tato: ostium, ovis, pastor, leo, lapis angularis, Christus, mortuus, filius hominis, dominus, filius; každému z nás je totiž v jistém smyslu něčím. Různý je k nám vztah jeho jako Spasitele: jednomu je vinicí, kdo potřebuje útěchy, kdo chce vejíti, tomu je dveřmi, kdož chtějí Bohu přednášeti prosby, těm je prostředníkem a nejvyšším knězem¹⁰⁹⁷). V následujícím poukážeme na to, v jakém smyslu nazývá Cyrill vtělené Slovo Kristem, Knězem, Spasitelem, Lékařem, Králem, Hlavou a Soudcem.

96. Kristus znamená mu tolik jako pomazaný; ne sice rukama lidskýma pomazán je Kristus, nýbrž od věčnosti Otcem svým pomazán je na to, čímž převyšuje člověka, totiž na Nejvyššího Kněze¹⁰⁹⁸). Aby byl prostředníkem pravým, musela lidská přirozenost nevystižným způsobem pomazána býti božstvím druhé Osoby, kteréžto pomazání nalezlo vyplnění v hypostatické jednotě; toto pomazání značí totéž jako býti povýšenu k důstojnosti božské¹⁰⁹⁹)

¹⁰⁹⁴) X. 3. — ¹⁰⁹⁵) XI. I. — ¹⁰⁹⁶) X. 3. — ¹⁰⁹⁷) X. 5. — ¹⁰⁹⁸) X. 4. — ¹⁰⁹⁹) XI. 1, 15.

podle slov: Protož pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem veselosti nad účastníky tvé ¹¹⁰⁰). Pomazání přineslo sebou náplň nejvyšší milosti a darů, pročez praví se o Kristu, že Duchem sv. pomazán jest ¹¹⁰¹): ne olejem anebo mastí hmotnou pomazán je Kristus od lidí, nýbrž Otec pomazal jej za osvoboditele celého světa Duchem sv., jak praví Petr: Ježíše Nazaretského, kterého Bůh pomazal Duchem sv. ¹¹⁰²)

Avšak ne pouze sobě, nýbrž i pro nás pomazán jest, poněvadž stalo se pomazání *εἰς τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀρχιερωσύνην* ¹¹⁰³). Je tedy pro nás »summus pontifex secundum Aron« ¹¹⁰⁴); předobrazem jeho byl také Melchisedech vzhledem na obětní dary, jež tento přinesl Bohu ¹¹⁰⁵). Povolání za Nejvyššího Kněze pochází od Boha: »Aniž kdo sobě sám té cti osobuje, ale ten, kterýž by byl povolán od Boha, jako i Aron. Tak i Kristus ne sám té cti sobě osobil, aby byl Nejvyšším Knězem, ale ten, kterýž jemu řekl: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe. Jakž i jinde praví: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova«. Protože je Kristus Synem Božím, náleží mu, jak praví toto místo ¹¹⁰⁶), kněžství právem prvorozenství, jak i skutečně před Aronem byli prvorození nositeli kněžské moci v rodinách. Jeho přednost záleží v tom, že nejvyšší kněz starozákonní Bohem byl povolán, Kristus však Bohem, jenž byl zároveň jeho přirozeným Otcem. Bůh, Otec jeho, povolal ho pak za Kněze Nejvyššího: *a)* od věčnosti úradkem svým smírným, *b)* při vtělení a narození, vyznamenáváje ho před ostatními lidmi, aby byl splozen a zrozen bez hříchu, *c)* pomazav ho olejem veselosti a *d)* vydávaje o něm při křtu a proměnění svědectví, že je Synem jeho. Z tohoto svědectví Otcova jde zároveň na jevo, že kromě Ježíše nikdo nemůže býti oním knězem, jenž předpověděn byl ve St. z; neboť jakožto o Synu Božím bylo o knězi tom řečeno: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe ¹¹⁰⁷)! Kněžský úrad jeho nemůže býti na jiného přenesen ¹¹⁰⁸), poněvadž nestal se Kristus knězem rodem tělesným, nýbrž zplozením věčným, a protože sám Otec potvrdil mu tuto důstojnost přísahou: »Přisáhl Pán a nebudeť toho litovati: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova« ¹¹⁰⁹).

¹¹⁰⁰) Žalm 44, 8. Žid. 1, 9. — ¹¹⁰¹) M. III. 1, 2. — ¹¹⁰²) Sk. apošt. 10.

¹¹⁰³) X. 4. — ¹¹⁰⁴) X. 11. — ¹¹⁰⁵) Žid. 5, 6. — ¹¹⁰⁶) XI. 4. ¹¹⁰⁷) XI. 4. — ¹¹⁰⁸) X. 11, 14. — ¹¹⁰⁹) Žid. 7, 20.

Olej, kterým byl Kristus pomazán, nechává roztékati se i na nás; proto vše, co dává nám Bůh Otec, dává nám skrze Syna, v jehož moc při prosbách svých důvěřovati máme ¹¹¹⁰). Typem pomazání Kristova jest mazání při křtu olejem katechumenů, jímž pomazání jsme byli od hlavy až do paty, a tak stali jsme se účastníky pravé olivy, Ježíše Krista; vzati jsouce z divoké olivy vštípeni jsme byli na olivu pěstěnou a učiněni účastnými bujné síly olivy pravé, již jest Kristus ¹¹¹¹). Také své jméno sděluje s námi Kristus ¹¹¹²); na jeho jméno jsouce pokřtěni jsme pomazanými, poněvadž stali jsme se obrazy pomazaného ¹¹¹³).

Přešed do nebe zůstal Knězem našim; náš stranník je na nebesích, naše obět, důvod našeho usmíření, náš přímlovce jednou pro vždy. Jako Kněz obětuje předsevzetí naše ¹¹¹⁴) Bohu a představuje nás Otcí svému ¹¹¹⁵); v tomto pokračování a dokonání úřadu kněžského na nebi záleží působnost Krista Ježíše *ἐπι τὰ ἄνω* ¹¹¹⁶): jenž zkoumaje ledví a srdce naše vždy ochoten je říci: »ejhle já a dítky, jež dal mi Bůh« ¹¹¹⁷). Za hříchy naše obětoval se ¹¹¹⁸), za hříchy naše přimlouvá se maje Mojžiše předobrazem modlícím se za Arona a lid: Mojžíš sám praví: »a nad Aronem snesl se hněv Páně; a prosil jsem za něj a odpustil mu Bůh« ¹¹¹⁹). Ježíš však jednorozený prose za nás neusmíří Boha? ¹¹²⁰)

97. Ježíš Kristus jakožto Spasitel a Lékař duší našich byl již dříve předmětem naší rozpravy, když mluvili jsme o něm jako Prostředniku svém. V tomto čísle bude hlavním předmětem, co pohnulo Krista, aby nás vykoupil. Z lásky k nám stal se člověkem a že nás miluje, je vždy nakloněn odpustiti nám pro viny naše. Hříchy naše nepřeváží nikdy množství slitování Božích ¹¹²¹); nechce, aby kdo zahynul, nýbrž aby byl každý spasen, jako i Adama ochoten byl spasiti; i předpotopní obry byl by přijal na milost, kdyby byli činili pokání ¹¹²²).

Předmět lásky Boží je dvojitý. Prvním je Bůh sám, totiž jeho dobrota a krása čili dokonalost. Bůh miluje tedy předně sebe; zalíbení je v něm samém odůvodněno, poněvadž jako Bůh jenom v bytosti nejdokonalejší může míti zalíbení. Předmětem druhotným

¹¹¹⁰) XVIII. 29. — ¹¹¹¹) M. II. 3. — ¹¹¹²) X. 16. — ¹¹¹³) M. III. 1. — ¹¹¹⁴) I. 6. — ¹¹¹⁵) XIV. 30. — ¹¹¹⁶) Schwetz, Theol. dogm. 1852, II. str. 365. ¹¹¹⁷) Is. 8, 18. — ¹¹¹⁸) II. 14. — ¹¹¹⁹) Deut. 9, 20. — ¹¹²⁰) II. 10. ¹¹²¹) II. 6. — ¹¹²²) II. 6, 7.

je veškero stvoření, poněvadž obdrželo od Boha dobré vlastnosti, jež jsou viditelnými slépějemi Božími. Ovšem i tu miluje Bůh stvoření vlastně pro sebe sama; neboť co dobrého na stvoření existuje, je odleskem dokonalostí nestvořených. Má zalíbení ve stvoření ne snad proto, že stvoření ke své blaženosti potřebuje, jelikož Bůh na stvoření v ničem závislým býti nemůže; avšak jakožto bytost nejdokonalejší musí míti zalíbení na všem, co jde paralelně s dokonalostmi jeho, a nenáviděti vše, co s nimi stojí v rozporu. Tvorové, na nichž jsou dokonalosti Boží částečně vyznačeny, jsou dvojí: rozumní a nerozumní. Je tedy i dvojí druh lásky Boží ke stvořením: amore benevolentiae et amicitiae miluje Bůh lidi, nerozumná stvoření miluje amore quasi complacentiae¹¹²³). Vrátime-li se k osobě Kristově a tážeme-li se, jakou láskou nás miloval, je třeba ke správné odpovědi, dvojí přirozenost v Kristu míti na mysli. Jako Bůh měl k nám lásku benevolentiae et amicitiae. Jako člověk nemohl nás milovati žádným z obou jmenovaných druhů lásky. Máť láska původ svůj ve vůli, a vůle lidské přirozenosti nemohla býti původkyní lásky božské, nýbrž pouze lidské. Božský Spasitel miloval nás tedy charitate proximi jako člověk; poněvadž však byla v něm i jako v člověku dobrá hnutí jednotou hypostatickou nevýslovně zušlechtěna a posvěcena, proto i láska k nám dostoupila výše a dokonalosti nevyhovitelné.

Milovati někoho znamená chtíti mu dobré; poněvadž Kristus nám dobré chtěl, vykoupil nás ze hříchu; za sebe nezemřel¹¹²⁴), aniž pokřtěn byl na odpuštění prvopočátečního hříchu vlastního¹¹²⁵), nýbrž naše hříchy byly *reálním předmětem* jeho zadostučinění. Proto vyzývá kněz modle se nad věřícími moc Kristovu: on zmaříž listinu, jež psána je proti vám¹¹²⁶). Jako kdysi Mojžíš vysvobodil

¹¹²³) S. Thomas, p. 1. q. 20. a. 2. in corp. „Notandum quoque est discrimen inter amorem Dei et amorem nostrum. Cum amare nihil aliud sit quam velle bonum alicui, manifestum est, quod Deus omnia, quae sunt, amat, non tamen eo modo sicut nos. Quia enim voluntas nostra non est causa bonitatis rerum, sed ab ea movetur sicut ab obiecto; amor noster, quo bonum alicui volumus, non est causa bonitatis ipsius, sed e converso bonitas eius vel vera vel aestimata, provocat amorem, quo ei volumus et bonum conservari, quod habet, et addi, quod non habet: et ad hoc operamur. Sed amor Dei est infundens et creans bonitatem in rebus“. Cf. Egger, Dogm. spec., str. 103. Z tohoto citátu jde na jevo, proč přirozenost lidská v Kristu Ježíši nemůže býti původkyní lásky božské.

¹¹²⁴) IV. 10. — ¹¹²⁵) III. 1. — ¹¹²⁶) Proc. 17; srvn. Bulla dogm. Pii IX. de Concept. Imm. B. M. V.

z Egypta lid vyvolený, tak i Kristus přišel a osvobodil vzdychající pod tíží hříchu¹¹²⁷). Ale Kristus je z části také Spasitelem od bídy tělesné, kterou zavinil hřích; láska vložila mu do úst slova: »Pojďte ke mně všichni, kdož pracujete a jste obtíženi, já vás občerstvím¹¹²⁸)« (Mat. 11, 28.) *Předmětem personálním* lásky jeho a zadostučinění byli všichni lidé¹¹²⁹); ano Kristus stal se Spasitelem nejen lidem, nýbrž v jistém smyslu i andělům¹¹³⁰): non alia gratia stantem angelum a ruina potuit custodire, nisi illa, quae lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque operata gratia, in hoc ut resurgeret, in illo ne caderet; in illo ne vulneraretur, in isto ut sanaretur¹¹³¹). K vykoupeným počítá sv. Cyrill také duše, které očekávaly Spasitele v předpekli; nauky této zastává se proti těm, kteří popírali článek víry, že po smrti sestoupil Kristus do pekel, aby vysvobodil duše spravedlivých. Bludaři odůvodňovali učení své tvrzením, že po smrti nelze nikomu dosáhnouti milosti; což ovšem ani Cyrill nepopírá, ale odvolává se zároveň na zásluhy, kterých si spravedliví nahromadili za živa. Tak praví o prorocích hlásajících příští Vykupitelovo: Nepřeješ si, aby takové muže vysvobodil¹¹³²)? Proto sestoupil Kristus mezitím, co odpočívalo tělo v hrobě, duši a božstvím do předpekli a vyvedl odtud duše spravedlivých¹¹³³); právě tímto činem zvítězil Ježíš Kristus dokonale nad smrtí, jejíž moc před ním ustoupila a říše smrti vydala jemu ty, kteří jí dávno již propadli¹¹³⁴).

Hřích pokládá Cyrill za něco *hrozného*, za *největší ránu duše* lidské; a to proto, že lásku k Bohu a náklonnost k dobrému v nás udušuje a je zároveň, když je smrtelný, příčinou věčného ohně¹¹³⁵). Ale od té doby, co Kristus trpěl, není ani tato rána nezhojitelnou. Božský Spasitel jest jejím Lékařem; je původcem spásonosné vody, jež naplňuje nás vůní a božskými milostmi¹¹³⁶); do níž byvše pohřiveni umíráme hříchu a začínáme život spravedlivých¹¹³⁷). I hřích ukřižování Krista, nad který většího není, milostí Boží se hojí¹¹³⁸). Jedinou podmínkou uzdravení duše je pokání; kdo opravdově hříchů lituje, nalezne vždy odpuštění¹¹³⁹).

¹¹²⁷) M. I. 3. — ¹¹²⁸) I. 1. — ¹¹²⁹) III. 12. X. 5, 11, 12. — ¹¹³⁰) Occ. 3 et al. — ¹¹³¹) S. Fulgentius ad Trasim. l. II. c. 3. cf. Greg. Ezech. Hom. l. 4. — ¹¹³²) IV. 11, 12. — ¹¹³³) IV. 14. XIII. 17, 18. — ¹¹³⁴) XIV. 19. — ¹¹³⁵) II. 1. — ¹¹³⁶) Proc. 15. IV. 32. — ¹¹³⁷) Proc. 5. V. 11. — ¹¹³⁸) III. 3, 4, 15. — ¹¹³⁹) II. 20. III. 8. IV. 23.

Avšak nejen co do hříchu jest Ježíš Kristus naším Lékařem. Rozum lidský byl podoben člověku, jenž upadl mezi lotry, a ležel na polo mrtvý uctívaje stvořené věci: hady, různé druhy obilí, víno, kamení. »Co mohlo býti horšího nad tuto zaslepenost, již místo Boha uctívali kámen? Syn Boží sestoupil s nebe, aby tak hlubokou ránu zacelil; slušelo se, aby on, jenž všechno stvořil, opět vše navrátit Pánu všehomíra«¹¹⁴⁰). Proto označuje v řečtině jméno Ježíš také *ὁ ἰώμενος* = lékař. Byl Lékařem těl a Ošetřovatelem duší, uzdravuje slepé tělesně, světlem ozařuje mysl naše¹¹⁴¹). Jakožto lékař neúčinnější, uzdravující s údy i ducha, jenž život vrací duši i tělu, právem nazýván je Životem *κατ' ἔξοχην*: jsa Životem uděluje život věčný¹¹⁴²); i na kříži umíraje byl ještě Životem naším¹¹⁴³), neboť právě tenkrát život náš budoval.

Tato životní síla zůstala povždy v učení Ježíšově osvěcujíc mysl lidskou. Náboženství jeho naplňuje celý okrsek, pojímá třetinu lidského pokolení, která uctívá v Kristu zvláště Spasitele a Lékaře, vzrůstá neustále, znenáhla se vyvíjejíc, kdežto ostatní náboženství jako tmy příchodem křesťanství se rozptylují¹¹⁴⁴).

98. Tentýž Bůh je původcem St. i N. zákona, jehož Zákonodárce, Ježíš Kristus, již ve St. z. byl předpověděn. St. z. vedl národ vyvolený k Vykupiteli na způsob pěstouna¹¹⁴⁵) a vychovatele. Z toho jakož i ze slov Pavlových: »Prve než přišla víra, pod zákonem byli jsme ostříháni«, jde na jevo podřízenost a nedokonalost St. z. vůči Novému, a v tom je také odůvodněna skutečnost, že Ježíš Kristus, ač sám pravil: »nepřišel jsem zrušit zákona nýbrž naplnit«¹¹⁴⁶), přece stal se naším Zákonodárcem, předloživ nová a dokonalejší přikázání a rady, jež mají se ke starozákonním asi tak, jako přikázání vrytá do desek kamenných ku přikázáním napsaným na měkké stránky srdcí lidských. Jako Zákonodárce předpověděn byl Messiáš již od proroků: »Ustanov nad nimi vykonavatele zákona, Hospodine«¹¹⁴⁷), jako takový uzdravuje nemocného a káže mu v sobotu, aby nesl lože své. Když je (Kristus) Zákonodárcem, kdo opováží se říci uzdravenému: nesmíš tak učiniti? ¹¹⁴⁸)

¹¹⁴⁰) VI. 10, 11. — ¹¹⁴¹) X. 13. Clem. Alex. *Παιδαγ.* 3, 13. Migne VIII. 677 B.: *ὁ ἰώμενος ἡμῶν καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν...* Ἰησοῦς. Feder, l. c. str. 211. — ¹¹⁴²) XIII. 2. — ¹¹⁴³) XIII. 19. — ¹¹⁴⁴) Hammerstein, *D. Christent. und seine Gegner*, str. 209. — ¹¹⁴⁵) IV. 33. Gal. 3, 24. — ¹¹⁴⁶) Mat. 5, 17. — ¹¹⁴⁷) Žalm 9, 21. — ¹¹⁴⁸) Par. 15.

S tímto úřadem souvisí úřad královský, pro který nazývá se také Pastýřem oveček ¹¹⁴⁹), které pase učením a milostí k životu věčnému. Královská moc jeho má základ v jeho všemohoucnosti, kterou stal se všemu příčinou exemplární ¹¹⁵⁰) a proto také Pánem všehomíra. Druhý důvod, proč jest Ježíš Králem a Pánem naším, jest jeho nejdražší krev, kterou nás vykoupil a sobě získal. Jako Král náš opustil svět a odešel do nebe; ale neztratil moci své na nás, jako vzdávají se jí králové pozemští při smrti svojí: Kristu ukřižovanému klaní se celý okrsek zemský ¹¹⁵¹). Protože právě v kříži položen je základ, proč ctíme Krista jako Krále lásky podmaňujícího si duše lidské, nazývá se kříž znamením královské moci jeho ¹¹⁵²). Svojí slávy královské, již je ozdoben jakožto náš Tvůrce, neukázal celému světu, poněvadž by se musel svět před ní třásti; ale tu, které dostalo se mu ukřižováním, sděluje každému, poněvadž znamení lásky nikdo se nebojí: královskou moc zakryl sice zástěrou přirozenosti lidské, chtěje nás spasiti ¹¹⁵³), ale na kříži visí Král tvůj, jenž přijímá tě na milost ¹¹⁵⁴).

Jako Král náš má moc na duši ¹¹⁵⁵) i na tělo; křtem sv. uvádí nás do vojska svého, zkoumaje při tom vůli naši a vymítaje ty, u nichž najde přetvářku a slabost ¹¹⁵⁶). Na znamení, že chceme mu náležitě, odřikáme se při křtu sv. satanáše, jenž je divým a zlomyslným tyranem, abychom se stali poddanými Ježíše, který rozbil moc ďáblůvu, a tak zbavujeme se věčného otroctví ¹¹⁵⁷).

Královstvím však viditelným je církev sv., která zove se také »královský dvůr« ¹¹⁵⁸). V církvi své vládne Kristus neustále, a tato působnost jeho v církvi jakož i v údech jejích zove se působením Ježíše Krista *εις τὰ κάτω* ¹¹⁵⁹). V tomto smyslu je zároveň naší Hlavou. Církev jako mystické tělo potřebuje Hlavy, Ježíše Krista, z něhož rozvádějí se na vše strany impulsy oživující a hýbající jednotlivé údy ¹¹⁶⁰). Jako Hlava duší činí z nás Duchem sv. příbytky Boží ¹¹⁶¹); abychom mohli se jím živiti, dává se nám za pokrm ¹¹⁶²) a za nápoj ¹¹⁶³), čímž stáváme se téhož těla a téže krve s Hlavou

¹¹⁴⁹) Occ. 12. — ¹¹⁵⁰) XI. 22. — ¹¹⁵¹) IV. 13, 14. — ¹¹⁵²) IV. 14. — ¹¹⁵³) XII. 1. — ¹¹⁵⁴) XIII. 1, 4, 22, 31. — ¹¹⁵⁵) Proc. 1. — ¹¹⁵⁶) I. 3. — ¹¹⁵⁷) M. I. 1—10. — ¹¹⁵⁸) Proc. 1. — ¹¹⁵⁹) Schwetz, Theol. dogm. II. 1852, str. 365. — ¹¹⁶⁰) Lingens, Innere Schönheit d. Christentums, str. 85. Egger, Enchir. Dogm. gener., str. 366. — ¹¹⁶¹) Proc. 1. — ¹¹⁶²) M. V. 21. — ¹¹⁶³) M. V. 22.

svoji¹¹⁶⁴) a zároveň účastníky na životě věčném¹¹⁶⁵). Kristus jako Hlava dává nám své jméno¹¹⁶⁶), aby z něho poznal každý, že Krista zvolili jsme za svého Pána a Hlavu¹¹⁶⁷), i Otce¹¹⁶⁸) a také Ženicha¹¹⁶⁹).

Ovšem i praktickým životem máme se Hlavě svojí státi podobnými; proto býváme napomináni: odchovanci čistoty a zá-
kové cudnosti, Boha z Panny chvalmež ústy cudností se stkvíci-
mi¹¹⁷⁰)! Křesťany jsme, poněvadž jsme obrazy Krista¹¹⁷¹); Kristus
je jediný »Svatý«, i my buďme svatí: sancta sanctis conveniunt.
Svatost Kristova liší se ovšem nad míru od svatosti naší, pročež
nikdy jí nedostoupíme v takovém stupni, v jakém nachází se
v něm: Jeden svatý, jeden Pán, Ježíš Kristus. Neboť skutečně
svatý je pouze jeden, totiž svatý přirozeností; my sice také jsme
svatými, avšak ne přirozeností, nýbrž účastenstvím, konáním
dobrých skutkův a dobrým úmyslem¹¹⁷²). Svatost Kristova dle
přirozenosti božské je svatostí posvátnou; naše svatostí nahodilou.

99. Jakožto Král vstoupil Ježíš Kristus na nebesa, aby byl
korunován mocí a slávou, která mu patřila od věčnosti; jako
Soudce náš přijde opět soudit živé i mrtvé¹¹⁷³). Na nebi sedí po
pravici Otce svého s oslaveným tělem jako Král na trůně Božím,
maje podrobena všecko; ovšem toto kralování na nebi nepřekáží,
aby tělem jsa vzdálen nebyl duchem svým neustále při nás¹¹⁷⁴).

Soudce náš přijde s anděly svými na konci světa a nový
svět nastane, krásnější starého¹¹⁷⁵). Kdy se to stane a kdy bude
konec světa, je těžko říci; Kristus Pán a též proroci předpověděli
jistě známky, ze kterých lze nám souditi na hodinu tu. Sv. Cyrill
jmenuje mezi známkami, které konci světa budou předcházeti,
zvláště tyto: velkou zpustlost mravní¹¹⁷⁶), příchod Antikrista¹¹⁷⁷),
války (Mat. 24, 6.), hlad a různá znamení na nebi (Luk. 21, 11.)¹¹⁷⁸);
hlavní však známkou nazývá tu okolnost, že budou žáci většími
než mistr zavádějící nová učení, čímž uvedou různice a hádky
do cirkve, tak že biskupové povstanou proti biskupům, klerikové
proti klerikům a národové proti národům (Mat. 24, 10.), stíhající

¹¹⁶⁴) M. IV. 3, srvn. Lingens, l. c. str. 119. — ¹¹⁶⁵) XIII. 3. — ¹¹⁶⁶) V. 3. —
¹¹⁶⁷) III. 6. X. 5. — ¹¹⁶⁸) Proc. 13. — ¹¹⁶⁹) Proc. 4. XIV. 12. M. 1. 8.
II. 2. — ¹¹⁷⁰) XII. 1. — ¹¹⁷¹) X. 16. — ¹¹⁷²) M. V. 19. — ¹¹⁷³) IV. 13,
14, 15. XIV. 24, 25. — ¹¹⁷⁴) XIV. 27—30. — ¹¹⁷⁵) XV. 3. — ¹¹⁷⁶) XV.
3. — ¹¹⁷⁷) XV. 4, 5. — ¹¹⁷⁸) XV. 6.

jeden druhého pro víru ¹¹⁷⁹); evangelium bude se kázati všemu stvoření (Mat. 24, 14.) ¹¹⁸⁰), a mnozí odpadnou od něho slabí jsouce ve víře ¹¹⁸¹).

Známky tyto vyvstaly nápadně právě v době Cyrillově ¹¹⁸²). Před Cyrillem bylo mnoho mužů, kteří vydávali se za Krista. Nechce je načítati, jen mimochodem praví, že tak učinil Šimon-kouzelník, Menander a jiní, a že i příště jiní se zaň budou vydávati. Blíže určuje válku, která strhla v nepokoj celý svět; byla to válka s Peršany v Mesopotamii, s níž nastaly zároveň na různých místech císařství římského hlad, povodně, erupce, a strachem naplnily zemi. Mezi odpadlíky počítá sabelliány učící filiopaternitě a ariány, kteří popírajíce božství Kristovo zavínili roztržku v církvi, jež rozšířila se i na biskupy, tak že věřící počínali pochybovati o božském původu křesťanství vůbec. Není divu, soudí-li z těchto nápadných okolností časových na blízký konec světa. Není sice úmyslem jeho přímo dokázati z načítaných znamení, že konec světa nastati musí, ale možnost jeho připouští pro blízké doby budoucí, střízlivě podotýká, že není nám dovoleno nad míru býti zvědavými, kdy vezme svět viditelný konec: »Není vaše věc znáti časy neb příhodnosti časů, kteréž Otec v moci své položil« ¹¹⁸³). Také zřetelně vyjadřuje se, že to, čeho se obává, je pouze jeho míněním; neboť praví, že nemusí se to právě za časů přítomných vyplniti ¹¹⁸⁴). Z takovýchto obav prvních křesťanů, s nimiž hned na prahu křesťanství se shledáváme, nesmíme činiti závěr, že nerozumělo se evangeliu a že evangelium o konci světa bylo substantiálním činitelem křesťanství; předpovědění to bylo proroctvím, a každé proroctví je temné, než se splní. Bylo tedy přirozeno, že za prorokovaných symptomů první křesťané pokaždé očekávali také předpověděný následek. Podle Hartmanna ¹¹⁸⁵) viselo křesťanství prvních století pouze na bezprostředním očekávání království Božího jako *na jediné slabé, ale elastické nitce*; než takové tvrzení není zcela správné. Ač u mnohých bylo očekávání příchodu

¹¹⁷⁹) XV. 7. — ¹¹⁸⁰) XV. 8. — ¹¹⁸¹) XV. 9.

¹¹⁸²) Touttée potvrzuje události tyto z různých soudobých spisovatelů, jako Jeronyma a Theofana, aby ukázal, že měl Cyrill příčinu ke své domněnce o blízkém konci světa.

¹¹⁸³) XV. 4. Skut. ap. 1, 7. — ¹¹⁸⁴) XV. 18. — ¹¹⁸⁵) Das Christentum d. N. Test, str. 94.

Vykupitelova povzbuzením k praktickému křesťanství, bylo přece, počínajíc sv. Pavlem ¹¹⁸⁶), mnoho mužů, kteří nesdíleli s ostatními obav, že katastrofa světová nastane v jejich době. Ti však, kteří již za časů apoštolských a pak po zkáze Jerusalema nevyhnutelné splnění proroctví Kristova o zkáze světa očekávali, nerozuměli správně evangeliu, slučující obě předpovědění v jedno. Ostatně bylo by se křesťanství vyvinulo i bez oné »slabé, ale elasticke nitky«, jež posilovala sice nadšení pro Krista, ale nebyla původkyní jeho.

100. Se zkázou světa souviseti bude vzkříšení z mrtvých, po kterém přijde odplata ¹¹⁸⁷). Pohané a samaritáni popírají sice možnost tohoto zázraku, avšak Cyrill se ho zastává a dokazuje v dlouhé katechési osmnácté jeho platnost, dovolává se zjevů přírodních, Písem sv. a rozumu. Na obtíž, vznikající z pozorování, že těla mnohých lidí po smrti bývají rozmetána do všech konců světa, odpovídá všemohoucností Boží, jež obsahuje všecko. Může-li světlo a teplo slunce, které vniká do všeho, působiti život na celém světě, proč by nemohl Bůh jako Tvůrce samého slunce vlíti nový život také v rozmetané součástky těl lidských? ¹¹⁸⁸) Vzkříšení vyžaduje Boží spravedlnost, která právě v posledním soudu, k němuž vstaneme, nalezne příležitost potrestati zlé a odměniti dobré; tenkrát rozdávati bude koruny v odměnu za vítězství naše ¹¹⁸⁹).

Analogii vzkříšení nalézáme v přírodě; símě do půdy vložené zmirá a hnije, aby přineslo úrodu ¹¹⁹⁰); stromy umírají v podzim, který odnímá jim silu životní; i některá zvířata stávají se nehybnými na zimu; s novým jarem však všecko oživuje a povstává ¹¹⁹¹). Fénix, o němž sám Klement Římský ¹¹⁹²) píše, že umírá po každých 500 letech a opět zvláštním způsobem omládne a ožije; konečně i měsíc, jenž čas po čase zmirá ztrácejí záři svou, až po málo

¹¹⁸⁶) II. Thess. 2, 2. — ¹¹⁸⁷) XVIII. 1. — ¹¹⁸⁸) XVIII. 3. — ¹¹⁸⁹) XVIII. 4. — ¹¹⁹⁰) XVIII. 6. — ¹¹⁹¹) XVIII. 7.

¹¹⁹²) XVIII. 8. Ep. I. ad Cor. c. 25. Podobná zmínka s Klementovou čini se o fénixovi v Konst. apošt. I. 5. c. 7. Fénix buduje prý si každých 500 let z kadidla, myrhy a jiných vonných věcí hnízdo, ve kterém umírá a hnije. Ze zpráchnivělého masa vylíhne se pak červ, jenž roste a vyvinuje se v ptáka, na způsob včel, které také z červů se vyvinují. Sv. Cyrill jakož i citovaní autorové existenci takového fénixe vši mocí chtějí dokázati.

dnech opět vzrůstá a nabývá svého světla a vzezření ¹¹⁹³), utvrzují nás u víře ve vzkříšení.

Ovšem to vše jsou pouze přirovnání, která kromě analogie nemají vnitřního společného důvodu s naukou o zmrtvýchvstání. Takový důvod se ani ve hmotném světě nalézt nedá, poněvadž nabytí života po smrti je možno pouze silou nadpřirozenou, neboť dle zákona přirozeného zůstane hmota vždy podřízena zkáze. Kdo však věří v Boha, tomu je lehké uvěřit v zázrak ten, jenž v Písmě sv. jest předpověděn. Sv. Cyrill výroky týkající se zmrtvýchvstání našeho rozebírá v několika hlavách jmenované katechése ¹¹⁹⁴). Právili jsme, že kdo věří v Boha, snadno uvěří i ve vzkříšení. Jak různé jsou prvky, ze kterých pozůstává tělo naše, než se z nich ustaví! Prvky ty existovaly již sta let před námi, byly zcela různorodé od našeho těla, byly bez formy. Bylo tu vše, čeho třeba, aby povstalo tělo: byla způsobilost k slyšení, scházel však sluch; byla způsobilost k vidění a nebylo vidu; byla způsobilost k čichání a nebylo čichu; byla způsobilost k mluvení, ale hmota nenabyla ještě mluvy; byla látka, z níž složeno je srdce, které však stálo a nemohlo bití; a z této mrtvé, nepatrné a nezpůsobilé látky stává se časem lodník, zedník a stavitel, dělník a vojín, kníže, zákonodárce a král ¹¹⁹⁵). Zdaž nejedná se tu také o životní sílu, která to vše z prvků vyloudila, a proč nemohla by táž síla, ovšem za řízení Božího, nový život vmetati v den vzkříšení do prvků, ve které rozplynou se těla naše? ¹¹⁹⁶) Pak vstanou sice všichni z hrobů svých, ale těla jejich nesmrtelná stejná nebudou; každý podle zásluhy své: dobrý vstane s tělem, aby mohl obcovati s anděly, zlý, aby mohl snášeti *věčné* tresty za hříchy své ¹¹⁹⁷): tělo totiž hřešilo a konalo dobré, proto je spravedlivo, aby dostalo se mu z rukou Božích trestu nebo odplaty ¹¹⁹⁸).

101. Z celého pojednání předcházejícího jako závěrek v hrubých obrysech následuje, že dříve nebo později nastane zřízení krásnějšího a věčného světa, království Božího (palingenese světa): těm, kdož lnuli ke Kristu, zajištěna je odplata, jež spočívá v účastenství na království Božím a jeho slastech; nepřátelé Kristovi a nevěrní křesťané budou vyloučeni z této říše a přejdou do *věčného*

¹¹⁹³) XVIII. 10. — ¹¹⁹⁴) XVIII. 11—22. — ¹¹⁹⁵) XVIII. 9. — ¹¹⁹⁶) IV. 30.

¹¹⁹⁷) IV. 31. — ¹¹⁹⁸) XVIII. 19.

panství ďáblova, jemuž nebude konce ¹¹⁹⁹). Než však nastane království to, zjeví se Ježíš Kristus ještě jednou jakožto náš Soudce a Odplatitel.

Jako Vykupitel, Král a Zákonodárce má Slovo vtělené zvláštní nárok na úřad soudcovský, jsouc tak Pánem naším v pravém slova smyslu i jako člověk ¹²⁰⁰). Před soudcem tímto nedá se nic skrýti, jelikož je zároveň zkoumatelem srdcí a ledví ¹²⁰¹). Různý je předmět, který přijde na přetřes při posledním soudu; Kristus bude souditi z milosti posvěcující ¹²⁰²) z dobrých předsevzetí ¹²⁰³), ze skutků ¹²⁰⁴), neboť každý soudce táže se, jsou-li dovoleny jisté skutky neb ne; tak učiní tedy i Kristus. Výrok jeho bude nestranný; nedá se mýliti bohatstvím a chudobou, mocí a nemocí; doufej člověče, Soudce tvůj nehledí na osobu ¹²⁰⁵), nesoudí dle zevnějšku ani dle výmluvnosti ¹²⁰⁶).

Podotkli jsme již, že má Ježíš Kristus také jako příčina exemplární všeho stvořeného — *δημιουργική αἰτία, σοφία ὑποστατική* ¹²⁰⁷), *ἐνυπόστατος* ¹²⁰⁸) — právo na soudcovský úřad z důvodů vlastnictví. Zmíniv se tedy o dvojím příchodu Kristově podotýká Cyrill: přijde Spasitel, ne aby dal se znova souditi, nýbrž aby povolal před svůj soud ty, od nichž sám byl souzen... lidé i proti vlastní vůli nutně podrobí se jeho panství ¹²⁰⁹). Zove se tedy soudcem *κατ' ἐξοχήν*: Soudce živých i mrtvých, Kristus, od něhož závislý je veškeren soud ¹²¹⁰); Soudce neúprosný ¹²¹¹), zjevující se rychleji nad blesk a oheň všem, doprovázen jsa od andělův ¹²¹²). Soud ten nastane na konci světa, a to v den poslední, kdy přijde Kristus s touž přirozeností lidskou, kterou vzal sebou do nebe ¹²¹³), tentýž Syn člověka ¹²¹⁴), jenž stal se člověkem a žil s námi a trpěl za nás; proto předcházetí bude také znamení zářícího kříže ¹²¹⁵), odznak ukřižovaného.

¹¹⁹⁹) Srvn. Schmid, *Der Unsterblichkeits- und Auferstehungsglaube in der Bibel*, 1902, str. 137, jenž na str. 52 vidí teprve ve vzkříšení našem pravé zdokonalení a spodobnění naše s Hlavou — Kristem, který také vstal z mrtvých, aby mohl býti oslaven. XVIII. 28, 29.

¹²⁰⁰) XV. 1, 25. — ¹²⁰¹) Proc. 2, 8. — ¹²⁰²) Proc. 3. — ¹²⁰³) Proc. 8. — ¹²⁰⁴) I. 4. XV. 25, 26, — ¹²⁰⁵) XV. 23. — ¹²⁰⁶) Is. 11, 3. — ¹²⁰⁷) XVII. 5.

¹²⁰⁸) IV. 7. Schwetz, *Theol. dogm.* I. 1851, § 59: non tantum per Filium ad *ἰδέαν* Patris mundus fieri, sed et a Deo avulsus illi restitui debuit.

¹²⁰⁹) XV. 1. — ¹²¹⁰) XVI. 1. — ¹²¹¹) III. 7. — ¹²¹²) IV. 15. — ¹²¹³) XIV 30. — ¹²¹⁴) XV. 21. — ¹²¹⁵) XV. 22.

Království Kristova nebude konce; již dříve zamítá Cyrill učení Marcellovo a všech těch, kteří pravili, že soudem přestane království Slova a že splyne opět s Otcem. Sv. Otec tvrdí však nejen o božství Slova, nýbrž také o jeho lidské přirozenosti, že království jeho nebude konce: přijde tedy (jak vstoupil na nebesa), aby soudil živé i mrtvé a vládl v království nebeském, věčném, nemajícím konce ¹²¹⁶).

D í l č t v r t ý.

§ 24. Závěrek.

102. V díle tomto chtěl pisatel zadostučiniti otázce, jak dalece nachází věrouka církve katolické osvědčení v katechésích sv. Cyrilla, který vynikal v boji náboženském 4. stol. svým veřejným působením a stářím a postavením v církvi, již jako mluvčí zastupoval. »Nevěřících filosofie slaví triumf, poněvadž se zapomněla filosofie věřící« ¹²¹⁷); věta tato, platí zajisté o náboženství vůbec. Za přítomného období, kdy činí se poslední pokusy popříti božství zakladatele náboženství křesťanského a vyvrátiti na něm založený světový názor, je povinností všech, kteří mají dobrou vůli, nadstaviti prsou svých a životem vlastním krýti historického Krista jakožto Slovo vtělené, aby učení a duch jeho co nejdříve zavládly opět životem praktickým. Ovšem i boje století 19. měly svou dobrou stránku; právě negací jejich vznítla se opět touha národů po obrození věrou. Na dně své duše nosíme známky velikosti Boží a naší odvislosti na něm; dává se poznati naši vůli jako svatý zákonodárce, a srdce naše touží a pátrá po něm jakožto po svém nejvyšším dobru, v němž jediném nachází mír a klid. Této zkušenosti dožilo se i století uplynulé, a touží-li po víře, jde jen po cestách srdce lidského, historií lidstva vyšlapaných. Hledajícímu lidstvu přichází církev sv. vstříc nabízejíc své pravdy; ale jen z přesvědčení o Kristu-Bohu čerpají význam a autoritu pravdy ty. Kéž tyto řádky k přesvědčení tomu přispějí. Až zvítězí Kristus opět, budou dějiny církve bojující pod praporem Krista-Boha triumfem vtěleného Slova, »jemuž čest, chvála a království s Otcem a Duchem sv. nyní i vždycky až na věky věkův« ¹²¹⁸).

¹²¹⁶) IV. 15. — ¹²¹⁷) Kleutgen, Die Theol. der Vorzeit, II. B., str. 48.

¹²¹⁸) XI. 24.

Katecheta středních škol jako duchovní správce studující mládeže.

Referát Jeho Excellence nejdůst. pana arcibiskupa Lvovského,
Dra Josefa Bilczewského, na katechetském kursu ve Vídni.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(DOK.)

Avšak vyučování samo netvoří ještě celé duchovní správy katechetické. Jestli křesťanství svou podstatou činem, a proto jest třeba, v každodenním životě je prožívat.

Je tudíž dalším úkolem katechetovým, aby řídil život svých žáků, bděl nad nimi a navykal je, by slyšené učení zaměňovali hned v čin, aby vnitřní i vnější život svůj zařídili dle zásad křesťanských.

Všimněme si i tuto některých jednotlivostí. Hned na počátku každého školního roku ať uvede katecheta svým žákům na paměť křesťanský pořádek života, záležející v tom, aby konali denně ranní a večerní modlitbu, aby dobrým úmyslem, několikrát za den obnovovaným, obětovali Bohu všechny své záležitosti, aby každodenně dle možnosti přicházeli před vyučováním do kostela, by denně zpytovali své svědomí a nikdy se neodebrali na odpočinek, aniž dříve vzbudili dokonalou lítost. Nad lůžkem žakovým ať visí obraz některého světce a kroupka, a prsa jeho nechť chrání medailka Matky Boží nebo škapulíř. Také růženec má dobrý žák stále při sobě, aby se pomodlil denně aspoň jeden desátek. Někteří z mých katechetů⁸⁾ zavedli ve svých školách bez velikých obtíží živý růženec.

Nejeden z nás mohl by snad uvést případy, kdy nerozvážný a netrpělivý zpovědník znechutil dobrému jinak žaku sv. zpověď. Nuže ať nelituje katecheta žádné námahy ani obětí, aby získal ku zpovídání svého stádece jenom takové kněze, o nichž je přesvědčen, že přistupují k této práci Boží s úplným přesvědčením o její důležitosti.

Šťastným nazvati jest katechetu, jemuž se podařilo dospěti až tam, že aspoň značný počet jeho žáků přistupuje nejednou dobrovolně ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. Jsou častá zpověď a přijímání nejpevnějšími podporami výchovy. V den sv. přijímání

⁸⁾ Míneňi jsou katecheté v arcidiecesi Lvovské.

ani nejchudší není chudým, protože má Boha, který jest »*bohatý ke všem, kteříž ho vzývají*« (Řím. 10, 12). Kristus častěji zázračně projevil svoji skutečnou přítomnost v nejsv. Eucharistii⁹⁾. Živými pak zázraky, jež vždy dosvědčují a dokazují skutečnou přítomnost Kristovu v nejsv. Svátosti Oltářní, byli a jsou všichni Svátí. Takovými živými zázraky a jediné opravdovými »nadlidmi« mohou se státi i vaši žáci, budou-li po příkladu Svatých, posilněni častým požíváním těla Kristova, sloužiti Bohu a lidem způsobem heroickým.

Kde jest to možno a kde jest zabezpečena dobrá správa, tam ať se zavede kongregace Mariánská jako účinná ochrana proti nebezpečenstvím, která hrozí zejména mládeži dospívající.

»Kdybych mohl věřiti v přítomnost Kristovu ve Svátosti Oltářní, nepřestal bych nikdy úctu na kolenou jí vzdávati!« pravil jistý učený nekatolík. Vaši žáci věří, že onsekrovaná Hostie jest živý Syn Boží. Nuže, přimějte je k tomu, aby eucharistické Srdce Ježíšovo bylo skutečně v každém čase králem a ohniskem srdcí jejich. Pečujte o to, abyste každý měsíc konali se svou školou adorační hodinu. Po každé společné bohoslužbě v kostele udělujte se svolením svého arcipastýře požehnání *monstrancí*. Úkonem tím prodlouží se bohoslužba snad jen o několik minut.

Oratoř ve školní budově, byť sebe krásněji zařízenou, pokládám za »*malum*« — ač na mnohých místech pro nedostatek kostelů — »*necessarium*«. Nemámeť zajisté odlučovati žáky od obce křesťanů dospělých, nýbrž naopak, pokud je to možno, s ní je slučovati. Nekonal-li žák často cesty do kostela, ve kterém jest nejjednou méně pohodlně a chladněji než v kapli školní, těžce lze se nadíti, že bude později cestu tu konati jako akademik a dospělý muž. Společné školní služby Boží mají býti povznášející. Velikou váhu kladu na společný zpěv kostelní, a to v první řadě na písně, které zpívá lid při svých bohoslužbách, slavnostech a průvodech.

Převelikou cenu paedagogickou má a velmi mnoho působiti může svátost sv. *biřmování*. Nesplní-li však vždy nadějí,

⁹⁾ Viz příklady z prvních dob křesťanství v Bilczewského-Tumpachově »Eucharistii«, str. 175 n., 498.

ní skládáme, tkví příčina našeho trpkého zklamání často v tom, že jsme příliš pozdě umožnili žákům přijetí této svátosti, zejména stalo-li se to teprve tehdy, když víra jejich již ochabla a zlé žádosti nabyly vrchu v jejich duších. Chce-li se katecheta dodělati hojného užitku, jest mu pečovati o to, aby ona svátost světla nebeského a moci Boží osvítila a posílnila jeho žáky nejpozději ve IV. třídě, byť i pro dosažení cíle toho bylo tu a tam třeba vykonati s bímovanci cestu do sídelního města arcipastýřova. Výlohy a námahy nemají významu, jde-li o spásu duší nám svěřených.

Láska jest vynalézavá! Aby se přičinil o vypěstění křesťanských charakterův a o zušlechtění náboženských citů v srdcích mládeže školní, volí dobrý katecheta nejednou cesty neobyčejné a přesahující jeho povinnost. Tak jeden katecheta diécese lvovské podnikl několikrát s nejstaršími žáky svého gymnasia o prázdninách velikonoční pouti do Říma, aby se jeho svěřenci dotekli vlastní rukou památek a trosek starého světa, ale především aby viděli sv. Petra v osobě papežově. A katecheta ten ubezpečoval, že tyto pouti měly zřejmý a velmi dobrodějný vliv na pozdější život jinochův. Já sám měl jsem r. 1905 štěstí doprovoditi ke trůnu Náměstka Kristova 314 studujících, Poláků, Němcův a několika Rusínů ze všech středních škol haličských a bukovinských, a 66 profesorů světských a duchovních. Na Bílou sobotu obléhali naši mladí poutníci všechny zповědnice u sv. Petra. Na Boží Hod velikonoční přijali Nejsvětější Svátost, nejbezpečnější to »cestovné« pro dobrý život. Po sv. přijímání recitovali jsme všichni u hrobu knížete apoštolů hlasitě a upřímně Credo. Odpoledne téhož dne přijal nás sv. Otec v galerii »Lapidaria«. Zajisté hluboce utkvěl v srdcích mladých poutníků dojem, jež na ně učinila vznešená postava Pia X., jenž ke každému studujícímu přistoupil a mu požehnal, hladě ho něžně po hlavě s láskou otcovskou. Druhého dne otevřel nám Náměstek Kristův sál královský (»Sala Regia«), aby ještě jednou přijal žáky i professory ve slavné audienci. Na adresu, kterou jsem jménem svých poutníků předčítal, uvítal Pius X. naše žáky v delší řeči jako duchovní bratry oněch francouzských a německých jinochů, kteří v XIII. století po tisících spěchali na Východ, aby dobyli církvi hrobu Spasitelova. Tak i naše studentská

armáda měla zajisté úmysly dobývačné... chtělať dobýti srdce Náměstka Kristova a požehnání jeho pro celý život.¹⁰⁾

Místo takovýchto poutí, kde jsou nemožny, nebo — což jest lepší — vedle těchto poutí do Říma, které se nemusí, ba ani nemohou pořádati každoročně, mohly by se rok co rok konati pouti starších žákův, aspoň abiturientů, k nějakému zázračnému obrazu v diecesi nebo v zemi. Neboť čemu kdo navykl za mlada, to koná i ve věku mužném a ve stáří. Krásným vzorem jest tu ona každoroční pouť nejlepších mužů Rakouska k zázračné Matce Boží v Mariacelli. Cítíme-li již blahodějnou moc těchto poutí v rodině, městě a říši, proč by neměly býti dobrodiním i pro mládež? Jáť mohu tuto ještě prohlásiti, že abiturienti jistého gymnasia podávají mně každoročně zprávu o takovéto pouti konané přímo před zkouškou maturitní, připojujíce slib, že chtějí vždycky zůstatí věrnými syny církve katolické.

Co se týče duchovních cvičení v době velikonoční, přál bych si, aby byla věnována zcela rozjímání o trpkém umučení Kristově. Jestliť rozjímání o životu Boha-člověka nejlepším prostředkem k pokoření naší pýchy a samolásky a k roznícení účinné lásky a obětavosti pro Boha a naše bližní, již se dnes nejvíce nedostává. Mimo to měli by žáci v čase tom čísti aspoň krátké vyličení života Kristova. Ku promluvám o povinnostech žáků má katecheta dosti času během celého roku.

Tolik o vyučování a práci pastýřské se zřením k celým třídám a ústavům. Ale kromě této pastorage jest možna a nutna také pastorage individuální, do mácí. Výzev velikého Lva: »*Ite ad populum*« má pro katechety význam: »Jděte mezi svou školní mládež«! A tato individuální pastorage nemá nastupovati jenom výjimkou, nýbrž třeba ji upravití systematicky. Mát býtí katecheta rádcem, utěšitelem, strážcem a ochráncem žáků, kteří jsou mu svěřeni.

Kde to jen možno, má osobní návštěvou v domě poznati bytové poměry každého žáka svého, aby mohl v čas potřeby působiti na jich nápravu. Příležitost k tomu poskytuje mu ku př.

¹⁰⁾ O této pouti polských studujících r. 1905 viz arcib. Jos. Bilczewského „Listy pasterskie i movy okolicznościowe“ (Mikolów-Warszawa) 1908, str. 325 nn. a 329 nn.

slabost žákova. Postřehne-li katecheta, že tváře některého žáka jeho pobledly, že tvář jeho uvadla, oko dostalo modré kruhy a chůze stala se nejistou, tu nechť s láskou a účastí ujme se tohoto chorého na duši a snaží se ho přesvědčiti, že jen v častém sv. přijímání může naléztí ochrany proti nejnebezpečnějšímu nepříteli, který ničí jeho život. K sv. Filipovi Neri přicházel takový nemocný studující po mnoho dní ke zpovědi, obdržel vždy rozhřešení a dovolení ke každodennímu sv. přijímání, až se konečně uzdravil. Ať dá katecheta žákovi na jevo upřímný soucit, když zasáhla jeho rodinu těžká rána. Na ulicích ať nejde nikdy nevšímavě kolem svých žáků, nýbrž ať upřímně poděkuje na pozdrav i těch nejmladších. Krátce, katecheta musí přátí svým žákům nejen nebe, nýbrž všeho dobra, a dle toho musí zaříditi své jednání: »musí býti nemocným s nemocnými, slabým se slabými, dítětem s dětmi«, nezadáva je arci při tom své vážnosti.

Ku konci budiž nám dovoleno pověděti ještě několik slov o stykách pastoralních, jež má katecheta udržovati se svými žáky i tehdy, když opustili již gymnasium nebo reálku a odcházejí na universitu, techniku nebo jiný vyšší ústav.

Tadeáš Czacki († 1813), zakladatel vyšší školy v Kamenci Podolském, získal si u svých vychovanců takové lásky a vážnosti, že tito jako dospělí mužové ještě dlouho po smrti svého vychovatele říkali, když šlo o splnění nějakého závazku: »Přisahám při kostech Czackého, že dostojím své povinnosti«.

Jako tohoto paedagoga pojilo s jeho žáky pouto lásky i ze záhrobí, tak bude i katecheta trvale a blahodárně působiti na bývalé žáky své v čas jejich studií universitních, bude-li moci plným právem o sobě říci: »*Quid est quod debui ultra facere vineae meae et non feci ei?*« (Isai. 5, 4). Jsem čist od krve každého z vás, neboť chtěl jsem se státi všem vším, abych vás všecky získal Kristu!

Ale ještě jiné zvláštní styky měly by spojovati katechetu s jeho bývalými žáky. Za tím účelem měl by katecheta od svých žákův ústav opouštějících zvědětí, kde budou konati svá vyšší studia, a měl by jim doporučiti dobré akademické spolky. Ať je vyzve, by ho i příště považovali za přítele a otce svých duší.

Dostaví-li se u nich zápasy duševní a pochybnosti, má jim ústně nebo písemně udíleti rady. Srdečně čas od času psaný list, pohledka s vlastnoručním podpisem katechetovým nezaberou příliš mnoho času, a přece mohou vykonati mnoho dobrého. Vždyť i kníže apoštolů sv. Pavel našel při tolika starostech a pracích dosti času k tomu, aby poslal pozdravení »bratřím v Laodicaei«, »Nymfovi a církvi v jeho domě« (Kolos. 4, 15), »Prisce a Akvilovi a domu Onesiforovu« (II. Timot. 4, 19). Katecheta má též doporučovati dobré knihy, jichž čtením by jeho bývalí žáci ozařovali svůj pohled na svět a život. Pokud je to možno, ať jim neodpírá ani pomoci hmotné. Pře krásnou bylo by věci, kdyby se katecheta setkal se svými bývalými žáky ve spolku sv. Vincence z Paula. Upřímně milovanému katechetovi nebude též žák vykládati ve zlém, otáze-li se ho, kdy byl naposled u sv. zpovědi a slyšel-li v neděli nějaké pěkné kázání. — Avšak kde má žák kázání to slyšeti? Je to všeobecné přání, aby se professoři bohosloví zabývali více mládeží akademickou a konali pro posluchače jiných fakult zvláštní collegia.

Než, snad si některý z Vás, drazí bratří, nyní pomyslí: »Snadno jest podati takovýto seznam povinností katechetových, ale jak těžko jest, vykonati je!« Třeba však jen pokusiti se o to. »Audaces gratia divina iuvabit«.

* * *

Tím končím své výklady o pastorální činnosti katechety středoškolského.

* * *

Lehkým může se zdáti úřad katechetský jen tomu, kdo ho nepojímá vážně. Je to však úřad těžký, plný strádání a nebezpečnosti pro kněze, který jej chce zastávati tak, jak to velí náš Pán a Spasitel. Katecheta musí býti »incantator animarum«, jak zove Tertullian Krista, má-li splniti to, co od něho žádá církev a společnost. Tajemným prostředkem, jenž ho činí takovýmto »čarodějem« nebeským, jest pak, jako v každé jiné pastoraci, osobnost jeho, duchovně i mravně zcela vyspělá. Ano, na té záleží vše! Katechetou třeba býti »z milosti Boží«. Spolu s povoláním kněžským musí se mu dostati ještě zvláštního povolání katechetského. Tím chci říci tolik, že jeho hlavu musí ozařovati

dvojí gloriola: jednu má tvořiti jeho charakter jako vyslance církve, jež sama mu již uděluje vážnosti vyšší než je vážnost lidská; druhou pak mají vytvořiti jeho vlastnosti fysické i duševní, vrozené i nabyté, intelektuelní i mravní, přirozené i nadpřirozené.

Katecheta musí býti v celém svém jednání spravedlivý, klidný, upřímný, plný lásky a taktu. Mysl jeho má býti jasná. Když vstupuje katecheta do třídy, má býti ihned v myslích i srdcích žáků světleji.

Věda jest moc; je tedy katecheta povinen, vzíti si k srdci slova sv. Pavla: *»Jestliže se někdo domnívá, že něco ví, ten ještě nepoznal, jak by měl věděti«* (I. Korint. 8, 2). Totéž napomenutí dává pak nám Apoštol i svým příkladem. Neboť ač *»byl vtažen až do třetího nebe«*, přece ani ve svých pozdějších letech neodmítá vědy. *»Přines s sebou (z Troady)«* — tak píše Timotheovi — *»i knihy a zvláště pergamen«* (II. Timot. 4, 13). Přestal-li by se katecheta dále vzdělávati, mohlo by se snadno na něm splniti, co čteme v knize Sirachově o lenochu, že nepřátelé neukamenovali ho kamením, jelikož toho nebyl hoden, ale že ubili ho blátem a volským trusem drobných námitek proti víře a přitlačili ho ke zdi. (Sirach 22. 1. n.)¹¹⁾

S druhé strany však jest jisto, že katecheta, i kdyby měl dar prorocství a všecku víru, lásky však by neměl, přece by byl ničím (I. Korint. 13, 2). *»Nic neprospívá«*, zapomíná-li kdo ve věci Boží na Boha a spoléhá-li jen na své vlastní síly. Nadšení náboženské rozněcuje se zase jenom nadšením. Musí tedy katecheta býti celým mužem Božím. Ale jak a kde může v sobě roznítiti onen zápal a onu nadpřirozenou lásku? Modlitbou a každodenním rozjímáním duchovním. O sv. Tomáši víme, že přečetl všechny knihy, které za jeho časů byly; ale víme také, že všecku vědu svoji čerpal každodenní modlitbou z ran Kristových. Katecheta jest povinen modliti se mnoho za sebe a svou *»osadu«*. Ať obětuje brevír za své žáky. Na ně ať zvlášť myslí, když volá: *»Dominus vobiscum«* a když uděluje požehnání při mši svaté. Duchovní rozjímání obdaří ho denně novým nadpřirozeným

¹¹⁾ Obšírně a s velikou znalostí mluví o vlastnostech katechetových P. Ch. Dementhon: „Directoire de l'enseignement religieux dans les maisons d'éducation“. (Paris, Delhomme et Briguet, 1899.)

světlem a novou silou vytrvalosti. Pocítí zřejmě, jak Pán Ježíš jde kolem dotýkati se ho bude při meditaci svou božskou rukou a jak se zachvěje celá duše jeho. Kdyby pak katecheta některého dne neměl chuti a nechtěl si najíti času k tomu, aby v rozjímání naladil duši svou dle duše Kristovy, pak ať se toho dne hlásí nemocným — pravil nedávno jistý zkušený bývalý katecheta na katechetském kursu ve Lvově (r. 1907). Je to snad řeč tvrdá, ale až příliš odůvodněná a pravdivá.

Než co potom, když ani nejsvědomitější a modlitbou prozářená příprava nebyla s to, aby všecka srdce studující mládeže získala pravdě? Co potom, když i muž Boží přes modlitby své narazí na odpor, špatně tlumočící jeho nejlepší úmysly?

V komentáři jistého francouzského spisovatele k evangeliu sv. Matouše našel jsem následující překrásný obraz: Kovář kuje železný trámec. Vedle něho stojí jeho anděl strážce. Zdálo se, že trámec je již hotov. Tu zpozoroval anděl strážný, že kovář počíná svou práci znova. »Věc byla špatně udělána« — pravil dělník sám k sobě —; »mohlo by to státi lidský život!« Trámec totiž nebyl dobře vyrovnán. A tu poctivý ten člověk nedopřál si odpočinku až potom, když jej znova překul a se přesvědčil, že jest ještě silnější než jiné. Později bylo ho užito při stavbě mostu. Přes most přecházelo vojsko. Most chvěl se pod břemenem. Trámec se ohnul, ale nezlomil se, dík onomu překutí. Dělník nedověděl se za živa ničeho o tom, že jeho svědomitě vykonaná práce zachránila život tisícům vojínův. Teprve v čas jeho smrti sdělil mu to jeho anděl strážný.

Když přes veškeru svoji námahu postřehneme v duších žáků svých nepěkné duševní a mravní rysy, vady a křiviny — začněme se jimi znova obíratí a za ně se modliti. Ba, modleme se ještě víc a ještě lépe, následující příkladu Kristova, jenž ve své smrtelné úzkosti o duši ještě vroucněji, ještě déle se modlil: »Factus in agonia, prolivius orabat« (Luk. 22, 43). A kdyby ani ta vroucnější, úpěnlivější prosba: »Jesu Nazarene, miserere mei — miserere eorum« nepomáhala, pak muž heroicky svatý užil by prostředku mimořádného. »Postil jsi se již někdy za své farníky? Bičoval jsi se někdy za ně?« tazal se ctihodný farář arský jednoho spolubratra svého, který si stěžoval do obtíží

v duchovní správě... Uvedl jsem zde slova tato, protože mluvíme o ideálu katechety.

Teprve potom, bratři moji milení, když jste vyčerpali všechny prostředky, jež Vám poskytuje nadpřirozená láska, můžete býti ve svém srdci spokojeni. V hodině smrti přečtou Vám andělé, střežoucí Vašich žáků, jména těch, kteří šťastně přešli přes veliký most života, těch, kteří pastorální pečlivostí Vaší, Bohu a mládeži zcela věnovanou, zachránili sebe i mnohé jiné.

Ba, buďte ochotni jíti i na smrt za své žáky, bylo-li by toho třeba! Vždyť-tě v mladých těch duších žije »tamquam membratim divisus« Kristus sám!

A za tu péči Vaši, jejímž předmětem byl sám Kristus, přizná Vám Spasitel pro celou věčnost ono slavné, dobře zasloužené jméno — »pastýřů dobrých.«

Počátkové kalicha.

Napsal prof. Dr. JAN SEDLÁK.

(POKR.)

První pomocníci Jakoubkovi.

Mezi spolupracovníky Jakoubkovými, s nimiž se setkáváme v literatuře traktátové, má první místo *Mikuláš z Drážďan*. Lze jej nazvati spoluvůrcem utrakvismu v Čechách. Muž tento, kněz a bakalář dekretů, měl ještě v prvním roce vzniku kalicha, někdy v říjnu neb listopadu r. 1414, řeč ke kleru ve chrámě sv. Michala na Starém městě pražském, v níž hledí přesvědčiti duchovenstvo o nutnosti podávati pod obojí. Nazývá ji sám *Sermo ad clerum de materia sanguinis*, nebo *de communione sanguinis sub forma vini*. Jest zachována v kodexech univ. kn. praž. Truhl. 553, 165a—179b⁸³); 747, 198 2a—213 2b⁸⁴); 2043, 221a—235a⁸⁵). Konec — několik jen řádků — jest také v Truhl. 944 1a⁸⁶) a

⁸³) Anepigr., ale v starém katalogu připsán Mikuláši s pozn.: in ecclesia s. Michaelis a. 1417 (chybně!)

⁸⁴) Anepigr.

⁸⁵) Anepigr. Truhlář jej zde nesprávně připisuje Jakoubkovi. Má subskript: A. d. 1414 in ecclesia s. Mich.

⁸⁶) Se subskriptem: ... qui est factus ad clerum per rev. presb. dom. Nicolaum de Drazna.

971 251a⁸⁷⁾. Mimo to jsem ji našel v praž. kapit. A 163, 225a—231b beze jména autorova a ve víd. univ. 4940, 255a—271a nesprávně připsanou Jakoubkovi, jehož jiný spis předchází. Má incipit *Nisi manducaveritis . . . Hec Joh. VI. sunt intititata* a expl. *et angelis dei in vita eterna. Amen.*

Mikuláš mluví na thema, jež jest utrakvismu hlavní oporou: *Nisi manducaveritis.*

V úvodu dí, že jest těžko mluvit o svátosti oltářní, ježto u prostých vzniká snadno pohoršení, a prohlašuje, že se chce ve všem řídit naukou církevní; ale rozhoduje se pro remanenci.

Ze slov thematu dovozuje :

1. *nutnost* sv. přijímání. Aby pak svátost *celá* se podávala a *dokonalý* pokrm duševní se přijímal, jest nutno přijímati eucharistii pod obojí způsobou⁸⁸⁾. Na doklad toho uvádí *Viléma* de Monte Lauduno, *Lyru*, kánon Cum omne a *Gelasiův* dekret Comperimus.

2. Nelze říci, že to platí jen pro kněze, ježto vzhledem ku přijímání nemá kněz před laikem privilegia žádného⁸⁹⁾. Tak to praví Kristus: Pijte z toho *všichni*, tak píše církev: ut bibant et dent ceteris, tak mluví sv. Otcové *Jeronym*, *Rehoř*, *Augustin*, *Gelasius* a *Ambrož*.

Nesprávné je tvrzení, že *jen duchovně* se tu přikazuje přijímati, a ne *svátostně*. To plyne ze slov sv. *Jeronyma*, *Augustina* a hlavně z výroku Kristova *Nisi manducaveritis* a slov sv. *Pavla*.

Nechť se nevymlouvají kněží *pohoršením*, jež se tím může vzbuditi. Bude-li předcházetí poučení, nemůže vzniknouti pohoršení, leč farisejské, a toho netřeba dbáti; zvláště když běží o pokrm duší, o veliká dobra a o pravdu života.

⁸⁷⁾ Finitus a. d. 1414 in die 5 fratrum et factus eodem anno per Nicolaum baccal. decretorum in ecclesia s. Mich. Svátek ten jest 12. listopadu, odkudž vyvozují datum, uvedené nahoře.

⁸⁸⁾ Ad hoc, quod sumatur totum sacramentum et perfectum nutrimentum et communio completa et integrum sacramentum ab omnibus christifidelibus, necesse est ipsum sumi sub utraque specie sc. panis et vini. (Truhl. 553, 168a)

⁸⁹⁾ Rogo, qua ratione sacerdos in sumendo non integrum committeret sacrilegium et non laicus, cum ratione comunicacionis non est sacerdos preferendus nec econverso, sed qui se melius per devocionem disposuit. (ibid. 168 b.)

Také *zvykem* nesměji se omlouvati. Kristus neřekl: Já jsem zvyk, nýbrž: Já jsem pravda, a takové zvyky jsou spíše porušením pravdy⁹⁰). V *první církvi* se tak udělovalo (Lyra, sv. Donát, Vilém), a špatní kněží omlouvají zvykem všecko, i svatokupectví, lichvu a smilstvo.

Nebezpečí vylití krve Páně rovněž nerozhoduje. Kristus tak poručil naprostě. Ostatně jest takové nebezpečí v mnohých věcech. Vlastní příčinou, proč kněží nechtějí udělovati pod obojí, jest *lenost* a že z toho neplyne *zisk*.

Zvláště nyní, v *době antikristově*, jest věřícím památka utrpení Páně největší útěchou, aby jako Makkabejští statečně bojovali a trpěli. Však bylo *časté* přijímání také dlouho zapomenuto a mnozí obnovujíce je pro ně trpěli, zvláště mistr *Matěj*⁹¹).

Ale otázka se někdo: Což, zapovídají-li to církevní představení? V tom netřeba jich poslouchati, protože jednají proti rozkazu nejvyššího zákonodárce. Nechce-li tak podávati vlastní farář, možno přijmouti od jiného. V nebezpečí věčného zavržení se vydávají, kteří nedbají slov Kristových. —

Ve vývodoch Mikulášových jest mnoho podobného s prvním traktátem Jakoubkovým. Mnohé autority jsou stejné, tímtež způsobem vyvracejí se námitky, stejná jest i plytkost dogmatická, s níž se rozdíl mše sv. a přijímání ignoruje. Různý jest však *sloh*. Kdežto Jakoubkovy spisy plynou klidně a důstojně, jest Mikuláš pln hněvivých a prudkých útoků na církve a duchovenstvo. A to apokalyptické zbarvení jeho řeči! Jest sice pravda, že ani našim Husitům nebyly tyto věci cizí, nutno uvážiti při tom i Viklefův vliv, ale přece budí tato řeč německého právníka a kněze domněnky, jichž posud se neodvažují vysloviti. Jisto jest, že temperamentní kázání Mikulášovo přispělo mnoho k rozšíření utrakvismu

⁹⁰) Non dixit Christus: Ego sum consuetudo, sed: Ego sum veritas . . . Debemus ergo esse predicatorum veritatum, non consuetudinum talium, que potius dicende sunt corruptele. (ibid. 174b.)

⁹¹) Zde jest mistr Matěj z Janova ponejprv uveden jménem ve sporech eucharistických! Stůj zde místo ono celé: Et rogo, nonne in magnam dissuetudinem fuit deducta communio frequens sive cottidiana et adhuc apud multos propter pigriciam ipsorum est odibilis et scandalosa, quam tamen omnipotens deus nunc in cordibus suorum utriusque sexus inspiravit et etiam per suos ministros operatur; et quam dire et multivaria sustinuerunt quidam pro eodem hic in loco, relinquo fore notum vobis, qui eos novistis, quorum unus erat Mgr. Mathias bone memorie. (ibid. 178a.)

v duchovenstvu. Možno je postavit i po bok Jakoubkově posici universitní.

Dodavkem k svému kázání sebral *Mikuláš* jako Jakoubek řadu *autorit*, jež v Truhl. 553 (179b—193b) a 747 (213 2b—230 1a) a v kap. A 163 (231b—240a) ke kázání jsou připojeny. Začínají se *Thomas III. parte Summe sue* a končí *et ad coronam celestis glorie pervenire Amen*. Mikuláš tu vybírá nejprve ze sv. *Tomáše* 8 citátů, jež by se mohly uváděti nebo skutečně se uváděly proti přijímání pod obojí, a ukazuje, jak na ty námitky sv. Tomáš sám odpovídá nebo jak by se jinými jeho výroky dalo odpovědět. Je to arci nezřídka pouhé umělkované vykrucování textů Tomášových. Potom ze sv. *Dionysa* dovozuje, že bez eucharistie jest každá svátost neúplná, a dlouhými citáty ze sv. *Alberta Velk.* dokazuje, že jest svátost těla a krve Páně dána *všem*. Pak uvádí *Bernardovu* řeč »Benignissime Jesu«, již také Jakoubek často užívá, potom na doklad, že kněz nemůže přijímati za věřící, cituje *Matěje z Janova*⁹²⁾ a podává 5 delších úryvků ze sv. *Cypriana*, že v první církvi bylo přijímání pod obojí.

Jako spis Jakoubkův *Quod non solum sacerdotes*, ukazuje i tato sbírka, jak se první utrakvisté pídili po důkazech u scholastiků, hlavně u sv. Tomáše a Alberta, a u sv. Cypriana. Bezpochyby byla samému Jakoubkovi zdrojem při pozdějších dílech podobných. Předností její jest, že se otevřeně zná k *Matěji z Janova* a tak potvrzuje, co o jeho vlivu na vznik kalicha nahoře bylo řečeno. Také tento citát z *Matěje* týká se *častého* přijímání, a Mikuláš jej uvádí na důkaz přijímání *pod obojí*.

Druhým pomocníkem Jakoubkovým v šíření kalicha byl mistr *Jan Hus* sám. Osobně sice nikoliv, ale spisem svým. Vzhledem k autoritě, již měl Hus mezi svými stoupenci vůbec a u Jakoubka zvláště, záleželo tomuto přirozeně mnoho na souhlasu Husově. Jednak aby sám se vnitřně upevnil, jednak aby druhé snáze pro myšlenku tu získal. A to tím více, ježto hned na počátku sporův odpůrci jali se Husa uváděti proti této novotě. *Ondřej z Brodu* cituje v *Omnibus christifidelibus* Husův výrok

⁹²⁾ První citát z *Matěje* ve sporech utrakvistických: Mathyas Mgr. Pariziensis: Non est scriptura, non est ratio, non est utilitas, quod unus pro alio posset sumere sacramentum vel quod sacerdos manducet pro astantibus corpus Christi... (Truhl. 747 fol. 226 1b)

z Výkladu Sentencí jako svědčící proti utrakvismu. Proto obrátil se Jakoubek na Husa do Kostnice se žádostí, aby přijímání pod obojí schválil. V odpověď na to poslal mu Hus traktát o té otázce, nepochybně s doprovodným listem nějakým, jenž bohužel není zachován. Kdy se to stalo, nelze říci s úplnou jistotou. Podobá se, že ještě než byl Hus uvězněn, tedy asi počátkem prosince r. 1414, kdy veřejné mínění kázáním Mikulášovým bylo silně rozvířeno.

Spisek Husův jest uveřejněn v Opp. I. 42a—44b. Je to kwestie o tematě *Utrum expediat laicis fidelibus sumere sanguinem Christi sub specie vini*. Hus odpovídá kladně a uvádí na důkaz z Písma sv. synoptiky a sv. Pavla, ze sv. Otců pak Gelasia, Tomáše, Alberta, Augustina, Ambrože, Jeronyma, Cypriana, Bernarda, Fulgence a Viléma. Že se v církvi tak udělovalo, pro to dovolává se také Lyry a starých missálův. Z toho uzavírá: *Ex iam dictis videtur, quod licet et expedit laicis fidelibus sumere sanguinem Christi sub specie vini*. Neboť ač je tělo i krev pod obojí způsobou, přece neustanovil tak Kristus nadarmo. Pod způsobou chleba svátost naznačuje a účinně povzbuzuje k duchovnímu požívání, pod způsobou vína ke sladkému okoušení krve pro nás prolité. Uvádí pro to Ambrože, glosu ku Gelasiovi a Tomáše.

Traktát Husův jest v mnohém ohledu zajímavý. Především tím, co v něm není. Hlavní citát utrakvistů: *Nisi manducaveritis tu chybí!* Hus jej ve Výkladu Sentencí vykládal o *duchovním* přijímání, jako to činí odpůrci Jakoubkovi, a patrně svého mínění nezměnil. Také ve spisku *Sepius rogasti* jej tak vykládá⁹³).

Potom: Thema si dává Hus zcela jiné než Jakoubek. Ptá se, je-li *vhodno* a uzavírá, že je *vhodno* a *dovoleno* přijímati pod obojí. Ale Jakoubek dí, že jest *nutno*, *pod ztrátou věčné spásy nutno*. Hus dovolává se tohoto traktátu svého radí, aby si vyprosili Čechové v Kostnici, aby sněm povolil přijímati pod obojí aspoň těm, kteří by toho žádali ze zbožnosti⁹⁴). Ale Jakoubek, Mikuláš a stoupenci jejich nikdy nic od sněmu nežádali, ba *nemohli* ani žádati, ježto toho nepovažují za milost, o níž by mohli rozhodovati lidé. Jim je to zákon Kristův, a církev římská, která

⁹³) Opp. I. 41a: Et ad istam spiritualem manducacionem et bibicionem obligantur sub privacione vite eterne homines dicente domino Joh. VI. Nisi manducaveritis . . .

⁹⁴) Doc. p. 91.

ho neplní, jest kacířská. Jak patrně, jest stanovisko Husovo a Jakoubkovo různé, a Hus, schvaluje zavádění přijímání pod obojí jako nutného ke spasení, nejednal důsledně. Nápadno je také, že se o něm ve spise *Sepius rogasti* vůbec nezmiňuje! Ale ovšem list poslaný Havlíkovi vysvětluje vše: z obavy před roztržkou v Čechách dává Hus svůj souhlas.

Povšimnutí zasluhují také *authority* v traktátu Husově. Většina jich jest v prvním traktátu *Jakoubkově* a část prvního závěru z Gelasia jest doslovně stejná; citáty z Tomáše, Alberta a zvláště obšírné z Cypriana shodují se s Mikulášovými. Tuším, že byly ty spisy Husovi do Kostnice poslány a Hus z nich složil svůj traktát.

Spis Husův měl v šíření kalicha v Čechách vliv rozhodující. Na dotazy, v té příčině později do Kostnice došlé, odpovídá Hus odkazem na svůj traktát. Od té chvíle jest *kalich posvěcen autoritou Husovou*⁹⁶).

Mimo Mikuláše a Husa stáli po boku Jakoubkově v počátcích kalicha jiní druhové a pomocníci. Tak jistě mistr *Jan z Jesenice*, *Jan z Příbramě*, Jan Reinstein zvaný *Kardinál* a j. Ale spisů jejich, napsali-li v té době jaké, v literatuře traktátové nenalézám.

(POKR.)

— S M Ě S . —

Dovoleny-li civilní oddavky katolických snoubenců proto, že farář nechce oddavky vykonati leč v kostele? Touto otázkou, již úřady administrativní rozhodly záporně, obíral se i c. k. správní soudní dvůr, kterýž nálezem ze dne 15. prosince 1909 čís. 11321 rozhodnutí správních úřadů potvrdil a stížnost snoubenců, kteří chtěli býti oddáni v soukromém domě, zamítl. Výtah z nálezu toho uveřejněn i v Ord. listě Praž. z r. 1911, str. 116 n. Jde totiž při zodpovězení otázky této o to, možno-li odepření oddavek v soukromém domě pojmouti do článku II. zákona ze dne 25. května 1868, ř. z. č. 47. Záporné zodpovězení otázky této opírá pak se o tyto důvody: „Všeobecný občanský zákoník, který hledě k článku I. citovaného zákona o manželství jeví se tu platným právním pramenem, uznává zásadně jen oddavky církevní.

⁹⁶⁾ Že Hus ani později neměl přijímání pod obojí způsobou za nutné ke spasení, lze viděti z jeho vášnivého listu po zákazu kostnickém, kde píše: *Ecce errore dicunt, quod laicis fidelibus bibere licet de calice domini...!* (Doc. p. 126.)

Od tohoto pravidla dovoluje zákon z roku 1868 u katolických snoubenců potud výjimku, že připouští též sňatek občanský, nikoli však dle volby snoubenců (fakultativně), nýbrž jen náhradně jako t. zv. sňatek občanský z nouze, to jest jen pro ten případ, jestliže církev pro nějakou „překážku zákonodárstvím státním neuznávanou“ vykonání církevního sňatku odepře. Již z tohoto zásadního stanoviska jde, že v otázce, může-li katolík uzavřít sňatek občanský, není rozhodující pouhá vůle anebo přání jeho spočívající na nějakém přesvědčení, nýbrž pouze faktum, že příslušný farní úřad odepře vykonání církevního sňatku a pro toto odepření nemůže uvést žádného důvodu, který jest uznán státními zákony za překážku manželskou nebo zákaz sňatku manželského. Ale takového odepření církevních oddavek v přítomném případě dle listin není. Farní úřad v K. neodepřel přijmouti slavnostní projevení konsensu manželského Dra H. a Apollonie Š., nýbrž naopak prohlásil se ochoten vykonati církevní oddavky, tak že otázka, zdali církevní oddavky dotyčných snoubenců vůbec mohly nebo měly se konati, mezi farním úřadem a stěžovateli nebyla vůbec sporná. Celý rozpor týkal se jen podrobnosti, záležející ve způsobu vykonání oddavek, které o sobě i církev uznává za přípustné a proto jich neodpírá, totiž otázky místa, na kterém tyto církevní obřady dítí se mají. V prohlášení farního úřadu v K., že žádané oddavky vykoná jen v kostele, není odepření aktu samého, nýbrž officiosní určení místa pro výkon úřední od stran žádaný, k němuž farář dle skutečných poměrů byl tím spíše oprávněn, jelikož není žádného zákonitého ustanovení, které by farním úřadům předpisovalo řídit se tu dle projevené vůle stran. Byť i toto určení místa nevyhovovalo nahodilému přání snoubenců, nemůže v tom býti spatřováno odepření sňatku farářem, jež by použití článku II. zákona z roku 1868 ospravedlnilo, i z toho důvodu, poněvadž i jinak strany ve všech případech, ve kterých rozpory povstaly mezi nimi a farářem o způsobu vykonání církevních oddavek nebyly rozhodnuty v jich smyslu, mohly by žádati vždy o sňatek občanský. To by odporovalo nejen uvedenému zásadnímu stanovisku rakouského zákonodárství, které občanský sňatek u katolíků dovoluje jen náhradně, nikoliv fakultativně, nýbrž poskytovalo by i stranám, které snad i úmyslně takovou rozepří by vyvolávaly, možnost obcházení zákon a zneužívati ho, což jest jistě proti vůli zákona.

Pokud si stěžovatel i na to stěžuje, že nebyly vyřízeny všechny kusy rekursu k ministerstvu, jest připomenouti, že ministerstvo svým výrokem ve věci samé vyřídilo všechny vývody rekursu, třeba že blíže toto rozhodnutí neodůvodnilo. Toto není však žádnou vadou řízení, uváží-li se, že není žádného zákonitého předpisu v řízení, dle něhož úřady by byly povinny zevrubně vyvrátiti každé tvrzení stížnosti“.

Že toto rozhodnutí jest nemalé důležitosti, zejména v našich dobách, netřeba připomínati. Proto také pokládali jsme za prospěšno, je v naší bohoslovné revui uveřejniti. *Dr. Jos. Tumpach.*

Vynesení, projevy a rozhodnutí Apoštolské stolice o modernismu. (Dokonč.) — 9.) Týž posv. Sbor konsistorní rozhodnutím ze dne

25. října 1910 podal odpověď na sedm dubií, která se týkají t. zv. antimodernistické přísahy, jejíž skládání motu proprio „Sacrorum Antistitum“ předpisuje. Dubia i dané k nim „Declarationes“ zní takto ¹⁾:

Ad hanc sacram Congregationem proposita sunt quae sequuntur dubia circa Motum Proprium Sacrorum Antistitum, die 1. Septembris proxime lapsi editum, nimirum I. utrum qui, in praesenti, plura obtinent officia vel beneficia, unum dumtaxat iusiurandum praestare possint, an tot iuramenta emittere teneantur, quot possident officia vel beneficia; — II. coram quo Moderatores generales Ordinum aut congregationum religiosarum praestare debeant eiusmodi iusiurandum; — III. an Vicarius generalis delegari possit ab Episcopo, generali modo, ad iusiurandum excipiendum; — IV. utrum iuramenti formula, pluribus simul convenientibus, ab omnibus singillatim legenda sit, an vero sufficiat ut ab aliquo ex eis recitetur; — V. an quotannis teneantur renovare iusiurandum vicarii parochiales, confessarii et sacri concionatores, quibus facultas singulis annis prorogatur; — VI. utrum parochi, in locis a residentia Episcopi dissitis, teneantur emittere iuramentum coram Vicariis foraneis, an sufficiat ut ad Episcopum remittant iurisiurandi formulam ab ipsis subsignatam; — VII. an novi beneficiarii debeant subscribere formulam tum professionis fidei tum iurisiurandi.

SSmus Dominus Noster Pius PP. X., in audientia die 21. Octobris 1910 Emo Cardinali Secretatio sacrae Congregationis Consistorialis concessa, mandavit ut respondeatur: ad I. sufficere unum iusiurandum, sed de eodem prius praestito fides exhibenda est ei, qui ius habet aliud exigendi iuramentum; — ad II. Moderatores generales, qui actu Ordini vel Congregationi vel instituto praesunt, coram Patribus sui Definitorii, sive Assistentibus sive Consiliariis generalibus; Moderatores autem generales, qui in posterum eligentur, coram Praeside capituli generalis; — ad III. affirmative, postquam ipse in manibus Episcopi iusiurandum praestiterit; — ad IV. sufficere ut, formula iuramenti ab uno recitata, a ceteris singulis, iureiurando emisso, formula ipsa subscribatur; — ad V. negative; — ad VI. pro hanc prima vice sufficere, ut memorati parochi subsignent iuramenti formulam iuxta indultum diei 25. Septembris elapsi; in posterum vero parochos teneri ad iuramentum praestandum coram eo, a quo beneficii possessionem obtinebunt; — ad VII. quoad professionem fidei, nihil innovandum; quoad iuramentum, servandam dispositionem Motus Proprii Sacrorum Antistitum.

Datum Romae, ex aedibus sacrae Congregationis Consistorialis, die 25. Octobris 1910. C. Card. De Lai, Secretarius. Scipio Techi, Adessor.

10.) K těmto vysvětlením druží se vysvětlení jiné ze dne 17. prosince 1910, jež se týká přísahy ordinandův a má toto znění:

Declarationes circa iusiurandum a Motu-Proprio „Sacrorum Antistitum“ praescriptum. Propositis huic sacrae Congregationi Consistoriali quae sequuntur dubiis, id est:

I. utrum alumni Religiosi maioribus ordinibus initiandi teneantur

¹⁾ Tamtéž str. 159 n.

dare iusiurandum a Motu-proprio Sacrorum Antistitum praescriptum coram Episcopo ordines conferente, an coram moderatore religioso;

II. coram quonam idem iusiurandum praestare debeant Religiosi qui confessionibus excipiendis et sacris concionibus habendis destinantur;

III. in quibusnam tabulariis adservanda sint documenta iusiurandi a superius memoratis Religiosis dati,

SSm̃us Dominus noster Pius PP. X. in audientia diei 16. Decembris 1910 Cardinali Secretario eiusdem sacrae Congregationis concessa, mandavit ut respondeatur:

ad I. affirmative ad primam partem, negative ad secundam;

ad II. coram eo, a quo approbationem confessionibus excipiendis et sacris concionibus habendis obtinent;

ad III. in tabulario illius Ordinarii, qui iusiurandum recepit.

Datum Romae, ex aedibus sacrae Congregationis Consistorialis, die 17. Decembris anno 1910. — C. Card. De Lai, Secretarius. S. Tecchi, Adessor.

11.) Vysvětlení o přísaze, kterou skládáti jest (spolu s vyznáním víry) beneficiátům, podává posv. Kongregace konsistorní rozhodnutím ze dne 1. března 1911 těmito slovy:

Cum in Motu proprio „Sacrorum Antistitum“ statutum sit, ut fidei professio cum iureiurando contra Modernistarum errores praestetur a parochis aliisque beneficiatis ante ineundam beneficii possessionem, quaestitum est „utrum adhuc maneat facultas facta a S. Concilio Tridentino, qua provisi de beneficiis quibuscumque, fidei professionem emittere possunt intra duos menses a die adeptae possessionis“.

Re autem pertractata penes S. hanc Congregationem, cum Consultoris voto, ab infrascripto Cardinali relatio facta est SSm̃o D. N. Pio PP. X. qui, omnibus perpensis, proposito dubio mandavit ut respondeatur: „Negative“ ac proinde in posterum fidei professionem emittendam esse ante possessionem beneficii. — Datum Romae, ex aedibus S. C. Consistorialis, die 1. Martii 1911. — C. Card. De Lai, Secretarius. Scipio Tecchi, Adessor.

Při tomto rozhodnutí budiž upozorněno na odpověď posv. Sboru koncilu ze dne 16. listopadu 1906 k podobnému dotazu (arci beze zmínky o přísaze antimodernistické), kterou jsme uveřejnili v tomto „Časopise“ r. 1908 na str. 552 n. ¹⁾.

12.) Dne 24. března 1911 odpověděno posv. Sbořem konsistorním na dvě dubia, z nichž první týká se studií ordinandů, druhé pak (opětovně) přísahy jejich. Obě zní takto:

Propositis dubiis quae sequuntur, scilicet: 1°. utrum ad effectum sacrae ordinationis studiorum anni expleti dici possint ad festum Pentecostes seu SSm̃ae Trinitatis; 2°. utrum iuramentum praestandum ante susceptionem ss. ordinum, a Motu proprio „Sacrorum Antistitum“ 1. Septembris 1910 praescriptum, emittendum sit ante singulos ss. ordines, vel solummodo ante s. subdiaconatum: haec S. Congregatio, die 24. Martii 1911 respondit: Ad 1um Negative; sed requiri ut exple-

¹⁾ Viz Acta Sanctae Sedis z r. 1907 str. 653.

atur cursus scholasticus novem mensium cum examine finali feliciter emenso. Ad 2um Sufficere ut praestetur ante ineundum sacrum subdiacpnatus ordinem, salvo Ordinarii iure illud denuo exigendi ante collationem singulorum ss. ordinum, si ex qualibet causa necessarium vel utile ducat. — C. Card. De Lai, Secretarius. Scipio Tecchi, Adessor.

13.) Konečně klademe tuto odpověď posv. Kongregace konsistorní ze dne 17. dubna 1911, kterouž dala Jeho Eminenci nejd. panu kardinálovi Skrbenskému se zřením k listu, jež jménem biskupů rakouských jí podal dne 17. prosince 1910. Vidno z ní, že co do četby časopisův a listů v seminářích bohosloveckých setrváno při původních dispozicích obecných, se zmírněním, které dáno biskupům uherským výše sub 8.) uvedeným vynesemím ze dne 20. října 1910; spolu pak uvedeny tu důvody, které vedly sv. Stolicí k vydání nařízení toho. Odpověď ta zní takto¹⁾:

Emme ac Rmme Domine mi Ossmme! Litteras E. V. diei 17. Decemb. 1910 nomine etiam plurium aliorum huius imperii Antistitum scriptas, SSmmus Dominus Noster, prout rei gravitas postulabat, diligenti examini subiecit, ad hoc etiam adhibitis praeclaris viris, qui in sacris disciplinis et in clericorum institutione dudum versati, peculiare etiam conditiones seminariarum harum regionum bene norunt.

Nunc autem pro meo munere, de eiusdem SSmmi Domini mandato, haec Tibi communicanda habeo: standum scilicet esse dispositioni communi, cum temperatione tamen, quae Hungariae Episcopis indicata est litteris sub die 20. Octobris 1910 datis ad Emmum Card. Archiepiscopum Strigoniensem, atque in Commentario Officiali vulgatis.

Huius decisionis rationes multiplices sunt, easque summatim innuam, ut quae sit S. Sedis mens melius perspectum sit, et libentius ac firmiter omnes Episcopi SSmmi Domini Nostri dispositioni adhaereant.

In primis enim recta clericorum institutio aliquod tempus requirit, quo alumni, in sortem Domini vocati, velut e mundo segregati, mundi ipsius scientiam relinquunt, ut spiritum Dei ediscere valeant; non enim profanas disciplinas, et eo minus politicas discussiones, fidelibus tradere, sed religionis ac pietatis documenta in semetipsis opere et sermone praebere, populumque viam salutis docere debent, sicut decet Dei ministros et dispensatores mysteriorum Dei.

Tempus autem huic animi collectioni et spirituali formationi sacrum illud est, quod adolescentes in seminario transigunt. In eo igitur vacare debent primum pietatis operibus, obedientiae, humilitatis, mortificationis omniumque virtutum exercitio, ut discant vincere se ipsos, fraenare animi motus, exuere veterem hominem cum actibus suis, novumque induere, qui secundum Deum creatus sit, quantum humana fragilitas sinit, uno verbo fieri perfectos: ita namque cum e seminario exierint fortes in sanctis propositis, assueti virtuti, facilius a vitiis cavebunt, mundi blandimenta vitabunt, ipsaque suae vitae ratione ceteris, prout debent, in exemplum et salutem esse poterunt.

¹⁾ Viz „Kronika dyecezyi Przemyskiej“ 1911, roč. XI. seš. 9. str. 476 nn.

Ulterius vacare debent severioribus scientiarum studiis, philosophiae praesertim ac theologiae, iuxta multiplices harum disciplinarum tractatus; quod pariter maximi momenti est, quia si sacerdotis „tantum sancta sit vita, sibi soli prodest sic vivens. Porro et si doctrina et sermone fuerit eruditus, potest ceteros quoque instruere et docere suos et adversarios repercutere“, ceu scribit S. Isidorus Hispalensis.

Utrique huic fini oportet ut quam plenissime satisfaciat clericorum institutio: nil enim, post divinam gratiam, maioris momenti est pro animarum salute et pro Ecclesiae bono quam haec perfectissima clericorum formatio. Ad eam itaque assequendam omni nisu contendere necesse est, et quidquid ab ea distrahere, aut eidem esse noxium potest, firmiter absoluteque arceri debet.

Iamvero libera et assidua diariorum et ephemeridum lectio sanctissimo huic fini nedum non iuvat sed imo nocet.

In primis enim distrahit iuvenum mentem in ea plura, quae in commentariis narrantur vel discutiuntur; et quum „pluribus intentus minor sit ad singula sensus“, hoc ipso eorum attentionem, curam, sollicitudinem ad ea, quae spiritualia sunt, et ad scholastica studia imminuit.

Quum vero ea, quae ad pietatis exercitium et ad scholasticum studium pertinent, non sine firmo animi proposito et aliquali fatigatione et labore expleri possint; lectio autem commentariorum facilis, non operosa sit, quae imo allicit, delectat et cor ac mentem plerumque praevalenter occupat (nam praesentia et quae vix de proximo nos tangunt plus ceteris nostri intersunt), hinc nova ac vehementior distractionis causa. Quam si omnes etiam maturae aetatis homines patiuntur (quia lex naturae est), quanto magis iuvenes!

Praeterea diaria et ephemerides si quamdam instructionem parant, hanc tamen praebent inordinato et fragmentario modo, prout casus ferat et eventus exigant, non ex integro neque re undequaque perspecta, imo plerumque sub uno particulari aspectu ea considerata, ideoque neque plene neque serene. Quo fit ut eruditio, quae ex commentariorum lectione obtinetur, imperfecta multis ex capitibus evadat: et sin minus, ad illud conducit, ut quodam modo superficiales homines reddat.

Porro ab iis, qui in spem Ecclesiae adolescunt, haec institutio studiose arcenda videtur, et illa potius eisdem sarta tecta servari debet, quae mentem ordinate, ex integro, serene efformet, prout in scholis solet. Plenior enim scientia ad Deum ducit; levior et incompleta ab eo non raro avertit: prior itaque clericis praebenda, altera ab eis removenda.

Quin dicatur, hanc cum illa componi imo unam alteri suffragari.

Nam eruditio ex diariis et ephemeridibus desumpta convenit cum institutione disciplinari et scholastica clericis propria ut imperfectum convenit cum perfecto. Imo cum in commentariis, etiam melioris notae, bona malis commixta sint, ut infra fusius dicitur, semperque ex eis magnum distractionis motivum habeatur, ceu supra declaratum est; nequaquam asseri tute potest, institutionem illam ex diariis componi utiliter posse cum ea, quae in seminariis praescripta et debita est; nec illam huic suffragari, sed potius multis ex capitibus nocere.

Si quae vero sunt notitiae, quae scitu necessariae vel utiles sunt

tam in humanis eventibus quam in scientificis disceptationibus. haec quidem praebere clericis possunt temperatione illa, quae Hungariae Episcopis indicata est. Qua ratione, dum pericula praecaventur ac damna, quae ex libera et assidua diariorum consuetudine derivant, bonum perfectae institutionis obtinetur, clerici ieiuni non evadant de iis, quae in mundo fiunt vel accidunt, cum externis, data occasione, conversari absque dedecore queunt, in scholis publicis et examinibus (si opus sit) de iis respondere congrue ac juste possunt.

Quod autem libera et assidua commentariorum consuetudo (etiam praescindendo ab animi dissipatione, quam semper inducit) periculosa et noxia evadat, facile evincitur.

Ea enim quoque, quae catholico nomine veniunt, naturam et conditionem suam exuere nequeunt: ideoque mundanas notitias de theatro, spectaculis, choreis, athleticis iocis aliisque oblectamentis praebere et describere adiguntur: tristitia et lasciva, esto quidem quandam cum cautela, enarrant, unde mens, quae prona semper est ad malum, ad otia et voluptates magis quam ad laborem his illecebris tentari necesse est, et certissime tentatur. Non expedit, ut iuvenes qui pietati ac scientiis studere debent, ab hac periclitatione longe fiant? Et si de omnibus iuvenibus hoc dicendum est, quanto magis de clericis? Sed praeterea diaria et commentaria quaelibet alicui parti, opinioni, hominum coetui vel personae adherent, quibus adstipulantur et a quibus etiam subsidia et adiumenta suscipiunt: et ideo fere nunquam partium studio sunt expertia. Quod magis elucet nostra aetate, in qua ob peculiare regiminis politici conditiones cives in partes plures divisi sunt, hi aliis aemulantur, sive ob diversa principia religiosa vel politica, sive ob varia lucra et oppositum interesse, sive ob aliam originem et linguam, et plerumque etiam ob ambitionem contentionem praevaleandi in reipublicae administratione; unde non raro cives ac viri ipsi spectatissimi inter se pugnant conflictationibus acerrimis et quandoque etiam cruentis. Diaria autem et ephemerides os plerumque sunt et lingua quae parat, nutrit, ac ducit has contentiones: et qui ea assidue legunt, iuvenes praesertim, non possunt, quin in eorum sensum plus minusve trahantur et abundant: inde opus est, ut in aestimatione rerum ac personarum a recta via veritatis et iustitiae vix necessario aberrant, quin dicam de aliis incommodis et malis, quae inde proveniunt.

Quo fit, ut sapientiores quilibet deplorent huic discrimini obnoxiam esse studiosam iuventutem, et ultro optarent illud ab ea avertere, quin tamen efficaciter possint.

Hoc tamen obtineri facile potest pro seminariorum alumnis.

Imo pro his et alia maximi momenti causa militat, ut longe a partium studio et conflictationibus educantur. Ministri enim esse debent illius, qui non dissensionis, sed pacis Deus est, „coram quo non habetur neque Indaeus, neque Graecus, neque barbarus neque scita, sed omnia et in omnibus Christus“. Mittendi autem sunt ad populum non eiusdem opinionis, imo plerumque in partes divisum, et quandoque etiam diversae linguae: quorum tamen omnium aequae esse debent patres, amici et magistri.

Quanta igitur necessitas, ut educantur seorsim ab eo spiritu et ab

iis lecturis, quae propria sunt ad animi exaltationem inducendam et ad partium studium !

Nec timendum est ex hac prohibitione eventurum ut ecclesiasticarum vocationum fons arescat, et sufficiens clericorum numerus cum gravi religionis detrimento deficiat.

In primis enim quum iustis et ferme necessariis de causis lex lata sit, desponderi non licet, sed in Deo eonfidendum, qui potens est suscitare filios Abrahae, etiam quum ad martyrium vocat.

Aliunde haec prohibitio non adeo gravis neque ita importabilis videtur quae debeat iuvenes sanae mentis a pio instituto avertere. Imo si ea qua decet ratione iuvenibus eorumque parentibus explicetur, non potest quin aequa et iusta recognoscatur.

Quod si quis talis sit indolis qui nesciat aut nequeat placitis suis se abdicare, et tam levi praescriptioni subsesse, nil amittet Ecclesia si eum deserat. Quid enim de eo sperari potest, si sacerdos fiat? Quanam erit eius docilitas et reverentia erga futura et plerumque non leviora Ordinarii sui et S. Sedis mandata? Plus autem expedit paucos sed fideles et ferventes habere ministros, quam multos inordinatos parumque obsequentes.

Haec itaque sunt, etsi summis labiis delibata, quae S. Sedem inducunt ad sartam tectaque custodiendam legem prohibentem commentariorum liberam in seminariis lectionem.

Et manus E. V. deosculans humiliter me profiteor impenso animi studio Eminentiae Vestrae: humillum obsequium servum C. Card. De Lai, Secretarius.

Toť tedy posavadní výnosy Apoštolské stolice o modernismu a prostředcích na jeho zažehnutí. Dr. Jos. Tumpach.

Oddělená správa jmění zádušního a obročního. — Místodržitelství Pražské uveřejnilo dne 2. června 1905 čís. 6884 výnos, který jest pro správu jmění církevního v mnohém směru velice důležitý a jenž by měl býti plněn co nejpřesněji. Ale, jak se zdá, zapomnělo se naň, ač všem c. k. okres. hejtmánstvím, patronátním úřadům a skrze konsistoře též všem vikářům a farním úřadům dán byl na vědomí. Zní pak takto:

„Při zkoumání fassí katolických správců duchovních dle zákona ze dne 19. září 1898, č. 176 ř. z., bylo shledáno, že většina patronátních úřadů vzdor předpisům §§ 39. a 46. zákona ze dne 7. května 1874, čís. 50 ř. z. (dle nichž vlastní jmění kostelův a kostelních ústavův od jmění obročního jest odloučiti a odlučně spravovati a súčtovati, kdežto jmění obroční od duchovního uživatele obročí pod dohledem patronův a pod vrchním dohledem biskupův a státu spravováno býti má), jmění farním anebo děkanským beneficiím atd. náležející společně se jměním podřízených patronátních kostelův a nadací sami spravují a súčtují. Následkem toho nezužítují se kapitály beneficiím náležející zvláště, nýbrž společně s ostatním kostelním a nadačním jměním — (budto se jich užije pro zakoupení státních dlužních úpisův a jiných obligací, anebo se uloží do spořitelen) — aniž by se podíly dotýčným beneficiím náležející na těchto zužítkovaných listinách jako vlastnictví

těchto beneficií řádně vyznačovaly. Zejména nedocházejí kapitálové podíly beneficií na státních dlužních úpisech v dotyčných vinkulačních doložkách výrazu vůbec, anebo jen pod nepravým označením, ježto dotyčné obligace většinou znějí „patronátnímu úřadu v . . . jménem fary v . . .“, anebo „patronátnímu úřadu farního benefícia v . . .“, anebo „patronátnímu úřadu kostela v . . . ze jmění farního“, anebo „farnímu kostelu farního benefícia v . . .“ atd. Společné zužitkování beneficalních kapitálů ve státních obligacích, znějících na kostely, má — nehledě k tomu, že se přiči předpisům a nehledě k jiným nedostatkům — také tu vadu, že duchovní správcové platiti musí poplatkový ekvivalent, z dotyčných podílů kapitálových vypadající, také tenkrát, kdyby jinak dle zákona ze dne 15. února 1877, č. 98 ř. z., od zapravení poplatkového ekvivalentu osobně byli osvobozeni, čímž náboženskému fondu se způsobuje nepřístojně větší obtížení.

Za příčinou odstranění této nezákonnosti a vyvarování zmíněných nepřístojností žádá se okresní hejtmanství, aby patronátním úřadům vydalo tato nařízení: 1. Patronátní úřady necht správu a súčtování (vztažmo evidenci) obročního jmění přenechají dotyčným uživatelům obročí a necht pouze vykonávají společně s vikariátními úřady dohled nad správností a šetřením předpisův. — 2. Farním (děkanským) beneficiím atd. náležející kapitály nebudtež nadále ukládány společně s kostelními a nadačními kapitály, nýbrž buď jich užito k zakoupení státních obligací, výhradně beneficiím samotným připsaných — pokud dotyčné kapitály k tomu vystačují — jinak jest je uložiti na zvláštní, na dotyčné fary atd. znějící vkladní knížky u spořitelen dle regulativu zřízených a jest dotyčné zužitkovací listiny náležitě vinkulovati. Vinkulační doložky jak státních dlužních úpisův a jinakých obligací, tak i spořitelních knížek měly by správně zníti: „fare — děkanství (anebo farnímu — vztažmo děkanskému beneficiu) v . . . ze strženého kapitálu“ anebo „z kapitálu za prodané farní (děkanské) pozemky“ atd. Mimo to jest spořitelní vkladní knížky opatřiti též ještě výhradou (dle § 14. spořit. regulativu ze dne 2. září 1844, sbírky prov. zák. svazek 26, str. 891, přípustnou), že vybrání uložené částky kapitálové státi se smí toliko se svolením místodržitelství. — 3. Na stávajících, společně kostelům, nadacím atd. i beneficiím náležejících státních dlužních úpisech anebo jiných cenných papírech jest zvláštními, na obalech dotyčných obligací umístěnými, správou jmění (patronátním komisařem a kostelním účetním, příslušným okresním vikářem a místním správcem duchovním) podepsanými intestačními klausulemi seznamenati a náležitě vyznačiti podíly kapitálové, obročnímu jmění náležející, podíly však beneficií ve společných vkladech spořitelních jest vybrati a na zvláštní, správně jako obroční jmění vinkulované vkladní knížky zase uložiti.

Při tom se podotýká, že vypadající úrokové kvoty z podílů kapitálových na společných cenných papírech, pozůstalých ve správě patronátních úřadů, samozřejmě bude nutno každoročně včas vydati dotyčným k požitku jich oprávněným správcům duchovním.

Zároveň budiž majitelům obročí uloženo, by pečovali o to, aby

svěřené jim jmění obroční — po řádném jeho převzetí — dle stávajících předpisů řádně v patrnosti vedeno a spravováno bylo. Zejména jest přesně bdíti nad tahy slosovateľných cenných papírů (losů, zástavňích listů Hypoteční banky atd.) a včas opatřiti čeho třeba k vyplacení slosovateľných papírův a uložení stržěných peněz (vyžádání konsensů atd.).

Správy jmění obročního nechť způsobem proti ohni a vloupání zabezpečeným uschovají cenné papíry (obligace, spořitelňi knížky atd.) — ovšem že odděleně od jich soukromého a jinakého majetku — a nechť přiloží zevrubňý seznam, v němž uvésti dlužno jednotlivé papíry dle data jich vydání a jinakých znakův; při tom však není vyloučeno uložiti dotyčné cenné papíry jako posud tak i na dále v kostelních pokladňách — pokud možno od kostelního a nadačňího jmění odděleně — nedostává-li se pro uschování jich místa, jež by požadavkům bezpečnosti vyhovovalo. Dále jest též upozorniti správy obročního jmění na to, že by v zájmu zjednodušení a snazší správy resp. sčítování obročního jmění bylo žádoučno, neslosovateľné státní dlužňi úpisy stejného druhu a stejných lhůt zúročovacích, kteréž jednomu a témuž obročí (faře, děkanství atd.) náležejí, dáti sepsati vždy v jedinou obligaci.“

O provedení nařizení v tomto výnosu obsažených měly patroňatňi úřady do 2 měsíců prostřednictvím okr. hejtmanství podati zevrubňou zprávu.

Dr. Jos. Tumpach.

Kdy netřeba appellovati k vyšší instanci soudňi ve věcech manželské nullity, stanoveno dekretem S. C. Off. z 5. června 1889, jež uveřejněno v ČKD. 1890, str. 439. K tomuto dekretu bylo však od téhož posv. Sboru podáno dne 27. března 1901 vysvětlení, které pro jeho důležitost tuto klademe, podotýkajice, že se týká klandestinity. Zňi takto:

Beatissime Pater! Ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus Officialis Curiae N., nomine et consensu sui Archiepiscopi reverenter exponit, quae sequuntur: Decreto Generali Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis diei 9. Iunii 1889 statutum est, quosdam causas matrimoniales, quando nullitas est evidens, posse dirimi una sententia, imminutis solemnitatibus et absque appellatione ex officio. Inter quos casus adest etiam clandestinitas quoad locos, ubi Tridentinum decretum Tametsi observatur. Quod semper intellexit haec Curia Archiepiscopalis hoc sensu, quod nempe una sufficit sententia de plano, quoties evidens defectus adest in observantia formae Tridentinae, ut si v. g. unus tantum testis adesset, aut si matrimonium contractum fuisset coram solo ministro acatholico . . . etc. Quum autem forma Tridentina plene observata fuit et quaestio movetur tantum de qualitate proprii parochi, etiamsi evidens appareat defectus domicilii aut quasi-domicilii item et delegationis, semper solemnitates omnes observantur et fit appellatio ex officio. Sed et alii casus occurrunt, nec ita infrequenter, eorum nempe qui in fraudem potius legis civilis, ne parentum consensum obtinere teneantur, pergunt in Angliam vel in alios locos, ubi Tridentinum decretum non est promulgatum, et post paucos dies statim

reversuri, ibi matrimonium contrahunt vel coram Officiali Civili „registrar“, vel coram ministello acatholico, vel tandem coram ministro catholico, adstante „registrar“, nulla habita delegatione proprii Ordinarii vel parochi delegatione. Hisce enim in casibus fere semper evidentissima apparet nullitas, praesertim cum contractus fit coram ministro acatholico; nunquam enim delegatio, etiamsi data fuisset, daretur ad contrahendum coram huiusmodi ministello.

Hisce stantibus, humiliter quaeritur: I. Quoad matrimonia quae in Galliis, seu in locis, ubi promulgatum est decretum *Tametsi*, contrahuntur coram parcho et duobus testibus, num liceat appellationem ex officio omittere, quum ex actis evidenter concludi potest, parochum non fuisse proprium et nullam delegationem datam fuisse ab Ordinario vel parcho proprio alterutrius contrahentium? — II. Quoad matrimonia, quae a catholicis, domicilium retinentibus in loco, ubi decretum *Tametsi* observatur, contrahuntur in loco, ubi idem decretum non viget, quin ibi acquisierint domicilium vel quasidomicilium, num solemnitates processus matrimonialis stricte servandae, sint quando evidenter constat, eos contraxisse in fraudem legis et praesertim in fraudem legis civilis? — III. Num saltem habito processu cum requisitis solemnitatibus, dataque nullitatis evidentiā, Defensor matrimonii possit ab appellatione ex officio? — IV. Tandem num sufficiat processus summarius, et omitti possit appellatio, quoties matrimonium contractum est coram ministello acatholico vel coram uno magistratu civili? — Et Deus etc.

Feria VI., de 27. Martii 1901. In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis ab EEmis ac RRmis DD. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus habita, propositis suprascriptis dubiis, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, EE. ac RR. Patres respondendum mandarunt: Provisum per Decretum S. R. et U. Inquisitionis 5. Iunii 1889, quod intelligendum est tantum de causis, in quibus certo et evidenter constet de impedimentis, de quibus agitur, quae certitudo si desit, a defensore vinculi matrimonialis ad secundam instantiam procedendum erit. — I. Can. Mancini, S. R. et U. Inquisit. Notarius.

Dr. Jos. Tumpach.

Povinnost patronátních úřadů co do účasti na kanonické visitaci byla i nařízením vládních orgánů nejednou prohlášena, a jelikož se častěji stává, že patron resp. jeho repraesentant, patronátní komissař, ač řádně pozván, k visitaci té se nedostaví, nebude nevhodno připomenouti aspoň některá novější ustanovení ta, by se o ně visitující pp. vikáři, po případě pp. faráři opřítí mohli. A tu uvádíme již nejprve výnos c. k. místodržitelství v Praze ze dne 10. září 1885 čís. 23.559, zaslaný všem c. k. okresním hejtmanstvím a daný na vědomí biskupským konsistoriím v Čechách. Zní takto: „Vzhledem k případům poslední dobou často se opakujícím, že mnohé patronátní úřady neúčastní se, nedbajíce pozvání obdržných, při kanonických visitacích a visitáčních protokolech, z čehož jde nebezpečí, že místy nákladnější potřebné opravy budov patronátních v čas se neobjeví; činíme k panu

c. k. okresnímu hejtmanu vyzvání, aby patronátní úřady svého okresu, přihlížeje k nařízením vydaným dvorními dekrety ze dne 12. dubna 1810 čís. 4461 (a 6. března 1817 čís. 4747¹⁾), prohlášenými guberniálním výnosem ze dne 10. května 1810 čís. 17.798, upozornil na povinnost, že při kanonických visitacích intervenovati a výročně visitaci farních a kostelních budov předse-
vzítí mají.“

Biskupská konsistoř v Hradci Králové uvádějíc toto vynesení vládní v Ord. listě z r. 1885, č. 66. str. 423. pp. vikářům a duchovním správcům ve známost, vyzývajíc je, by patronátního zástupce v čas pozvali, „zároveň šetříce jejího výnosu ze dne 28. ledna 1858 čís. 631, uveřejněného v konsist. kurrendě čís. 28. roč. 1858“ (str. 213.) Klademe je tuto, poněvadž obsahuje důležité starší ustanovení vládní o věci naší a mluví též o ohlédacím stavebním protokolu, jež při kanonické visitaci sepsati dlužno. — Zní: „Um der gemachten Wahrnehmung, daß bei Religionsfondsgebäuden nicht immer rechtzeitig, sondern oft erst dann, wenn dieselben schon eine bedeutende Ausdehnung erlangt haben, zur Abhilfe angezeigt werden, zu begegnen, wurden die k. k. Kreisämter von der h. Statthalterei mit Erlaß vom 15. Jänner 1858 Z. 57.431 auch darauf verwiesen, daß sie durch die Mitteilungen der Konsistorien von dem Bauzustande der öffentlichen und Fonds-Gebäude die gehörige Überzeugung zu erlangen im Stande sind.

„Bereits mit der a. h. Entschließung. vom 1. Juni 1821 — Hofkanzleidekret dd. 13. Juni 1821 Z. 16.509 und Gubernialintimat vom 13. Juli 1821 Z. 31.688 — wurde vorgeschrieben, daß der Pfarrer und Bezirksvikär bei Revision der Kirchenrechnung die Baugebrechen offen und nachdrücklich zu rügen, und wenn sie kein Gehör finden sollten, die Intervenierung des bisch. Konsistoriums in Anspruch zu nehmen haben. Hiezu kommt weiter, daß die b. Bezirksvikäre bei den kanonischen Visitationen Bauzustandsprotokolle aufzunehmen haben, in welchen die einzelnen Baugebrechen der Kirchen- und Pfarrgebäude detaillirt verzeichnet werden.

„Bei Bestand dieser gesetzlichen Mittel bedarf es nur einer genauen Handhabung derselben, um durch die Länge der Zeit entstehende Bauschäden hintanzuhalten und das Kirchenvermögen vor ungebührlich großen Bauauslagen zu schützen. Indem sowohl der hochw. Kuratklerus als auch die bisch. HH. Bezirksvikäre zur genauen Befolgung der obigen Vorschriften hiermit aufgefordert werden, findet das b. Konsistorium insbesondere bezüglich der Religionsfonds-Gebäude hiermit anzuordnen, daß, wenn bei der kanonischen Visitation an denselben — Baugebrechen wahrgenommen werden, das Baube-

¹⁾ Mayrhofer, „Handbuch für den polit. Verwaltungsdienst“ 1898, (sv. IV.) praví na str. 318 v pozn. 3., že dekret dvorní kanceláře ze 6. března 1817, jenž mluví o ročním společném skládání účtů kostelních za účasti „znalců stavebních“, může v tomto směru býti pomínut, protože již skládání účtů in loco za účasti interessentů neodpovídá platnému právu.

sichtigungs-Protokoll in dupplo aufgenommen, und das Eine Pare desselben allsogleich nach beendigter Visitation anher berichtlich vorgelegt werde, um zeitgehörig die Abstellung der Baugerechen bei den k. k. Behörden einleiten zu können. Übrigens versteht es sich von selbst, daß auch bezüglich der Privatpatronats-Gebäude bei Unausgiebigkeit der einheimischen Verwendung dieser Vorgang zu beobachten ist.“

Povinnost patronátních úřadů co do účasti na kanonické visitaci obsažena dále též ve výnosu c. k. místodržitelství Pražského z 15. dubna 1891 č. 37.537, uveřejněného z nařízení ministerstva kultu a vyučování ze dne 27. ledna 1891 č. 22.770, kdež se jedná o opatření na zabezpečení zájmů církevního majetku v případě změny v osobě patronovně. Pravit se tam: „Za příčinou zvláštního případu nařídil mi Jeho Excellenci pan ministr záležitostí duchovních a vyučování vysokým vynesemím ode dne 27. ledna 1871 čís. 22.770, abych učinil opatření, vztahující se ku pojištění zájmů jmění zádušního v případě změny v osobě patrona. Dle náhledu zdejšího, jenž také Jeho Excellenci panem ministrem schválen byl, lze dosáhnouti účelu žádaného, jestliže jednak orgány církevními, kteří jsou povinni dohlížeti ku jmění zádušnímu, předpisy v té věci platné přesně zachovávány, zejména každoroční visitace církevní svědomitě konány, výsledky jejich úřadům k vědomosti uváděny a okresní vikáři úkoly své horlivě plniti budou...“

„Co se s druhé strany týče okolnosti, že obce a patronové neúčastní se visitací církevních, anebo se účastní bez činného zakročení, vyzývám pana c. k. okresního hejtmana na základě dotčeného v úvodu vysokého vynesení Jeho Excellenci pana ministra záležitostí duchovních a vyučování a poukazuje k oběžnému vynesení místodržitelství ode dne 10. září 1885 čís. 23.559, aby přiměřeným vyhlášením, po případě v úředním listu působil k tomu, aby povinnosti tyto plněny byly, a aby učinil opatření, by na každé předchozí oznámení dne a hodiny visitace se strany okresního hejtmanství ti, jimž podle předpisů náleží při visitaci spolu přítomni býti, byli vyzváni, aby řízení úředního se účastnili, zůstalo-li by to však bez výsledku, buďž způsobem zákonným odpomoc zjednána.“

„Pane okresní hejtmane, byl byste dále věci velice nápomocen, kdybyste, pokud to úřední práce dovolí, časem sám visitacím přítomen byl.“

„V příčině té, aby panu c. k. okresnímu hejtmanu v čas oznámeny byly den a hodina visitace, obrátil jsem se se žádostí k ordinariátům.“

Poukazujeme též k nařízení ministerstva kultu a vyučování ze dne 15. dubna 1891 čís. 20.158, sdělenému bisk. konsistořím v Čechách vynesemím c. k. místodržitelství v Praze ze dne 5. června 1891 č. 46.513, které, vzpomínajíc toho, že při projednávání určitého stavebního případu na kostelních a farních budovách veřejného patronátu bylo zjištěno, že trvalým zanedbáváním vhodných oprav nastala nutnost velice nákladných staveb, dodává: „Aus diesem Anlasse werden der Herr k. k. Bezirkshauptmann auf Grund des Erlasses des hohen k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 15. April 1891 Z. 20.158, und unter Hinweisung auf den Statthalterei-Normalerlaß vom 17. Oktober 1888,

Z. 90.243, neuerlich aufgefordert, der Überwachung des Bauzustandes der dem öffentlichen Patronate unterstehenden kirchlichen Gebäude im Amtsbezirke, wozu sich bei Kommissionen im Bezirke und insbesondere auch bei den Kirchenvisitationen (hinsichtlich welcher Letzteren ich auch auf den hierseitigen Cirkular-Erlaß vom 15. April 1891, Z. 37.537, verweise) hinreichend Gelegenheit bietet, die größte Aufmerksamkeit zuzuwenden und bei wahrgenommenen Schäden sofort Anzeige an die Statthalterei zu erstatten.“ Po té se podotýká, že zmíněný normativní výnos místodržitelství ze dne 17. října 1888 č. 90.243 byl zároveň připomenut vojtovním komissařům a patronátním úřadům, aby se dle něho přísně řídili, k čemuž poznamenáváme, že tento výnos místodržitelství, vydaný k nařízení ministerstva kultu a vyučování z 26. září 1888 č. 14.187, ukládá jim, jakož i beneficiátům, aby bděli nad stavebním stavem budov patronátních a ihned oznámení učinili o potřebných opravách (pokud beneficiát sám není povinen je provésti), aby se pomoc ještě před nastalou větší škodou zjednala, při čemž se beneficiáti upozorňují na povinnost náhrady, jež jim nastane, kdyby snad ve věci té dbalými nebyli.

I vidno tudíž, že patronátní a vojtovní úřady jsou povinny účastniti se kanonických visitací a spolu s ostatními prohlédnouti všechny farní a kostelní budovy; že také c. k. okresní hejtman má se dle možnosti visitace té účastniti; že se má okr. hejtman a patronátní neb vojtovní úřad k visitaci v čas s udáním dne a hodiny k visitaci úředním přípisem pozvati, a že o shledaném stavu budov těch má se napsati a všemi účastníky podepsati protokol, by sloužil za doklad a podklad k dalšímu úřednímu jednání v příčině příslušných oprav nebo staveb. V tom směru vydala též bisk. konsistoř královéhradecká dne 8. května 1891 č. 3346 (Ord. list z r. 1891 č. 7. str. 40) se zřením k uvedenému výnosu místodržitelství z 15. dubna 1891 č. 37.537 ustanovení, jež — pokud se naší věci týká — obsahuje pořízení, aby „pp. okresní vikáři den a hodinu kanonické visitace, kdy a v kterých jednotlivých místech konati se má, vždy v pravý čas patronátnímu nebo vojtovnímu úřadu a c. k. okresnímu hejtmanství, odkudž představenstva obcí další pokynutí obdrží, patřičně oznamovali, visitační protokol (t. j. farní předlohu) ve všech rubrikách dokonale vyplněný přejímali a k němu protokol o ohledání staveb všestranně podepsaný přiložili, aby se ho v čas potřeby jakožto dokladu k dalšímu úřednímu jednání v příčině nějakých staveb nebo oprav užití mohlo“. A též biskup. konsistoř budějovická připojuje ku prohlášenému vynesení c. k. místodržitelství v Čechách z 15. dubna 1891 č. 37.537 tato slova: „Oznamujeme tímto tento výnos důstojným pánům bisk. vikářům a vel. pp. farářům k náležitému šetření, obzvláště aby pp. bisk. vikáři každoročně v čas oznámili den a hodinu kanonických visitací dotyčného c. k. okr. hejtmanství, dále aby tyto visitace svědomitě konány a jejich výsledek dotyčným úřadům k vědomosti byl sdělen, a konečně aby pp. faráři změny v osobě patrona farního beneficia bezprostředně oznámili c. k. místodržitelství.“ (Ord. list Bud. 1891, str. 67.)

Že patron buď in persona nebo skrze svého repraesentanta (patron.

komissaře) i po právu církevním této visitace patronátních budov účastniti se má, jest zřejmo. Již sám pojem patrona jako patrona čili ochránce, opatrovníka a dozorce na to poukazuje, k čemuž přistupuje ještě povinnost jeho, plynoucí z bezprostřední správy jmění zadušního, jakož i povinnost jeho jakožto stavebního konkurenta.

Dr. Jos. Tumpach.

Dodržování konkursní lhůty při uprázdnění benefícia. — Je-li nějaký předpis, který nařizuje přísné dodržování lhůty konkursní? — Tak *dotaz. Odpověď* zní: Ano. Nařizujeť již papež Benedikt XIV. v konstituci „Quum illud semper“ ze dne 14. prosince 1742 v § 16. pcto II. o věci té takto: Publico evulgetur edicto notitia concursus, congruo et ab Episcopo praefinito tempore celebrandi, eodemque edicto omnes clare et aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato coram cancellario episcopali vel altero ab episcopo deputando, suarum qualitatum, meritorum et munerum probationes, attestations tam judiciales quam contrajudiciales aliaque id generis documenta, quae fraude vacent, exhibeant, alioquin dicto termino elapso, documenta huiusmodi, quaecunque et qualiacunque ea sint, nullatenus recipiantur“. A nějaký výnos církevní partikulární? Podáváme tuto znění příslušného odstavce vynesení biskupské konsistoře v Hradci Králové ze dne 13. dubna 1871 č. 2266 (Ord. list 1871 str. 27 n.), jednajícího o úpravě a instruování žádostí a udělení benefícia, který zní: „Od této chvíle budou povinni uchazečové o uprázdněná benefícia žádosti své... přísně v době vypsání konkursu u představeného bisk. vikariátního úřadu podávati, a rovněž tak náležitosti bude i bisk. vikariátnímu úřadu, aby tyto žádosti bisk. diecesnímu úřadu v čas konkursu předkládal. Na žádosti patřičně neupravené, a zvláště o platnosti vykonané konkursní zkoušky nebo obdržené dispense nesvědčící, nebude... dokonce žádný zřetel brán, a to tím více, an při nynější šestinedělní době konkursní každý kněz, kterýž o uprázdněné beneficium žádati chce, dosti času má, aby sobě potřebných průvodů a vysvědčení zaopatřil, a poněvadž každý kněz samostatné duchovní správy žádoucí povinen jest, aby se předepsané konkursní zkoušce v pravý čas podrobil“. Ostatně již sama povaha konkursu, na určitou dobu vypsání, to hlásá; jinak bylo by ustanovení terminu konkursního věci illusorní.

Dr. Jos. Tumpach.

Osvobození duchovenstva od erárního mýta obsaženo jest v zákoně ze dne 26. srpna 1891, ř. z. č. 140 (§ 17. sub. 16), a týká se osvobození od placení erárního místa silničního, jelikož mýto za užívání erárních mostů tímž zákonem bylo zrušeno. Má pak místa osvobození to „při jízdách biskupův a jiných církevních představených nebo jich náměstků, jakož i děkanů (vikářů) a jim na roveň pokládáných zřízenců jiných uznaných náboženských společností na povinných visitačních cestách, pak při jízdách duchovních správců v jich povinných úkonech úředních, jako ku konání služby Boží, k návštěvě nemocných, ku pohřbu mrtvol atd. v jich úředních okresech;

také při povozech šraňkem na prázdnou jedoucích, jimiž jede se pro duchovní správce k duchovním výkonům v okrese jejich duchovní správy, když certifikátem obecního starosty se prokáže nebo z okolností jistě jde na jevo, že jde tu o jízdu pro duchovního správce; rovněž tak při povozech, jež prázdné se vrací z bydliště duchovního správce. Všechna tato osvobození platí také i tenkrát, když užívá se zvířat jezdeckých“. Co pak se týče osvobození od mýta neerárního, platí zásada, že tu platí totéž osvobození jako při mýtě erárním, což v některých zákonech zemských výslovně bývá řečeno, jako ku př. v Čechách (zem. zákoníku č. 32 ex 1867 § 11.).

Dr. Jos. Tumpach.

Návod k oznamování uzavřených sňatků po rozumu dekretu

»**Ne temere**«, se zřením k rozhodnutí posv. Sboru de Sacramentis ze 6. března 1911 (viz. ČKD. 1911, str. 376), podala k. a. konsistoř pražská vynesemím ze dne 5. října 1911 č. 12.722 v tento smysl (Ord. list Praž. 1911, str. 121): „1. Zpráva o oddavkách, jež se zašle faráři místa, kde křest manžela neb manželky jest zapsán, má obsahovati jméno a příjmení oddaných, jejich rodičů, den a místo oddavek, jméno a příjmení svědků, podpis duchovního správce, úřední pečeť, krátce všechno to, co se psává v oddacím listě ex off. Tím se doplňuje odstavec F al. 2. b. instrukce z 2. března 1908; srv. Ord. list 1908 str. 43.

2. Duchovní správce matriky narozených učiní o oddavkách poznámku při příslušném křestním zápisu slovy: N. N. oddán s N. N. v. N., dle sdělení farního úřadu v N. ze dne...; srv. list č. ... z roku... Poznámku tuto dlužno psáti „per extensum“, anáž rubrika „poznámenání“ obyčejně nestačí. Aby se pro poznámku tu získalo místo, budiž při každém křestním zápisu ponecháno něco volné mezery.

3. Došlá sdělení resp. ex off. oddací listy o oddavkách v cizím místě buďtež číslována a dle ročníků do fascikulův ukládána, jako se děje u lístkův ohledacích. Záhloví může zníti: Zprávy o oddavkách jinde vykonaných v roce...“

Dr. Jos. Tumpach.

O propouštění příslušníků a příslušnic řádův a institutů církevních. — Posv. Congregatio de Religiosis vydala dne 16. května 1911 dekret „*Quum singulae*“, přijatý v plenárním sedění dne 3. března 1911 a schválený sv. Otcem Piem X. 8. března 1911, kterýžto dekret jedná „*De methodo servanda in ferenda sententia expulsionis vel dimissionis ab ordinibus et institutis religiosis*“. Celý tento dekret, mající 21 odstavců a stanovící, že process ve věci té konaný má býti napříště jen summární, přihlížeje ovšem ku všem podstatným požadavkům práva processního, obsahuje přesné předpisy o všech otázkách sem hledících, jako je složení tribunálu, kanonická napomenutí, přečiny řeholníků, nález, appellace atd. Jest zajisté důležité pro právo i osoby právu řeholnímu podléhající, znáti znění dekretu toho, a proto jej tuto klademe. Zní takto:

Quum singulae praescriptiones ac solemnitates a iure statutae, praesertim ab Urbano VIII., ad ferendam sententiam expulsionis vel dimissionis ab Ordinibus et Institutis Religiosis commode servari ne-

queant, huic Sacrae Congregationi opportunum visum est alias statuere praescriptiones, magis expeditas et hodiernis temporum circumstantiis melius accommodatas.

Quare Eñi Patres Cardinales eiusdem Sacrae Congregationis, in plenario coetu die 3. Martii 1911 ad Vaticanum habito, sequentia statuere decreverunt, nempe:

1. Curiam competentem vel Tribunal competens ad ferendam sententiam constituunt Superior seu Moderator Generalis et Definitores vel Consiliarii seu Adsistentes, non minus quatuor; si qui deficient, eorum loco totidem Religiosos eligat Praeses Curiae vel Tribunalis, de consensu aliorum Consiliariorum.

In Congregationibus Monachorum Tribunal constituunt Abbas Generalis cum suo Consilio. Si aliqua Abbatia nulli adnexa sit Congregationi, recurrendum ad Sanctam Sedem in singulis casibus.

2. In qualibet Curia seu Tribunali constituatur a Consilio Generali Promotor Iustitiae pro iuris et legis tutela, qui sit Religiosus eiusdem Ordinis vel Congregationis.

3. Processus dumtaxat Summarius in posterum instituat in expellendis vel dimittendis Religiosis, qui vel vota sollemnia in Ordinibus, vel vota perpetua in Congregationibus vel Institutis professi sunt, vel, si vota tantum temporanea emisissent, tamen in Sacris sunt constituti; salvis specialibus privilegiis, quibus aliquis Ordo vel Institutum gaudeat.

4. Ad Processum instruendum deveniri nequit, nisi postquam trina et data monitio et inflictio correctio incassum cesserint, salvis exceptionibus sub num. 17. et 18.

5. Monitio facienda est a legitimo Superiore etiam locali, de mandato tamen vel licentia Superioris Provincialis seu quasi-Provincialis; qui postremae monitioni opportune adiunget expulsionis vel dimissionis comminationem. Ad effectum expulsionis vel dimissionis non valet monitio vel correctio, nisi ob grave aliquod delictum data fuerit.

6. Monitiones repeti nequeunt, nisi delictum repetitum fuerit, sed in delictis continuatis seu permanentibus intercedat necesse est inter unam et alteram monitionem spatium saltem duorum dierum integrorum. Post ultimam monitionem sex dies integros erit exspectandum, antequam ad ulteriora progressus fiat.

7. Ex processu constare debet de Conventi reitate, necnon de gravitate et numero delictorum, de facto triplicis monitionis, et de defectu resipiscentiae post trinam monitionem.

8. Ut de Conventi reitate constet, tales probationes afferendae sunt, quae animum viri prudentis moveant. Hae probationes desumi possunt ex rei confessione, ex depositione duorum saltem testium fide dignorum, iuramento firmata, atque aliis adminiculis roborata, et ex authenticis documentis.

9. Gravitas delicti desumenda est non tantum a gravitate legis violatae, sed etiam a gravitate poenae a lege sancitae, a gravitate doli, et a gravitate damni, sive moralis sive materialis, Communitati illati.

10. Ad effectum, de quo agitur, requiruntur ad minus tria crimina gravia eiusdem speciei, vel, si diversae, talia, ut simul sumpta manife-

stent perversam voluntatem in malo pervicacem, vel unum tantum crimen permanens, quod triplici monitione virtualiter triplex fiat.

11. Ut constet de facto triplicis monitionis, regulariter de hoc afferri debet authenticum documentum. Proinde oportet:

a) ut haec fiat vel coram duobus testibus, vel per epistolam, a publicis tabulariis inscriptam, exquisita fide receptionis vel repudii;

b) ut documentum redigatur de peracta monitione, a dictis testibus subscriptum et in Regestis, vel Tabulario, servandum: vel ut exemplar conficiatur supradictae epistolae, a duobus item testibus pro conformitatis testimonio ante expeditionem subscriptum et in Regestis vel Tabulario pariter asservandum.

12. Defectum resipiscentiae probant novum crimen, post trinam monitionem commissum, vel pervicax et obdurata agendi ratio delinquentis.

13. Superior Provincialis vel quasi-Provincialis Religiosi delinquentis, postquam monitiones et correctiones incassum cesserint, omnia acta et documenta, quae de huius Religiosi reitate exstant, diligenter colliget et ad Superiorem Generalem transmittet, qui ea tradere debet Procuratori Iustitiae, ut ea examinet et suas accusationes, si quas proponendas existimabit, proponat.

14. Accusationes a Procuratore Iustitiae propositae et Processus resultantia accusato notificari debent, eidemque tempus congruum, arbitrio Iudicis determinandum, concedi, quo suas defensiones, sive per se, sive per alium eiusdem Ordinis vel Instituti Religiosum, exhibere valeat; quod si accusatus ipse proprias defensiones non praesentaverit, Curia vel Tribunal defensorem alumnum respectivi Ordinis vel Instituti ex officio constituere debet.

15. Curia seu Tribunal, diligenter perpensis allegationibus sive Promotoris sive Rei, si quidem eas adversari iudicaverit Convento, sententiam expulsionis vel dimissionis pronuntiare poterit; quae tamen, si condemnatus intra decem dies a sententiae notificatione rite ad Sacram Congregationem de Religiosis appellaverit, executioni demandari nequit, donec per eandem Sacram Congregationem iudicium latum fuerit.

16. Non obstante autem appellatione, reus poterit ad saeculum statim remitti a Moderatore supremo vel Abbate Generali, cum consensu sui Capituli vel Consilii, si ex eius praesentia periculum vel gravissimi scandali, vel damni item gravissimi Communitati eorumque alumnis immineat. Interim habitum dimittat et maneat suspensus, si in Sacris constitutus sit.

17. Qui reus fuerit etiam unius tantum delicti, ex quo periculum gravis scandali publici vel gravissimum detrimentum toti Communitati immineat, poterit, etiam a Superiore Provinciali vel Abbate, ad saeculum item remitti, habitu religioso illico deposito; dummodo certo constiterit de ipso delicto et de Religiosi, cui illud imputatur, reitate; et interim instituat Processus ad sententiam expulsionis vel dimissionis ferendam. Qui in Sacris constituti sunt, pariter suspensi maneant.

18. Item contra quaedam delicta censetur veluti lata a iure poena expulsionis vel dimissionis. Quae delicta sunt:

- a) publica apostasia a Fide Catholica;
- b) apostasia ab Ordine vel Instituto, nisi intra tres menses Religiosus redierit;
- c) fuga a Monasterio, suscepta secum muliere;
- d) et multo magis contractus, ut aiunt, civilis, vel attentatio aut celebratio matrimonii, etiam validi, seu quando vota non sint solemnia vel non habeant solemnium effectum.

Sufficit in istis casibus, ut Superior Generalis vel Provincialis cum suo respectivo Consilio emittat sententiam declaratoriam facti.

19. Sententia expulsionis vel dimissionis, quocumque modo lata, si agatur de Religioso in Sacris, illico communicanda erit Ordinario originis et Ordinario loci, ubi ille moratur, aut sedem suam statuere velle dignoscatur.

20. Omnes Religiosi, de quibus agitur, in Sacris constituti, qui expulsi vel dimissi fuerint, perpetuo suspensi manent, donec a competente Auctoritate, post emendationem vitae, dispensationem obtinuerint. Religiosi vel Clerici, non in Sacris, expulsi vel dimissi, prohibentur, quominus ad superiores Ordines adscendant sine venia Sanctae Sedis. Omnes autem expulsi vel dimissi, etiamsi sese vere emendaverint, ad suum vel ad alium Ordinem vel Congregationem admitti non poterunt, absque speciali licentia Sedis Apostolicae.

21. Ad expellendas Moniales, vota sive solemnia sive simplicia in Ordine proprie dicto professas, et ad dimittendas Sorores, quae vota perpetua emiserunt in Institutis Religiosis, exiguntur graves causae exteriores, una cum incorrigibilitate, iudicio Abbatissae vel Superiorissae cum suo Consilio, respective manifestando per secreta suffragia, experimento prius habito, ita ut spes resipiscentiae evanuerit et ex continuis culpis Monialis vel Sororis incorrigibilis damna immineant Monasterio vel Instituto. Causae minus graves requiruntur ad dimittendas Sorores votorum simplicium in Ordinibus Religiosis. Iustae et graves causae probari debent ab Ordinario loci et, si Monasterium Regularibus subiectum sit, etiam a Superiore Regulari. Insuper accedat necesse est confirmatio Sacrae Congregationis, ita ut expulsio vel dimissio ex parte Ordinis vel Instituti, iuridicum effectum non sortiatur, antequam a Sacra Congregatione confirmata fuerit. Solummodo in casu gravis scandali exterioris, Episcopo loci approbante, Monialis vel Soror statim ad saeculum remitti possit, ita tamen, ut Sanctae Sedis confirmatio absque mora petatur.

Quibus omnibus Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae Decimo relatis ab infrascripto Sacrae Congregationis Secretario die octava Martii 1911, Sanctitas Sua Decretum hoc approbare et confirmare dignata est; contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae, ex Secretaria Sacrae Congregationis de Religiosis, die 16. Maii 1911. — Fr. I. Card. Vives, Praefectus. † Donatus Archiep. Ephesus, Secretarius.

Dr. Jos. Tumpach.

Politická dispens od prohlášek před uzavřením sňatku na smrtelné posteli. — *Dotaz:* Kdy bylo vydáno nějaké nařízení vládní o pomíjení všech tří prohlášek pro snoubence, kteří chtějí na smrtelné

posteli uzavřítí sňatek manželský, a jak zní nařízení to? *Odpovědí* k dotazu tomu podáváme toto vynesení c. k. ministerstva vnitra ze 4. prosince 1851 čís. 25.538, jež bylo dáno na vědomí biskup. konsistořím v Čechách přípisem c. k. místodržitelství v Praze ze dne 7. ledna 1852 č. 31.577. Dle vynesení bisk. konsistoře v Hradci Králové z 22. ledna 1852 č. 342 (Kons.-Kurr. z r. 1852, č. 25, str. 205) zní takto: „Aus Anlaß einer vorgekommenen Anfrage hat das Ministerium des Innern gemäß herabgelangtem Dekrete vom 4. Dezember 1851 Z. 25.538—136 in folge Ministerraths-Beschlusses die Verordnung erlassen, daß die Ermächtigung zur Ertheilung der Dispens von dem Eheaufgebote bei einer bestätigten nahen Todesgefahr (§ 86 des allg. bürgerl. Ges.-Buches) in jenen Städten, welche eine eigene Gemeindeverfassung erhalten haben, ohne Unterschied, ob in denselben der Sitz einer Kreisregierung sei oder nicht, dem bezüglichlichen mit den Funktionen der politischen Verwaltung betrauten Gemeindeamte, in allen übrigen Orten aber der politischen Bezirksbehörde, nämlich der Bezirkshauptmannschaft vorbehalten ist“. Nařizuje tudíž tento výnos, že oprávněným úřadem k dispensi politické od tří prohlášek v tomto případě jest jen okr. hejtmanství (resp. v Praze, Brně a jiných městech magistrát); proto též bisk. konsistoř v Hradci Králové ve svém zmíněném výnose z 22. ledna 1852 č. 342 připomněla duchovenstvu, že tím zbaven platnosti onen předpis § 86. ob. obč. zák., dle něhož v případě prokázaného nebezpečí smrti mohl od prohlášek dispensovati místní úřad, a že tudíž žádost předložiti jest vždy jen okr. hejtmanství.

Podobné stanovení o udělování dispense od tří prohlášek má manželský zákon z 8. října 1856 v §§ 38—40, kdež se o našem případě dí: „Aus sehr wichtigen Gründen kann von der Landesstelle, in besonders dringenden Fällen auch von der Kreisbehörde, und wenn eine bestätigte nahe Todesgefahr keinen Verzug gestattet, auch von dem Bezirksamte, oder von der dessen Stelle vertretenden Kommunalbehörde das Aufgebot, in soweit dasselbe von diesem Gesetze gefordert wird, gänzlich nachgesehen werden. Doch müssen die Verlobten von dem Pfarrer, und wo möglich in Gegenwart eines politischen Beamten eidlich betheuern, daß ihnen kein ihrer Ehe entgegenstehendes Hindernis bekannt sei“.

Hledíc k tomuto ustanovení zákona vydala biskupská konsistoř v Hradci Králové dne 30. prosince 1856 č. 9137 (Kons. kurr. z r. 1856, č. 16, str. 119 nn.) o dispensích od prohlášek v § 1. lit. c) ve svém předpise církevního pořádku, jež zní: „Die Dispens von allen drei Verkündigungen wird ertheilt: c) Wenn eine Ehe wegen bestätigter naher Todesgefahr (auf dem Todesbette) zur Legitimation bereits erzeugter Kinder, zur Ehrenrettung einer Person oder zur Gewissensberuhigung des in Todesgefahr befindlichen Brauttheiles geschlossen werden soll“, načež dodává k tomu, se zřetěním ke zmíněnému již požadavku „prokázaného blízkého nebezpečí smrti“, toto: „Da in diesem Falle das Einschreiten um die Aufgebotsdispens bei dem bischöflichen Konsistorium wegen Gefahr am Verzuge unzulässig ist, so ermächtigen Seine Excellenz unser hochwürdigster Oberhirt im Sinne des § 83. d.

A. alle Seelsorger der Diözese, in diesem Falle, wenn die nahe Todesgefahr durch ein ärztliches Zeugnis oder durch den eigenen Augenschein des Seelsorgers bestätigt ist, die Dispens von allen drei Verkündigungen im Namen des hochwürdigsten Ordinariates selbst zu ertheilen“, což platí u nás vůbec; v § 2. nařízení toho pak obsažen předpis o vykonávání manifestační přísahy a podpisu přísežní formule všemi přítomnými.

Ostatně dlužno poukázati též na zákon ze dne 4. července 1872, ř. z. č. 111, jímžto se některé úřední výkony v záležitostech manželských politickým úřadům zemským odnímají a politickým úřadům okresním se přidělují. Tam totiž v § 1. sub 2. a 3. se dí, že politickým úřadům okresním čili c. k. okresním hejtmanstvím resp. v městech statuty obecními nadaných magistrátům přísluší: ... 2.) „promíjeti v okolnostech pilných na požádání všechny ohlášky, pokud to výše jmenovaným úřadům okresním a obecním již nyní nepřísluší, a 3.) rozhodovati v příčině toho, má-li se sňatek manželský vykonati, když se vysvětlí, že jest tu náhlé nebezpečí smrti, kritici list však nebo list narození se nepředloží“.

A což nelze-li politickou dispens od prohlášek při velikém a prokázaném hrozícím nebezpečí smrti jednoho ze snoubenců vyčkati? K otázce té podává odpověď stať obsažená ve sdělení c. k. místodržitelství v Praze ze dne 24. dubna 1885 č. 3231, jež zní takto: „Na dotaz, zdaž se musí nevyhnutelně vyčkati politická dispens ode všech tří pohlášek, než se uzavře sňatek na smrtelné posteli, či zdali výjimkou lze sňatek ten, je-li skutečně nejvyšší nebezpečí smrti jednoho snoubence, uzavřítí, ohláškové dispense nevyčkajíc, jen když přísaha v § 86. ob. obč. zák. nařízená se složí, — vyšlo od vys. c. k. ministerstva vnitra, srozuměvšího se s vys. ministerstvy spravedlnosti, jakož i osvěty a vyučování, vynesení ze dne 9. ledna 1885 č. 6164 v ten rozum, že před uzavřením sňatku na smrtelné posteli po každé třeba jest vyžádati si a dosíci dispens od prohlášek, jest-liže obzvláštní okolnosti vymožení této dispense nezabraňují“.

K tomuto sdělení poznamenává pak výnos k. a. konsistoře Pražské z 5. června 1885 č. 3500 (Ord. list 1885, str. 56), „že jen tenkráté od nařízení toho (o žádání a vyčkání dispense politické před vnesením sňatku) upustiti lze, když jedná se o nebezpečí smrti bez prostředně hrozící a když pro vzdálenost místa by nebylo možno, před uzavřením sňatku vyčkati státního prominutí prohlášek“.

Dr. Jos. Tumpach.

O nynějším stadiu revise Vulgaty podává zprávu kommise k tomu ustanovená. Vysvítá z ní, že pátrání v knihovnách po zapomenutých nebo za stracené pokládaných rukopisech, jakož i methodické srovnání všech důležitých kodexů vyžadovati bude delšího času a většího nákladu peněžitého, než při započetí prací se očekávalo. Práce kommise v posledních dvou letech pokročily značně. Nejdůležitější kodexy v Paříži, Londýně a j. chované byly fotografovány a tvoří již malou biblio-

théku, která umožňuje podrobné studium. Dom Dr. De Bruyne prozkoumal nejznamenitější bibliothéky španělské; ukázalo se, že chovají nad očekávání málo neznámých rukopisův. Také po bibliothékách rakouských podnikl Bruyne výzkumnou cestu. Americký millionář Pierpon-Morgan daroval kommissi nádhernou publikaci kodexu („codex aureus“), jež ve svých sbírkách chová. K uveřejňování předběžných studií má býti založen zvláštní orgán pod názvem „Collectanea biblica latina“, jež by vydáván byl ve volných lhůtách asi v 600 exemplářích. Ve zmíněné zprávě kommisise podány jsou seznamy nadepsané „Elenchus Codicum, qui photographice descripti sunt“ a „Elenchus Codicum, qui cum Bibliis impressis collati sunt“, dále jest tu pojednání „Note upon the present state of the Vercelli Gosfals“ a posléze seznam osob a korporací, které poskytly hmotnou podporu na výlohy spojené s pracemi kommisise.

Dr. *Ant. Podlaha*.

Jak se má udělovati apoštolské požehnání po kázání? —

Posv. Sboru obřadnímu byl předložen následující dotaz: „Quibusdam in Brevibus, quibus fit sacerdotibus potestas, in fine concionum benedictionem, cum Indulgentiae plenariae favore, populo impertiendi, edicitur id fieri debere cum Crucifixo, iuxta ritum formulamque praescriptam; nunc quaeritur, quinam sint hi ritus et formula adhibendi?“ K dotazu tomu dána byla dne 11. května 1911 následující odpověď: „Unicum signum crucis cum Crucifixo, adhibita formula: »Benedictio Dei Omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat super vos, et maneat semper«. R. Amen.

Dr. *Jos. Tumpach*.

O průkazu smrti mužů, kteří ve válce rusko-japonské r. 1905 bojovali a jichž manželky hodlají uzavřítí sňatek nový. — Z diecese mohylevské v Rusku předložena byla posv. Kongregaci svátostné dvojí otázka, speciální a všeobecná: první týkala se Marty Ondzulové, která od bitvy u Mukden (dne 22. února 1905) o muži svém, tamtéž bojujícím, žádné zprávy neobdržela a nyní v nový sňatek vstoupiti hodlá, druhá pak měla za účel, vyvolati direktivu, jak by se mělo jednati v jiných podobných případech. Posv. Sbor. svátostný obíral se důležitou otázkou tou dne 16. prosince 1910 v plenární schůzi, v níž také na obojí dotaz byla dána žádaná odpověď. Zní pak takto: „Reverendus Vicarius Capitularis Mohilovien., die 6. mensis Martii anno 1909, huic S. C. quae sequuntur obtulit preces: „Iacobus Ondzul, tempore belli Russico-Iaponici, pugnae apud civitatem Mukden, die 22. Februarii 1905 interfuit, et prout ex adiecto testimonio potestatis militaris patet, in eadem pugna absque ulla notitia periit. Nunc uxor eius, Martha Ondzul, credens virum suum in proelio fuisse occisum, novas nuptias inire vult. Cum tamen mors Iacobi Ondzul, quamvis probabilissima, incerta nihilominus remaneat, hinc iuxta Instructionem S. C. Inquisit., die 13. Maii 1868 datam, negotium decisioni Sanctae Sedis Apostolicae submitti debet. Quia vero casus similes quamplurimi habentur, etenim eodem bello, praesertim in pugnis prope Mukden et Lao-Yan, copiae Russicae, acie turbata a copiis Iaponensibus, sese retrahentes, plurimos perdidierunt

militēs, qui dein, a Iaponensibus nulla habita cura nominum occisorum, turbatim sepeliebantur, quō factum est ut nunc de permultis militibus, qui proeliis interfuerant, nullae habeantur notitiae, hinc infrascriptus Vicarius Capit. Mohilovien. ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, humillime orat, ut Sanctitas Vestra benignissime declarare dignetur:

„1.º Utrum dictae Marthae Ondzul novas nuptias inire liceat; et

„2.º Quid faciendum in aliis casibus similibus“.

Quibus precibus adiectum est militaris officii testimonium ut sequitur:

„Ministerium rebus bellicis gerendis praepositum — Praetorium maius — Specialis sectio pro colligendis notitiis de occisis et vulneratis militibus in bello cum Iaponia. — Specialis sectio Praetorii maioris praesentibus nuntiat, iuxta relationem Praefecti legionis 100^{ae} Ostroviensis, Iacobum, Iacobi filium, Ondzul, e militibus copiis subsidiariis annumeratis, ad arma vocatum, in pugna prope civit. Mukden die 22. Februarii 1905 absque ulla notitia periisse, et dispositione, eodem anno N. 57 legioni data, ex elencho militum legionis esse expunctum. Sectionis Praefectus, Belli-dux-legatus Smorodsky. — Praefectus legionis Kalugin“.

Ad quam rem, cum nempe agitur de probando obitu alicuius coniugis, ut transitus ad alias nuptias permitti possit, constat quam caute sacri canones procedendum esse iubeant. Exigitur enim quod de morte coniugis certo constet, ut cap. 2. De secundis nuptiis, vel quod de ipsa morte certum nuncium recipiatur, cap. 19. De sponsalibus et matrimoniis; ideoque authenticum documentum de obitu exquiri debet. Quod si haberi nequeat, testium depositionibus supplendum est; his vero deficientibus: „Probatio obitus ex coniecturis, praesumptionibus, indiciis et adiunctis quibuscumque tam sedula certe et admodum cauta investigatione curanda erit, ita nimirum, ut pluribus hinc inde collectis, eorumque natura perpensa, prout scilicet urgentiora vel leviora sunt, seu propiore vel remotiore nexu cum veritate mortis coniunguntur, inde prudentis viri iudicium ad eandem mortem affirmandam probabilitate maxima seu morali certitudine promoveri possit“, prout loquitur Instructio S. C. S. Officii data anno 1868, quae incipit: „Matrimonii vinculo“.

Neque civilis legis provisiones locum requisitae moralis certitudinis tenere possunt; quae quidem provisiones secundum suos cuiusque populi atque aetatis mores sunt constitutae. Revera praefatum S. Off. ad dubium: „Utrum provisiones legis civilis de absentibus coniugibus locum certitudinis moralis de eorum morte tenere possint, ac consequenter utrum derelicti coniuges, perfectis et impletis istis provisionibus, aliud matrimonium legitime contrahere valeant,“ die 28. Iunii 1865 Vicario Apostolico Pondicheriano reposuit: „Iuxta expositum, Negative, et expendendos esse casus particulares ab ipso Vic. Apost. iuxta Instructionem, quae eidem communicatur“.

Atque haec ipsa S. Congr. de disc. Sacr. in causa Messanen. seu Rheginen., Praesumptionis de morte, diei 12. Martii 1909, quoad incolas Siciliae et Calabriae, qui terraemotu diei 28. Decembris 1908 disparuerant, et de quorum morte potestas civilis testimonium dederat, proposito dubio: „An et quomodo providendum“, in plenario con-

ventu respondit: „Expendendos esse ab Ordinario casus particulares, iuxta Instructionem „Matrimonii vinculo“, a S. C. S. Officii datam anno 1868“.

Verum ad moralem certitudinem in re gignendam argumenta depromi quoque possunt ex actis a civili Tribunali confectis, examine super ipsis instituto, prouti S. Off. die 6. Februarii 1861, respondit: „Argumenta etiam desumi possunt ex actis a Tribunali civili confectis, et deinde super illis instituto examine, ubi nihil contrarium reperiatur, ab Ecclesiastica potestate fieri debet sententia, qua declaratur satis constare de obitu personae, de cuius existentia inquiritur“.

Et in praesenti casu militis Iacobi Ondzul, quamvis acta non exarata fuerint a Tribunali civili, attentis tamen circumstantiis, peculiari vi pollet documentum de morte Iacobi, quod edidit specialis sectio pro colligendis notitiis de occisis et vulneratis militibus in bello cum Iaponia.

Quod autem spectat casus, quodammodo similes, militum qui in proelio cecidisse praesumebantur, afferri potest responsum S. O., datum die 27. Apr. 1887 quoad Iosephum N., qui anno 1870 ad bellum profectus, in proelio ad civitatem S. Quintini, die 19. Ian. an. 1871 commisso, disparuit, ut constabat ex litteris Ministri qui militiae praeerat, neque ex eo tempore ulla fama de eo audita fuit, ita ut Tribunal civile sententiam de eius obitu pronuntiaverit. Addendum, quod Iosephus pactum cum septem ex suis sociis iniverat, ut post proelium in eundem locum convenirent, solusque e conventu abfuit. Et Suprema S. Cong. reposuit: „Dummodo ex authenticis documentis et ex testibus fide dignis saltem summarie et extraiudicialiter constet non solum de iis, quae ab Episcopo exprimuntur, sed insuper Iosephum N. sincero animo prosequutum fuisse uxorem et liberos, neque ullam adfuisse causam, quare eos desereret, permitti posse oratrici, ut matrimonium ineat cum Ludovico N.“.

Et quoad uxores militum, qui proelio de Adua anno 1895 interfuerant, et quorum nulla notitia supererat, non obstantibus investigationibus a Gubernio peractis, eadem S. Congr. die 20. Iulii 1898 rescripsit: „Dummodo agatur de viris qui certo adstiterunt pugnae de Adua, et peractis opportunis investigationibus, indubitanter dignosci nequeat, an vir reapse mortuus ceciderit, attentis specialibus circumstantiis in casu exposito occurrentibus, ex valida praesumptione obitus, Ordinarius permittere poterit transitum ad alias nuptias“.

Circa igitur preces Vicarii Capitularis Mohiloviensis, quas supra retulimus, in plenariis Comitibus H. S. C., habitis die 16. Decembris 1910, proposita sunt dubia:

I.^{um} An Marthae Ondzul permitti possit transitus ad alias nuptias in casu.

II.^{um} An et quomodo providendum sit in aliis casibus similibus.

Ac re mature perpensa, EE. PP. respondendum decreverunt:

Ad I.^{um} Affirmative.

Ad II.^{um} Applicandum esse responsum a S. Officio datum die 20. Iulii 1898 quoad viros, qui adstiterunt pug-

na e de Adua*). — D. Card. Ferrata, Praefectus. Ph. Giustini, Secretarius.
Dr. Jos. Tumpach.

Kontrolní shromáždění vojenská mohou se sice konati v neděli i svátek, „nesmějí však ve městech s několika kostely počínati ve dnech těch před 10. hodinou, v jiných místech pak teprve po skončení hlavních služeb Božích. Rušení veřejné bohoslužby budiž se naprosto vystříháno“. Tak zní odst. 4. al. 3. § 45. evidenčních předpisů pro c. k. zemskou obranu, vydaných při zem. zákonníku království českého 1888, příl. k částce XVI., a v nařiz. ministerstva zemské obrany ze dne 28. listop. 1890 č. 207, jímž se ve skutek uvádí zákon ze dne 11. dubna 1889, ř. z. č. 41, o zavedení nového branného zákona.
Dr. Jos. Tumpach.

Konkursy na uprázdněná místa katechetská mají býti oznamovány též biskupským ordinariátům. Neboť vynesení c. k. zemské školní rady z 12. srpna 1874 č. 14.632 (Věst. vlád. část XI. č. 43, vyd. 30. září 1874) výslovně dí: „K žádosti arcib. Ordinariátu v Praze, předložené podáním ze dne 3. července 1874 č. 5129, ukládáme c. k. okresní školní radě, aby budoucně konkursy, případně edikty k obsazení míst katechetských, spojených se služným platem neb s remunerací, též dotyčným ordinariátům oznamovala.“
Dr. Jos. Tumpach.

Rozvod a věno manželčino. Dle rozhodnutí c. k. nejvyš. soudu ze dne 22. listopadu 1910 č. 895 nesprošťuje se při pouhém rozvodu manželův od stolu a lože zřizovatel věna povinnosti, by věno manželčino manželovi vyplatil, byf bylo manželství rozvedeno z viny manželovy. Dr. Tumpach.

Z Dědictví sv. Prokopského. Při letošní valné schůzi ředitelstva dne 29. listopadu odbývané zvolení byli opět za členy jeho P. T. vsdpp.: předsedou metrop. kanovník, prelát Dr. Josef Tumpach, jednatelem kanovník Edv. Šittler, členy velmistr Frant. Marat, kanovník Dr. Karel Kašpar a dvor. rada prof. Dr. Frant. Kryštůfek. — Letošní podíly se právě dotiskují a počnou se ještě koncem roku expedovati. Jest to kniha vp. Smolíka C. SS. R. „O modernismu“, dílo to, které bylo počtено cenou Karlachovou a informuje výborně o důležité této otázce, o níž naše theologická literatura samostatné práce nám doposud nepodávala. Mimo to je druhou podílní knihou spis sv. Augustina „Rukověť pro Vavřince čili Kniha o víře, naději a lásce“, v překladu vdp. faráře Klem. Kuffnera. Jakmile se počnou tyto podíly expedovati, bude o tom podána zpráva v novinách; proto žádají se p. t. členové, aby dříve o zaslání podílů nedopisovali. Také jubilejní spis, kterým bude obsáhlá, od Dra Jos. Tumpacha a Dra A. Podlahy sepsaná „Bibliografie české katolické literatury náboženské“, již jsme doposud tak postrádali a která bude vítanou pomůckou nejen duchovním, ale i všem literárním pracovníkům, značně již postoupil a celá řada tiskových archů jest již hotova. — Ředitelství, majíc na paměti nezbytnou potřebu vědeckého spisu o M. Janu Husovi a jeho době, který by byl založen na výsledcích nového badání vědeckého a studiích archivních, snažilo se získati výborného pracovníka, který by se v tuto práci uvázal. Snaha ta se potkala péčí starosty „Dědictví“ Dra Jos. Tumpacha, který o věci zahájil jednání hned počátkem srpna t. r., s výsledkem. Vědecký pracovník o době husitské uvolil se spis takový napsati, tak že bude možno jej vydati jako podíl na rok 1915, tak aby začátkem roku 1915 octnul se v rukou veřejnosti. — Podílem na příští rok bude první část druhého dílu „Mra v o u k y“ od prof. Dra Ant. Vřešťála, jakož i spis Dra A. Podlahy „Dějiny církve katolické v Čechách v XVIII. století“. Ježto pak se ředitelství postaralo, aby zbývající ještě obory theologické, které v knihách Dědictví doposud zastoupeny nebyly, od povolanych pracovníků byly zpracovány, bude tak v dohledné době bohoslovná naše literatura řádně doplněna. Upozorňujeme, že se členem Dědictví stává, kdo složí jednou pro vždy 80 K buď najednou, nebo v ročních lhůtách.

*) Viz ČKD. 1899, str. 265.

Kdo se přihlásí ještě letos, obdrží podíly letošní a mimo to ještě některou knihu z podílů starších. Přihlášky ty jsou tím výhodnější, že za letošní rok 1911 obdrží členové tři knihy: dvě podílové, a jubilejní. Přihlášky členů přijímá pokladník vldp. ředitel kn. arc. semináře Jan Řihánek v Praze-I., č. 190.

— L I T E R A T U R A —

Johannes Jørgensen: **Poutnikova kniha**. Z dánštiny přeložil Dr. *Karel Vrátný*. V Praze 1910. Cena K 2.50.

Byla to jen neznalost české naší literatury katolické, když H. Hackenschmied v úvodu ke svému překladu Jørgensenovy „Trávy“ napsal, že Jørgensen jest v písemnictví českém „homo novus“. Člověka překvapuje tato neznalost domácí literatury naší, neboť z překrásných, psychologicky jemně propracovaných a přece tolik pravdivých a prostě podaných prací Jørgensenových mnoho u nás překládal Fr. Dohnal, Ignác Zapletal a K. Vratný. Poslední z nich vydal loňského roku nákladem revue *Meditace* krásně vypravenou publikaci obsahující překlad rozkošné knihy Jørgensenovy: „Poutnikova kniha“. Kniha poutnikova je výsledek a souhrn dojmův a reminiscencí z cesty po místech posvěcených kroky sv. Františka. Greccio, Fonte Colombo, La Foresta, Poggio Bustone, Foligno, Assisi, Rivo Torto, Cortona, hora Alvernská. Jako zbožný poutník obchází Jørgensen všechna ta místa a města, městečka a údolí, osamělé kláštery a ještě osamělejší hory, a cestou vypravuje vám svým prostým, delikátním stylem rozkošné historiky, dojemné legendy a podivuhodné skutky ze života sv. Františka, nebo suggeruje vám náladu tichých cell, olivových hájův a chudíčkových chrámů františkánských, časem svede vás k úvaze o věčných a drahocenných pravdách křesťanských, aneb nalezne příležitost, aby zodpověděl přesvědčivým způsobem otázky a pochybnosti, jež zvláště mučí srdce moderního člověka. Jako krůpěje rosy, tak padají vám do duše vroucí, prostě vznešená slova františkánského mnicha Padre Angela, opět a opět budete otvírati rozkošnou tu knihu, abyste si přečetli Jørgensenovo suggestivní líčení večerní hodinky v Grecciu, jitra v Assisi, nebo Františkova loučení s horou Alvernskou. Ještě dlouho po přečtení zníti bude vaší duši jako truchlící zvony stále se opakující: „S Bohem, s Bohem, všichni, s Bohem horo, s Bohem horo Alvernská, s Bohem horo andělská, s Bohem drahá, předrahá horo“... Nemáme ani dosti slov, jimiž bychom doporučili krásnou knihu Jørgensenovu nejen všem přátelům zdravé poesie, nýbrž zvláště také naší inteligenci, mládeži středoškolské. Naleznou v ní cestu ku pravdě a pokoji a zároveň i příležitost poznati, kterak duch, vynikající jako maják vysoko na naše literáty, básníky a spisovatele české, mužně vyznává: *Credo in unam, sanctam ecclesiam catholicam*. Jsme vděční panu překladateli Dru Vrátnému, že svým bezvadným překladem dal nám knihu, jež nejen po stránce ideové, nýbrž i formální zasluhuje největší pozornosti a hojného rozšíření.

Bohumil Stašek.

O nebi. Napsal P. *Frant. Žák*. T. J. Cena K 3. Praha 1911. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrby.

Spisovatel tohoto věroučného pojednání není v české literatuře bohovědné neznámý. Vydal veršem „Životy svatých“, sepsal sbírku kázání „O Bohu a jeho vlastnostech“, „Sedmero hlavních hříchů“, uveřejnil dogmatickou studii „O modlitbě prosební“ a j. Pojednání „O nebi“ třeba uvítati s povděkem. V české literatuře nemáme mnoho podobných monografií, jež by jednotlivé věroučné pravdy obšírněji a hlouběji podávaly. A v době naší jež až příliš se ponořuje do prací, starostí a zájmů vezdejších, jest přece nad jiné třeba, aby byl i moderní člověk upomenut, že „když bude stánek náš pozemský tohoto přebývání zbořen, máme za něj stavení od Boha, přibyté rukou sdělaný, věčný v nebesích“ (2. Kor. 5, 1), který jest nám již zde na zemi hledati tím, že „naše obcování jest již nyní v nebesích“. (Filip. 3, 20.)

Spisovatel vylíčil v úvodě, v čem záleží řád přirozený a nadpřirozený a kterak tento nad onen vyniká, rozděljuje celou látku ve dva oddíly: I. Jsoucnost nebe a II. Podstata nebe. 11 kapitol I. dílu věnuje základním pravdám, na nichž jsoucnost nebeské blaženosti spočívá. Kapitoly: Každý člověk chce býti šťasten (1), V čem záleží dokonalá blaženost (2), V čem hledali mnozí blaženost (4, 5, 6), Také vnitřní dobra duše nejsou cílem lidského žití (7), Také pokrok není největším dobrem a cílem (8) atd. jsou zajímavé jak obsahem tak i zpracováním. Autor nerozebírá těchto životních otázek pouze výroky z Písma a z literatury patristické a bohoslovecké, jak středověké tak i novější, nýbrž všímá si též názorů filosofů, badatelův a básníkův. Uvádí nejen názory svým vývodům příznivé, nýbrž i protilehlé, jež břitce vyvrací (viz kap. 8. Pokrok není největším dobrem a cílem). Právě proto poskytne studium tohoto pojednání hojného a vděčného materiálu, jehož může kazatel, katecheta, řečník a každý seriosní intelligent případně použiti. Vyzařuje z těchto kapitol až příliš jasně, že poslední cíl člověka nemůže býti hledán nikde jinde, leč v Bohu.

V II. oddílu, jenž jest rozdělen ve 30 kapitol, obírá se spisovatel věroučnými pravdami, jimž vždy duše spekulativní věnovaly nejlepší síly, jako: Nebe — místo (1), Blaženost záleží ve spojení s Bohem (2), Život věčný (4), Blaženost věčná záleží v jasném vidění Boha (6), Mimo patření na Boha k blaženosti třeba také lásky a radosti (7). Autor snad až příliš všímá si sporných otázek bohoslovných (kap. 8.) a nevyhýbá se ani věcem subtilním (kap. 14), chtěje se hluboké spekulace bohoslovných spisovatelův aspoň dotknouti (str. 153). Snad by bylo účelu pojednání lépe posloužilo, kdyby právě tyto samy sebou těžké a tajemné náměty byl podal stručněji.

V celé práci jest patrna úsilovná snaha, podati rozpravu důkladnou a pokud možná jasnou. Píle, již spisovatel sbíraje případné doklady z tak rozsáhlé literatury vynaložil, zasluhuje uznání a ocenění. Výrazy a úsloví tu a tam poněkud neobvyklé lze

snadno omluviti tou okolností, že nemáme dosud v češtině ustálené terminologie, jež by věrně vyjadřovala hluboké a přesné pojmy scholastické. Pojednání P. Žáka přejeme hojného rozšíření a doufáme, že spisovatel i jiné stati z eschatologie podobně zpracuje a uveřejní.

Dr. R. Špaček.

Současný zázrak. (Petr de Rudder.) Napsal *Alfred Deschamps* T. J., doktor lékařství a přírodních věd. Dle čtvrtého vydání s povol. spisovatelovým přeložil *Fr. Vaňous*. „Hlasů katol. spolku tiskového v Praze“ roč. 41, čís. 4. V Praze 1911. Cena 70 h, poštou 75.

Prozřetelnost Boží věřícím nejen usnadňuje víru, nýbrž podává i časové zbraně. Sem patří i nápadný zázrak, který se udál r. 1875 v Belgii. O náhlém uzdravení osmileté zlomeniny nohy dělníka Petra de Rudderera vyšla důkladná zpráva r. 1899 ode tří lékařů v „Revue des Questions scientifiques“ a vydána pak i ve zvláštní brožuře. Jeden z oněch tří lékařů, Dr. Deschamps, uveřejnil pak populární spisek, jehož český překlad pořázen jest od (Američana) Fr. Vaňouse. „Katolický spolek tiskový“ tímto spiskem prokázal velikou službu všem pravdu hledajícím. Všechny obvyklé námitky proti zázrakům jsou tu výborně vyvráceny. Doporučujeme vřele spisek tento katolickým spolkům i knihovnám, a doporučujeme i „Hlasy katolického spolku tiskového“, přejeme jim velkého rozšíření. Čím většího „Hlasy“ najdou rozšíření, tím více se i zdokonalí. (Členský příspěvek a předplatné nečlenů obnáší ročně i s poštovní zásilkou 2 K. Přihlásiti se lze v Cyrillo-Meth. knih. G. Francla v Praze I. Melantrichova ul.)

J. Řihánek.

L' Avenir du Christianisme. Première partie. Le Passé chrétien. Tom I.—V. Per *Albert Dufourcq*, professeur à l' Université de Bordeaux. Troisième édition entièrement refondue et considérablement augmenté. Paris 1911. Libraire Bloud et Cie. Cena jednotlivých svazků po 3 fr. 50 c.

Dílo, jež nedávno Albert Dufourcq, professor na université v Bordeauxu, uveřejnil pod názvem *L' Avenir du christianisme*, setkal se s neobyčejným úspěchem, tak že bylo potřeba v krátké době uspořádati další jeho vydání. Toto nové vydání rozpočteno je na několik svazků, z nichž svazky posud vydané věnovány jsou: První epoše východní: srovnávacím dějinám náboženství pohanských a náboženství židovského, až do doby Alexandra Velikého. V tomto svazku autor ukazuje, že náboženství pohanská v jistých kusech blíž se náboženství židovskému. Ideje, jež charakterisují monotheismus hebrejský, vyskytují se rozptýleny v náboženstvích egyptských nebo semitských a v naukách orfismu: jednota, svatost, transcendence Boha, eschatologie, theorie hříchu dědičného. To je jisto. Rovněž však je jisto, že tyto vznešené ideje tu a tam stýkají se v nich s obscenitami a pošetilostmi. že náboženství pohanská nezhostila se nikdy toho kalu, a že na-

opak dějiny židovské dosvědčují zřejmý pokrok doktrinální. I když vypůjčuje, duše židovská přetvořuje hluboce své vypůjčky, tak že poměr náboženství pohanských a židovského lze vyjádřit slovem: různost, divergence.

Další dva svazky, tvořící jeden celek, obsahují dějiny založení církve od Alexandra Vel. až do císařů z rodu Severova. Je to doba, kterou Dufourcq označuje jako dobu synkretismu, v níž poměr mezi náboženstvími pohanskými a náboženstvím židovským lze označit slovem konvergence. Revoluce náboženská, sv. Petr a apoštolové, to jsou předměty, jež autor studuje ve svazku druhém. Svazek třetí vykládá dějiny prvotní po křesťanství, t. j. dílo sv. Pavla, sv. Jana, sv. Irenea. V přímé spojení uvéstí založení církve s činností a myšlenkou Ježíšovou, s rozšířením židovství a přeměnou pohanství od dob Alexandrových, toť snaha autorova. Jen za této podmínky lze dle něho pochopiti dané faktum, pokřesťanění světa.

Svazek IV. a V. obsahují epochu střeozemní: dějiny církve od století III. až do století XI., a to tak, že svazek IV. mluví o životě křesťanském ve III. a IV. století, dále o myšlence křesťanské a o křesťanství a Byzantincích ve století V. až VIII., svazek pak V. líčí, jak církev, jež se zdála sdíleti pád říše římské, se zaštěpuje na západě, kde národové barbarští zdají se ji dusiti, kde však ve skutečnosti připravuje svoje trvalé vítězství.

Spis Dufourcqův není tak systematickým líčením dějin církevních jako spíše syntese. Autor opomíje nepatrných jednotlivostí, klassifikuje události dle jejich vztahu a závislosti, snaží se podat je v souvislosti a pozorovati v jejich postupu. Při tom odmítá metodu čistě popisnou, která činí z dějin církevních suchou nomenklaturu, a neméně také příliš svobodářský postup historiků, kteří pod záminkou syntesy upadají do libovůle a fantazie. Ač nemožno vždy a ve všem s názory autorovými souhlasiti, přece spis, podává nové hlediska, skýtá čtenáři mnohonásobného poučení. Vítanou je v něm také hojná bibliografie.

Dr. Jos. Samsour.

Aberglaube und Seelsorge mit besonderer Berücksichtigung des Hypnotismus und Spiritismus von Dr. *Franz Walter*, Professor der Theologie an der Universität München. 4—6 Tausend. 2. vermehrte Auflage. Paderborn 1911. Druck und Verlag Ferdinand Schöningh. Cena 2 K 60 h.

Přítomný spis tvoří X. a XI. svazek chvalně známé Schöninghovy sbírky *Seelsorger-Praxis*, v níž vyšla již řada spisů praktických, speciálně pro kněze v duchovní správě působící určených. Autor, známý již řadou spisů z oboru morálně-sociálního, pojednává v něm obsírně o předmětu, který vždy vyvolává zájem a zvědavost naši buď, o pověře, jak se v moderních formách objevuje, zejména se zvláštním zřetelem k hypnotismu a spiritismu. V osmi kapitolách pojednává o svém předmětu. V první

ukazuje, kterak pověra protiví se rozumu, víře a poctě Boží, v druhé jedná o pověře s hlediska řádu přirozeného; zajímavé jsou tu vývody autorovy o druzích této pověry, jako na př. o snech. Třetí kapitola vede nás k hlavnímu předmětu spisu, k magnetismu a hypnotismu, kdežto čtvrtá mluví o pověře vzhledem k řádu mimo-přirozenému. Pátá je věnována posouzení spiritismu, šestá pověře v příčině řádu nadpřirozeného. V sedmé podává autor pokyny pro praktické duchovní správce. Úplně nová je kapitola poslední: „Pověra a velkoměsto“. Také v předchozích kapitolách autor vzhledem na pokroky badání na poli okkultistickém a spiritistickém provedl různé změny. Dílo lze každému duchovnímu správci vřele doporučiti. Walter je pro tento tak temný obor vůdcem spolehlivým. Zejména schvalovati možno jeho zdravý, střízlivý úsudek v otázkách, které učenci, a také theologové, různě řeší, jako na př. při pokusech vysvětliti hypnotismus a spiritismus. Vzhledem k tomu, že potřeba dnešní doby vyžaduje vážného studia spiritismu, jakož i poučení o jeho zjevech, především však o jeho mravní a náboženské povaze pro nejširší kruhy, právem věnována tomuto největší pozornost. Duchovním správcům, zvláště ve větších městech, studium spisu Walterova poskytne mnoho vzácných praktických pokynův.

Dr. Jos. Samsour.

Joh. Bapt. Scaramelli S. J., Geistlicher Führer auf dem christlichen Tugendwege. Anleitung zur Askese. Bearbeitet von einem Priester der Gesellschaft Jesu. 5. Auflage. 2 Bde. Regensburg 1911. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena nev. výtisku 5 M 40, váz. 8 M 40.

Scaramelli náležel bez odporu k oněm spisovatelům asketickým, jejichž díla od znalců nejvíce jsou ceněna. Třicetiletá apoštolská činnost, poskytla mu příležitosti, nahromaditi si bohatý poklad vědomostí a zkušeností na poli duchovního života, jež po přednosti uložil ve svém *Directorio ascetico*, v pravdě klasickém to spisu literatury asketické. Spis tento napsal Scaramelli zvláště pro kněze, kterým měl býti bezpečným vůdcem, aby duše po cestě pravé křestanské dokonalosti vedli. Podstatu křestanské dokonalosti, jež v lásce k Bohu a bližnímu záleží; všeobecné prostředky a překážky dokonalosti jakož i ctnosti ji připravující, toť, o čem spisovatel způsobem rovněž tak prostým jako zdařilým pojednává. Přednost Scaramelliho záleží v tom, že pojednává o asketice v pořádku systematickém, rovněž tak vzdálen: od nerozvážného upřislišování, jako sentimentální nabubřelosti, jednoduše a střízlivě, důkladně a zdařile na bezpečném základě theologie dogmatické s hojným použitím Písma sv. a asketických spisů sv. Otcův. Má však také Scaramelli jisté slabosti. Odezírajíc od rozvláčnosti, ve které řeč jeho plyne, a od mnohých opakování, s kterými jednotlivé oddíly uvádí a končí, běře četné příklady, jež vyložené nauky mají vysvětliti a doporučiti, zvláště rád bez kritické volby ze života starých Otcův a kronik středověkých klášterův. Bylo proto

šťastnou myšlenkou vydati dílo jeho ve stručnější úpravě a s vynecháním mnohých vypravování dnešní povaze doby méně vyhovujících. Tímto způsobem máme *Direttorio ascetico*, jež dříve 4 svazky obsahovalo, ve dvou svazcích, které po odstranění vad spisovatelových jeho přednosti podržují a v příjemné formě úplnou asketiku, která je přes různá zkrácení jednolita, podávají. Dílo může každému, kdo po dokonalosti touží, zvláště však zpovědníkům a duchovním vůdcům, pro něž především bylo pracováno, prokázati výborné služby.

Dr. *Jos. Samsour*.

Der Leib und sein Recht im Christentum. Eine Untersuchung des Verhältnisses moderner Körperkultur zur christlichen Ethik und Askese. Von *Franz Walter*, Doktor und Professor der Theologie an der Universität München. Donauwörth. Verlag der Buchhandlung Ludwig Auer. Cena 12 M.

Doba přítomná nevede pouze „boj o duši,“ o její existenci, povahu immateriální a nesmrtelnost; do páličivého boje názorů světových strženo bylo také *tělo*, jeho oceňování a péče. A právě na poli kultury těla činí moderní ethika, naturalismus a monismus prudké výtky křesťanství. Že církev tělem pohrdá, že zavrhuje každé rozumné pěstování těla, považuje se za věc, jež sama sebou se rozumí, jež nepotřebuje důkazu. Světu se vyhýbající asketický ráz křesťanského názoru světového vede prý ku zneuznávání a potlačování práva lidského těla a k pohrdání požadavky hygienickými a gymnastickými. V očích věřícího křesťana je prý tělo čímsi hříšným, tělesná krása v přírodě a umění šalbou pekla. Křesťanský názor světový ukázal prý se pro rozvoj zdravotní velkou překážkou. Zejména jsou prý dějiny askese jediným velikým důkazem, že křesťanství vůči tělu a jeho potřebnému pěstění staví se nepřátelsky. V zuření proti tělu a zdraví spatřuje prý asketa ideal mravní dokonalosti a důkaz svatosti. Ano naturalismus přímo se tváří, jako by byl objevitelem a osvoboditelem v křesťanství zneuznaného a týraného těla.

Proto s povděkem uvítati dlužno přítomný spis mnichovského profesora mravovědy Dra Františka Waltera, v němž objasňuje poměr křesťanství k tělu a jeho právu. Spis rozdělil autor na dva díly. V dílu prvním, nadepsaném: „Tělo a křesťanství“, pojednává o oceňování tělesného života v křesťanství; zde především mluví o křesťanské morálce a kultuře těla, po té o domnělém pohrdání těla křesťanstvím, dále o těle jako o organu duchovního a mravního života a jeho významu v říši vykoupení a posvěcení, jakož i o pěstování života tělesného v křesťanství, o askesi, její podstatě a účelu, o askesi a hygieně, o askesi a sexuálním životě a konečně o tělu a moderní kultuře.

V druhém dílu jedná o rozličných způsobech péče o tělo. Zde obsaženy jsou obšírné a zajímavé kapitoly o výživě člověka, o oděvu, o přšbytku a zotavení. Autor všímá si všude moderních otázek, jak svědčí na př. obšírná stať o vegetarianismu, o alko-

holismu, o moderním kultu nudy, o nuditě v umění, o moderních sportech, o významu cestování, o požitku uměleckém, o divadle atd.

Není nám možno, bohužel, byť i jen stručně načrtnouti bohatý obsah velezajímavého spisu. Tolik však poznamenáváme, že autor přesvědčivými důkazy obhájí křesťanský názor v příčině těla a jeho práv a ukazuje, kterak náboženství a zbožnost i na poli zachování života tělesného jsou prospěšny. Skýtají tělu namnoze účinnou ochranu, nejúčinnější praeventivní prostředky proti nemoci a chorobě. Z křesťanství prýští zdroje života a radosti, které se dotýkají i tělesné stránky člověka, ji zúrodňují a občerstvují, jež člověka chrání, aby se nestal nevrlým a hypochondrem. A zvláště ve dnech nemoci osvědčuje se křesťanství vynikajícím ošetřovatelem a lékařem, který pozemského lékaře účinně podporuje. Křesťanství zaplašuje od lůžka nemocného mrzutost a malomyslnost, a mírní bolesti důvěrou, a radostným pohledem na odměnu věčnou.

Křesťanství chrání mocně sílu a život člověka proti nebezpečnostem, jež vznikají z nevázanosti a požívačnosti, a odměňuje jej výhodami, jež vznikají ze střídmosti, čistoty a lásky k pořádku. Byť i jednotlivé rysy z dějin askese zdánlivě dokazovaly opak, zvláště jsou-li líčeny bez historické souvislosti a zvětšovány, v celku vzato nezná křesťanství žádného nepřátelství proti tělu. V náboženství křesťanském je o tělo a jeho zdar dobře postaráno, tělo je v něm povýšeno k důstojnosti, jaké mimo křesťanský názor světový i přes nejhorlivější pěstění nikde se netěší. Padát na tělo paprsek z říše Boží. Přes zdánlivé mlčení nesmýšlí křesťanství o tělu nízce, nýbrž váží si ho a jeho významu pro úlohu člověka způsobem mimořádným. Chrání jeho práva a hájí ho proti nepřátelům, kteří sice smyslům lichotí, ale o jeho zkázu usilují. Jakým právem odvažují se ještě odpůrci morálky křesťanské deklamovati o radosti životní, o radosti v povolání a o pěstění těla, uváží-li se, že v posledních 50 letech sebevraždy v Evropě o 400 % vzrostly a v Německu samotném každým rokem přes 1200 lidí život odhazuje. Nikoli, Kristus a křesťanství nejsou popřením života, nýbrž nejvyšším kladem života.

Spis, v němž autor ukazuje na každé stránce obdivuhodnou znalost moderní literatury, možno jako skvělou apologii křesťanství po stránce morální co nejlépe doporučiti. Dr. *Jos. Samsour*.

Gelegenheitsreden. Begründet von *J. Ev. Zollner*, w. Beneficiat in Reisach, und *Jos. Ziegler*, w. geistl. Rat und Stiftsdekan. Unter Mitwirkung mehrerer kath. Geistlichen herausgegeben von *Franz Xaver Aich*, Dekan in Attenhofen bei Mainburg. Fünfter Band. Regensburg 1911. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena 4 M.

J. Ev. Zollner je znám jako jeden z nejpřednějších kazatelů doby novější. Jeho kázání těší se posud oblibě a jsou hojně používána. Přítomný svazek podává řadu řečí příležitostných, jež skýtají kazateli hojnost dobré a vítané látky pro nejrůznější příležitosti. Nalézáme tu řeči a přednášky při svěcení nové školy, varhan, kázání jubilejní, primumní, promluvy k birmovancům, stavovská kázání pro jinochy a panny, pozdravné oslovení při přijetí biskupa, řadu řečí pohřebních i snubních, při svěcení zvonů, při

kladení základního kamene ke kostelu, pro shromáždění třetího řádu, při poutích atd. Vedlo by daleko, všechna thema ta vypočítávati; možno však říci, že se tu nalezají vzorná kázání pro všechny příležitosti, jak se duchovnímu správci mohou v praktické jeho činnosti naskytnouti. Kazatel sotva nalezne kde jinde měrou tak bohatou splněno přání, aby pro nejrozmanitější okolnosti nalezl vhodnou látku, které by mohl snadno použiti. Při tom jsou kázání Zollnerova velmi praktická, lehce srozumitelná, v pravém smyslu populární, zkrátka řečeno vzorná.

Dr. Jos. Samsour.

Kotrbovy kalendáře, letos počtem deset, vydané na přestupný rok 1912, vyšly právě v pěkné úpravě. Poučné články jsou vhodné a časové, povídky jsou dobré, majíce za účel zušlechtění srdce a utvrzení vůle a pocházejíce z péra známých katolických spisovatelův a spisovatelek. K devíti již známým kalendářům svým připojila knihtiskárna Cyrillo-Methodějská letos kalendář nový, jenž určen pro katolické paní a dívky, pod názvem „Vlastenka“ (red. V. Špaček). Všechny zasluhují doporučení.

Dr. Jos. Tumpach.

Katecheta středních škol jako duchovní pastýř studující mládeže. Referát Jeho Excellence nejdůst. pana arcibiskupa Lvovského Dr. Josefa Bilczewského, na katechetském kursu ve Vídni. Podává Dr. Jos. Tumpach. V Praze 1911. (Zvláštní otisk z „Časop. katol. duchov.“ 1911).

Rozhledy po náboženské literatuře národů slovanských.

Z literatury charvatské. — Bogoslovská smotra č. 3.: Dr. Rud. Vimer „Malta ili Mljet?“; zamítá mínění, jakoby „Melita“ v Sk. ap. 28,1 byl dalmatský ostrov Mljet (Melita); *Petar Vlašić*, Kula babilonska i pomjetnja jezika. Na temelju hebrejskog tekste. Autor podává znění vulgaty a překlad dle hebr. textu Gen. 11. o zmatení jazyků, připojuje kritiku textu a uvažuje okolnosti té události. V „Pregledu časopisâ“ podává Dr. K. Dočkal zevrubný obsah čís. 3—5. našeho Časopisu. — „Katolički list“ č. 29—47.: Dr. Josip Pazman „Osvrt na Motu proprio de diebus festis“; a n o n y m „Pokret oko unije u Bulgarskoj god. 1860“; J. Šafran „Buducí orguljaši i crkveno pjevanje“. — Dr. Valentin Čebušnik počal vydávati nový překlad Písma sv. s poznámkami v pěkné úpravě („Svetò Pismo Staroga i Novoga Zavjeta. Preveo i bilješke prikupio dr. Valentin Čebušnik. Izdao Zbor duhovne mladeži Zagrebačke“. U Zagrebu 1911); první svazek obsahuje patero knih Mojžišových, Knihu Josue, Soudců a Ruth (cena váz. knihy jest 2 K 50 h). — Pěkné apologetické a povzbuzující dílko pro inteligenci vydal nejmenovaný charvatský laik pod názvem „Excelsior! Nekoliko misli katoličkoga laika, posvećene hrvatskoj katoličkoj inteligenciji“. Předmluvu k pěknému tomuto spisu napsal biskup Dr. Ant. Mahnić. — Vrhbosenský kanovník *Štěpán Hadrović* napsal stručné dějiny zpěvu „Kratka povjest glazbe“ (133 str., cena 1 K). — *M. Pavić* vydal dějiny biskupského semináře v Djakově („Biskupijsko sjemenište u Djakovu od 1806 do 1906“, cena 3 K). — „Društvo sv. Jeronima“ vydalo 2. svazek biblických dějin („Biblijska povijest“) Dra D. Gudeka.

Z literatury polské. „Miesięcznik kościelny“ přináší v posledních svých číslech tato pojednání: Dr. W. Michalski, C. M., „Próba astralno-mitologicznego wykładu ewangelii“ (proti spisu Ondřeje Niemojewského „Gott Jesus im Lichte fremder u. eigener Forschungen samt Darstellung der evangelischen Astralstoffen, Astralscenen u. Astralsysteme“ Mnichov 1910; Niemojewski čerpal názory své hlavně ze spisů Wincklerových a Jeremiasových); Dr. Ad. Chybiński, „Muzyka kościelna polska w XVI stuleciu w świetle ostatnich badań“; M. Paciorkiewicz, „Kościół i Odrodzenie“ (církve a renaissance); Dr. Kaz. Miaskowski, „Nieznany przyczynek do dziejów inkwizycyi w Polsce XV. wieku“ („Processus inquisitorius ad revelandum haereticos et libros eorundem“ krakovského inkvizitora-dominikána Mikuláše z Brestu z let asi 1426—1449 z kodexu bibliotheky vatikánské 348 Ottob.,

o němž psali Palacký a Dudík. Kodex ten napsán byl v Praze 1458—1461 a obsahuje hlavně kusy protihusitské); *Euzebiusz Stateczny* „Demokracya chrześcijańska w systemie społecznym sillonistów francuskich“; *Zygmunt Cieplucha* „Budda i Chrystus“; *Augustyn Błachut* „Częsta Komunia sługi chrześcijańskiej. (Przyczynek do Teologii pasterskiej.)“; Dr. *K. Krotoski* „O religijno-moralnem wychowaniu w naszych szkołach średnich“ (referát na mariánském kongressu v Přemyšlu); Dr. *K. Kantak* „Nieznane listy Zbigniewa z Oleśnicy do św. Jana Kapistrana“; Dr. *Kazimierz Lubecki* „Ks. Jan Kardynał Puzyna, Książę-Biskup krakowski“; Dr. *Korzonkiewicz* podává obšírný posudek o díle Dra Sedláčka „Kniha Soudců“. — Objemný sborník (301 str.) pojednání členů Tovařystva Ježíšova o modernismu vydala svým nákladem redakce „Przeglądu Powszechnego“ pod názvem „Szkice o modernizmie“; obsah skládá se z těchto statí: J. Pawelski; Przedmowa; týž: Katolicyzm a modernizm; J. Rostworowski: Dwie filozofie; Klimke: Agnostycyzm; I. Rudnicki: Z problemów modernizmu. Idea Boga w kwestyi Le Roy'a; Klimke: Pragmatyzm a modernizm; Rostworowski: Objawienie i dogmat w teologii katolickiej a w teologii modernizmu; A. Condamin: Krytyka byblijna modernizmu. — Vynikající kazatel polský *Jos. Stanislaw Adamski* T. J. vydal druhý svazek svých nedělních kázání („Kazania na niedzele całego roku kościelnego“. Str. 533. Krakov 1911). — *P. Czerwiński* T. J. položil sobě za úkol z pramenů dosud neznámých vylíčiti působení a zásluhy missionáře-Poláka Maxmiliana Ryllo, s jehož působením víří se děje vyššího učiliště sv. Josefa v Bejrúte („O Maksymilian Ryllo T. J., misjonarz apostolski“, sv. I., Krakov 1911). — Pěkný příspěvek k dějinám homiletiky polské podal Dr. *Al. Jougan* v monografii „Nasze kazania zbiorowe“ (Lvov 1911, str. 180), v níž důkladně pojednává o sbornících homiletických v literatuře polské, počínajíc sbírkou Trzebińského „Manipulus orationum ab eruditissimis viris polonis scriptarum“ (Řím 1639) až do doby nejnovější — Dr. *Stanislaw Trzeciak* vydal obšírné a důkladné dílo „Literatura i religia u żydów za czasow Chrystusa Pana“ (dvě části, 348 a 428 str., Varšava 1911). — *Spiragova* sbírka příkladů pro katechety, kazatele a učitele vyšla v polském překladu prací prof. *Galanta* („Zbiór przykładów dla ludu katolickiego a w szczególności dla katechetów, kaznodziei i nauczycieli“, Varšava 1911). — Učebnici dějin Starého zákona pro vyšší třídy škol středních sepsal *Kruszyński* („Historia święta Starogo Testamentu“, Varšava 1911). — Stručné poučení o biblistice na způsob Brüllovy „Bibelkunde“ vydal *Pawłowski* pod názvem „Biblistyka w streszczeniach“ (Varšava 1911). — Prof. Dr. *Tadeáš Gromnicki* vydal v Krakově (1910) důkladný spis církevně-právní: „Forma zawierania zaręczyn i małżeństw“. — Tamtéž vyšlo r. 1911 pěkné dílko *P. Schmitze* T. J. „Apologetyka podręczna“, obrana víry katolické s odpověďmi na vážnější námitky, v překladě a doplnění *P. St. Bartyńovského* T. J. — Pěkné jest také dílko *P. Alex. Mohla* T. J. „Bierz i czytaj. Co każdy katolik wykształcony wiedzieć powinien“, jež napsáno na základě spisu Tillmana Pesche T. J. „Lebens-Philosophie“, a vyšlo v Krakově (1911) ve druhém, opraveném vydání. — *P. Josef Bogorodzicz* vydal v Krakově (1911) svým nákladem spis „Pod wozem i na wozie“, památník to o několikaleté pastýřské práci autorově na Litvě, Bělorusí a v dálné Rusi. Kniha opatřena četnými obrazy.

Z literatury ruské. — *Solovjevův* známý spis „La Russie et l'Eglise universelle“, jež vyšel r. 1889, vydán byl právě v překladu ruském „Rossija i vselenskaja cerkov“ prací G. A. Račinského v Moskvě. — Prof. tomské university *I. Galachov* vydal theologicko-filosofické pojednání „O religii“ (Tomsk 1911, cena 2 rubly); jest to soubor čtení universitních. Pojednání to jest rázu apologetického, zabývající se v první části vzájemným poměrem náboženství k vědám, se zřetelem zvláště k vitalismu a mechanismu, v části druhé zabývá se ideou Boha vzhledem k názorům deismu, pantheismu a theismu; třetí část obsahuje krátký přehled dějin náboženství. — *Vl. N. Strachov* napsal výklad druhého listu sv. Pavla k Thessalonským („Vtoroe poslanie sv. Ap. Pavla k Thessalonikijcam. Isagogiko-eksegetičeskoe izslėdovanie“) (Sergiev Posad, 1911,

cena 2 r. 25 k.). — Dne 18. srpna zemřel protojerej *N. K. Smirnov*, autor veliké církevně-historické monografie „Vysokopreosvjaščennyj Dimitrij (Muretov), archiepiskop chersonskij“ (Moskva 1899). — „Cerkovnyj Věstnik“ přináší v čísle 35. krátkou zprávu o sjezdu Velehradském („III. kongress unionistov v Velegradě“); v čísle 36. je článek věnovaný oslavě 30tileté činnosti profesora petrohradské duchovní akademie *I. S. Palmova*, známého u nás spisem „Češskie bratja v svoich konfessijach do načala šbliženija ich s protestantami v koncě pervoj četverti XVI. stol.“ (1904). — Časopis „Bogoslovskij Věstnik“ přinesl v posledních číslech mimo jiné tyto články: prof. *M. Muretov* „Otnošenie christian k mirskoj vlasti“, *V. Troickij* „Gnosticizm i cerkov po otnošenu k Novomu Zavětu“, *V. A. Koževnikov* „Preobladanie naučnago somněnija v sovremennom nevěrii“. — Ruský biblický atlas vyšel prací *D. M. Berezkina* pod titulem „Biblejskij Atlas“, péčí „Učiliščnago Sověta pri Svjatějšem Synodě“ (cena 2 r. 50 k.). — Z článkův uveřejněných v posledních číslech časopisu (červenec—listopad) „Christianskoe Čtenie“ uvádíme: *P. N. Žukovič* „Religiozno-cerkovnyj element v kazackom vozstanii 1630 goda (pod predvoditelstvom Tarasa)“, *I. I. Sokolov* „Izbranie aleksandrijskich patriarchov v XVIII. i XIX. stolětijach. Istoričeskij očerk“, *D. A. Lebedev* „Antiochijskij sobor 324 goda i ego poslanie k Aleksandru episkopu Thessalonikskomu“, *N. V. Lileev* „Josef Flavij, kak christianskij cerkovnyj pisatel“, *P. V. Levitov* „Iz kursa christianskago nraštennago bogoslovija“, *K. V. Charlamnovič* „Archiepiskop Kazanskij Vladimir Petrov, ego žizn i dějatelnost“, *N. N. Glubokovskij* „Pisma archiepiskopa Rjazanskago Smaragda Kryžanovskago k archimandritu Jarotheju Dobrickomu“, *A. I. Brilliantov*, „Professor Ivan Vasiljevič Čelcov“, *A. P. Djakonov* „Kir Batnskij, sirijskij cerkovnyj istorik VII. věka“, *M. I. Orlov* „Kak inogda prověrjajut izdannij tekst. Bibliografičeskaja zcemětka“, *I. P. Sokolov* „Materialy k istorii starokatoličeskago voprosa v Rossii“.

Z literatury slovinské. — „Čas“ svaz. 8—10.: *Franc Terseglav* „Propad budizma“, „Buddha in Kristus“, *Venceslav Belč* „Jezus v poeziji“ (zajímavý článek o tom, kterak básnictví všech dob užívalo vznešené postavy Kristovy; obsírně pojednává hlavně o tematě tom v literatuře moderní, v níž nezdřídka objevují se blasfemické karikatury Krista); *Jean Bernolet-Izidor Cankar* „Socialne uredbe v Belgiji“ (informativní článek, jež pro „Čas“ napsal Jean Bernolet a přeložil I. Cankar); *F. Fr. Stelč* „Apologija moderne umetnosti“ (moderního výtvarného umění i v oboru církevním; na článek ten navazuje prof. dr. *Jos. Mantuani* úvahy své a redakce odpovídá k některým námitkám čtenářů); Dr. *Aleš Ušeničnik* „Največja slabost našega časa“ [úpadek metafysiky, vzrůst pozitivismu]. — „Voditelj v bogoslovnih vedach“ sv. 4.: Dr. *Gvido Rant* O. F. M. „Biblična in babilonska kozmogonija“. Dr. *Jos. Leskovar* „Državno varstvo vere in njenih obredov“, Dr. *Aug. Stegenšek* „Naši Marijini stebri“ (o sloupech Marianských). — Dr. *Gregorij Pečjak*, katecheta c. k. gymnasia v Lublani, vydal „Katoliška dogmatika in etika“ (Lublaň 1911, 2. sv., cena 5 K 30 h); dílo to určeno jest především pro vyšší gymnasia, ale hodí se výborně intelligentům vůbec.

Rozhledy po bohoslovné literatuře národů mimoslovanských.

I. Nová díla různých odvětví bohovědy. — **Studium biblické.** Lektor bohosloví P. Dr. *Kapistran Romeis* vydal u Herdera ve Frýburku r. 1911 knihu „Was ist uns Christen die Bibel?“, určenou především pro vzdělané laiky. (Str. 242, cena K 3.40.) — Exegetický spis Dr. *Vinc. Zapletala* „Das Buch Kohelet“ vyšel právě ve druhém, zdokonaleném vydání (u Herdera 1911, str. VIII a 236, cena K 5.76). — Dr. *Jos. Weiss* vydal překlad a výklad Exodu: „Das Buch Exodus. Übersetzt und erklärt“ (St. Hradec a Vídeň 1911, str. XXXII + 364, cena 5 Mk.). — **Filosofie.** Universitní profesor Dr. *Adolf Dyroff* vydal po druhé (u Herdera 1911) knihu Dra *Jiřího Hagemanna* „Psychologie. Ein Leitfadens für akademische Vorlesungen sowie

zum Selbstunterricht“, čímž kniha ta dočkala se již osmého vydání (str. XVI a 401, cena K 5'76). — **Apologetika.** Známý konvertita Msgr. Dr. *Pavel baron de Mathies* (Ansgar Albing) vydal u Herdera po druhé svou krásnou knihu „Epistulae redivivae. Reisebriefe eines Konvertiten“, jež vedle lícní cestopisných obsahuje celou řadu apologetických statí o nejrozmanitějších otázkách církevních. — Všeho doporučení hoden je spis Dr. *Konst. Holla* „Wahn und Wahrheit. Ein Führer auf des Glaubens Sonnenberg für gebildete Jünglinge“. Vyšel u Herdera 1911 ve druhém a třetím vydání (str. VI a 388, cena K 2.64). — Apologetického směru je též kniha *Jana Bern. Kriera* „Das Studium und die Privatlektüre“, jež vyšla (u Herdera 1911) v šestém, rozmnoženém vydání, podává v 17 konferencích skvostné a praktické vývody o studiu a soukromé četbě (str. XIV a 372, cena K 2'88). — O četbě jedná též kniha *P. Bernarda Arense* S. J. „Die Lektüre“, která vyšla taktéž u Herdera r. 1911 (str. VIII a 138, cena 2 Mk.) — Professor Dr. *Karel Braig* vydal stručný, ale pěkný spisek „Der Modernismus und die Freiheit der Wissenschaft“ (Herder, Frýburg 1911, str. VI a 58, cena 75 Pf.). — Apologetického slovníku „Dictionnaire apologétique de la foi catholique“, jehož čtvrté vydání řídí *A. d' Alès*, vyšel seš. 4. a 5.; jest tu dokončen obšírný článek „Dieu“ (147 sloupců); další obšírná hesla jsou: „Dogme“, „Église“, „Égypte“, „Épigraphie“, „Esclavage“. — **Dogmatika.** Ve sbírce „Forschungen zur christlichen Literatur- und Dogmengeschichte“ vyšla jako 1. seš. XI. svazku pěkná a důkladná studie *P. Aloise Bukowského* T. J. „Die Genugtuung für die Sünde nach der Auffassung der russischen Orthodoxie“, cenný to příspěvek pro srovnání nauky církve východní a západní (Paderborn, Schöning 1911, str. VIII a 212, cena M. 6) — **Dějiny církevní.** Z uložení ústředního komitetu pro pořádání všeobecných katolických sjezdů v Německu napsal a u Herdera ve Frýburku vydal (1911) Dr. *Jan Kř. Kiszling* důležitý spis „Geschichte des Kulturkampfes im Deutschen Reiche“. Dílo rozpočteno na tři svazky, z nichž první, obsahující „Die Vorgeschichte“ kulturního boje v Německu, právě vyšel (str. X a 486). — *P. Mořic Meschler* S. J. vydal v prvním a druhém vydání knihu „Die Gesellschaft Jesu. Ihre Satzungen und ihre Erfolge“, spis to velmi poučný a časový (Herder ve Frýb. a Vídni, str. X a 307, cena K 1'80). — Všeho doporučení hoden je spis kapitulára *Alfonse Žáka* O. Praem. „Oesterreichisches Klosterbuch. Statistisches Handbuch der Orden und Kongregationen Oesterreichs“. Spis vyšel ve Vídni u Kirsche (1911, str. VIII. a 452, cena 8 K). — Nádherný dvojsvazkový a četnými zdařile provedenými obrazy ozdobený spis *Fr. Hettिंगera* „Aus Welt und Kirche“ vyšel u Herdera (1911) v šestém vydání (cena K 14'40). — Velikého trojsvazkového spisu profesora *Hartmanna Grisara* S. J.: „Luther“ vyšel u Herdera (1911) druhý svazek, nadepsaný „Auf der Höhe des Lebens“ (str. XXVIII a 819, cena 16 Mk). — Cenné příručky „Kirchliches Handbuch für das katholische Deutschland“, kterou vydává *H. A. Krose* S. J., za spolupracovníctví několika odborníků, vyšel svazek třetí na rok 1910—11; podává se tu stručný obraz organizace církve, přehled nejnovějšího církevně-právního zákonodárství („Kirchenrechtliche Gesetzgebung und Rechtsprechung“, zpracoval prof. Dr. N. Hilling), obraz církevního života za rok minulý („Das kirchliche Leben im Jahre 1910“, zpracoval Dr. Jos. Selbst), o misiích mezi pohany („Die katholische Heidenmission“, zpracoval A. Huonder S. J.); největší však část knihy věnována jest poměrům katolické církve v Německu („Die Organisation der katholischen Kirche in Deutschland“, zpracoval P. Weber; „Kirchliche Statistik Deutschlands“, zpracoval H. A. Krose S. J., „Konfession und Unterrichtswesen“, zpracoval Dr. R. Brüning, „Die caritativ-soziale Tätigkeit der Katholiken Deutschlands“, zpracoval Jos. Weydmann); bylo by si přáti, aby podobná přehledná příručka byla vydávána také o poměrech katolické církve v Rakousku. Svoje články o Armensku, jež byl v „Orient chrétien“ uveřejňoval, podává *Fr. Tournebize* souborně v díle: „Histoire politique et religieuse de l' Arménie. Depuis les origines des Arméniens jusqu' à la mort de leur dernier roi (1393)“, Pař. 872 str., cena 10 fr.; jest tu hojně materiálu, ale nepropracováno.

vaného a neuspořádaného. — Pro studium dějin východních církví důležitá jest také publikace, kterou vydal *Tob. Anaissi*: „Bullarium Maronitarum“ (Řím 1911, 576 str. v 8°, cena 15 lir); obsahuje více než 200 papežských listin z let 1213–1899. — *M. d'Herbigny*, jeden z nejlepších znalců ruské církve, napsal pěkný životopis Solovjevův: „Un Newman russe, Vladimir Soloviev (1853–1900)“, Pař. 1911, Beauchesne; XVI + 366 str. v 16°. — **Patrologie a patristika**. Praktická a důležitá jest publikace, kterou u Herdera pro školní užívání vydal *M. J. Rouët de Journal S. J.* pod názvem „Enchiridion patristicum“, obsahující sbírku nejčastěji užívaných průkazných míst ze sv. Otců, doktorův a spisovatelů církevních (str. XXIV a 888, cena K 12). — Výbor spisů svatých Otců v německém překladu započal právě vycházeti v sličné úpravě nákladem Jos. Kösel a v Kemptenu a Mnichově pod názvem „Bibliothek der Kirchenväter“. Pořadatelé této důležité sbírky jsou: Dr. O. Bardenhewer, Dr. Th. Schermann a Dr. K. Weyman. Svazek první obsahuje předmluvu Bardenhewerovu k celému podniku, dále úvod Dra Jana Nep. Espenbergera ke spisům sv. Augustina a Dra Alfreda Schrödera překlad prvních osmi knih Augustinova „De civitate Dei“. Cena svazku o 442 v 8° jest K 3.24. — **Právo církevní**. Výborná práce *P. Bastiena* „Directoire canonique a l'usage des congrégations à voeux simples“ vyšla právě v překladu německém, jež pořídil *Konrád Elfner* O. S. B.: „Kirchenrechtliches Handbuch für die religiösen Genossenschaften mit einfachen Gelübden. Nach den neuesten Erlässen des Hl. Stuhles. Mit mehreren Anhängen.“ (Frýburg, Herder 1911, XX + 456 str. v 8°, cena 4 mk. 50 pf.). — *F. M. Capello* vydal zdařilou práci „De administrativa amotione parochorum seu Commentarium in decretum „Maxima cura““ (v Římě, Pustet 1911, 125 str. v 8°, cena 2 liry). — **Mravověda**. Výborného spisu *P. Viktora Frinse* S. J.: „De actibus humanis“ vyšla (1911) část třetí, která jedná „De formanda conscientia“, čímž celý spis ukončen (str. VIII a 312, str. 3 K). — **Asketika**. Mons. Dr. *v. Mathies* (Ansgar Albing) vydal svou roztomilou knihu „Religion in Salon und Welt“ ve třetím (zdokonaleném a opětovně rozmnoženém) vydání (Řezno, Pustet, 1912, str. 414), jež se výborně druí k jiné knížce téhož autora „Nimm und lies“ z r. 1908. — Professor bohosloví na katol. Institutu v Pařizi *J. V. Bainvel* vydal právě (1911) v Pařizi u firmy Beauchesne et Cie ve třetím a čtvrtém vydání svůj výborný spis „La dévotion au Sacré Coeur de Jésus“, obsahující výklad a dějiny této pobožnosti (str. VI a 500, cena 4 fr.). — U téže firmy vyšel (r. 1911) spis *Dr. Louise Andrieux* „La première communion“ (str. XXXIII a 312), kdež podána historie a disciplína předmětu toho se týkající, a uvedeny dokumenty a texty od nejstarších až do našich dob o témž předmětu. — Spisu *Dr. Fr. Xav. Recka* „Das Missale als Betrachtungsbuch“ vyšel třetí svazek (Herder, Frýb. a Vídeň, 1911, str. 606). Obsahuje přednášky o mešních formulářích z Commune Sanctorum a některých světců v Proprium Sanctorum. — *P. Anastasius Jos. Müller* O. M. Cap. vydal „Himmelsleuchte. Exerzitienvorträge u. Exerzitiensbetrachtungen für Weltleute.“ (Mergentheim, Ohlinger 1911, str. VIII + 576 v 8°, cena 4 mk. 80 pf.); zpracování úvah jest místy příliš abstraktní, zhusta nabroděné texty z Písma sv. jsou bez náležitého zužitkování. — **Encyklopedie**. *Buchbergerův* „Kirchliches Handlexikon“ dospěl k sešitu 48., jenž obsahuje hesla „Tiersymbolik“ — „Unfehlbarkeit“. — Veliké katolické encyklopedie americké „The Catholic Encyclopedia“ vyšly další tři objemné (každý o 800 str.) svazky: IX., zaujímající hesla „Laprade“ — „Mass“, X.: „Mass“ — „Newman“ a XI.: „New Mexico“ — „Philip“. — „Dictionnaire de théologie catholique“, založený *A. Vacantem* a vydávaný nyní *E. Mangenotem*, dospěl k sešitu 34., jenž obsahuje hesla „Enchantement“ — „Époux“; v tomto sešitě jsou nejobširnější články „Enfer“ a „Épiclesse eucharistique“.

II. Hlídk a důležitých článků z bohovědných časopisů. Klášter Klosterneuburský vydává vlastní svoji publikaci vědeckou pod názvem „Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg“; letos vyšel již ročník III. (358 str., cena 10 K) s tímto obsahem: *Dr. Alf. Lhotsky* „Lehre vom Zufall. Eine philosophisch-theologische Studie nach Thomas von Aquin“, *Dr. Jos. Kluger*,

„Schlichte Erinnerungen an Anton Bruckner“, Dr. *Vinz. Osk. Ludwig* „Ein neu aufgefundener Traktat Franz Zabarellas“ [Zabarella hrál na sněmu Kostnickém vynikající úlohu a pokoušel se také zachrániti Husa; onen traktát nalezen byl ve vídeňské dvorní knihovně a v knihovně kláštera Klosterneuburského]. Dr. *Wolfg. Pauker* „Die Kirche und das Kollegiatstift der ehemaligen regulierten Chorherren zu Dürnstein. Ein Beitrag zur österreichischen Kunst- und Kulturgeschichte des XVIII. Jahrhunderts“, Dr. *Berth. Černík* „Mittelalterliche Handschriftenverzeichnisse des ehemaligen Zisterzienserkloster Sedlitz in Böhmen“. — „Stimmen aus Maria-Laach“ seš. 6—9.: *Aug. Deneffe S. J.* „Der atheistische Monismus“; *Alfred L. Feder S. J.* „Kulturgeschichtliches in den Werken des hl. Hilarius von Poitiers“; *Stephan Beissel S. J.* „Die Mitwirkung der Geistlichkeit bei der Denkmalspflege“ [navazuje na přednášku prof. Walde na sjezdu v Gdansku, uvádí pozoruhodné myšlenky v nich obsažené, připojuje své návrhy a upozorňuje na dobré i stinné stránky moderního hnutí péče o památky]; *A. Lehmkuhl* „Christenthum und Sozialdemokratie“; *Cl. Blume S. J.* „Ursprung des Ambrosianischen Lobgesanges“; *H. Pesch S. J.* „Wandlungen in der volkswirtschaftlichen Organisation“; *W. Fox S. J.* „Dreijährige Wirren im Prämonstratenserorden 1666—1669“. — „Échos de Orient“: *S. Pétridès* „Documents sur la rupture de l'union de Florence“, *L. Arnaud* „A propos de la cuiller liturgique chez les Grecs“, *S. Salaville* „Bulletin de liturgie et d'archéologie chrétienne“, *G. Bartas* „A travers l'orthodoxie“, *M. Jugie* „Le troisième congrès de Velehrad“. — „Theologische Quartalschrift“ seš. 4.: Dr. *P. Riessler* „Das Alte Testament und die babylonische Keilschrift“, *Gebhard Kresser* „Praecedam vos in Galilaeam in den Berichten der Palästina-pilger“ [dovozuje, že „Galilej“ není mýřena země Galilejská, nýbrž vrch nad údolím Josafat, u hory Olivetské], Dr. *J. Gspann* „Der Mensch als Abbild des dreieinigen Gottes“, Dr. *Martin Grabmann* „Mitteilungen über scholastische Funde in der Bibliotheca Ambrosiana zu Mailand“, *L. Gangusch* „Leben und Wirken des Bruder Berthold von Regensburg“. — „Zeitschrift für katholische Theologie“ (Inšpruk) seš. 3—4.: *C. Dorsch S. J.* „St. Augustinus und Hieronymus über die Wahrheit der biblischen Geschichte“, *H. Wiesmann S. J.* „Der zweite Teil des Buches der Weisheit“ (vydáno z pozůstatosti J. K. Zennera), *H. Bruders S. J.* „Mt. 16, 19; 18, 18 und Jo. 20, 22. 23 in frühchristlicher Auslegung“, *Alois Bukowski S. J.* „Die Mißdeutungen und Entstellungen der römisch-katholischen Glaubenslehre in den russisch-orthodoxen Handbüchern der Theologie“ (německé zpracování článku, jež autor současně uveřejnil v časopise „Miesięcznik kościelny“ (srvn. str. 569)), *C. A. Kneller S. J.* „Cyprian und die römische Kirche“; mezi posudky jest Spáčilův o Pecháčkově Zpovědnici a Kröszův o Podlahově Sbírce pramenů. — „Der Katholik“ seš. 8—11.: Dr. *H. Höver* „Religion und Sittlichkeit im Sozialismus“; *A. Wikenhauser* „Das altchristliche Fischsymbol im Lichte der Religionsgeschichte und Epigraphik“; Dr. *K. Fruhstorfer* „Samuels Geburt und Jugend“; Dr. *L. Böhm* „Die Geschichte der Päpste in der Neuzeit“; *A. Zimmermann* „Zur Charakteristik der vielverschlungenen kirchlichen Politik Ludwigs XIV. und ihrer Widersprüche“; Dr. *K. Ad. Kellner* „Wer war Klemens von Rom?“, Dr. *I. Wild* „Wundt's Religionspsychologie“, Dr. *Alfons Bellesheim* „Der XXII. internationale Eucharistische Kongress in Madrid 24.—29. Juni 1911“, *Albert Vogt* „Das Seufzen und Sehnen der Schöpfung (Röm. 8, 19—22)“, *E. Kalt* „Der Ausdruck „fabula“ bei Hieronymus, Dr. *Vincenz Hartl* „Zur Reform des Breviers“.

Dr. T. a Dr. P.

Oprava: Na str. 721. řád. 3. shora čti: zjevená místo: zjevná; na str. 779. řád. 15. shora čti: že konsekrovaná místo: žek onsekrovaná; tamt. na posled. řád. v textu doplni po slově: nadějí; jež v...

